

Ilustrirani časopis Udruge bunjevačkih Hrvata »Dužijanca« za kulturu življenja

REVVIJA DUŽIJANCA

Godina VIII.
Travanj, 2023.
Broj 12

cijena 600 dinara

REVIJA DUŽIJANCA

REVIJA DUŽIJANCA 12
Časopis Udruge bunjevačkih Hrvata DUŽIJANCA
za kulturu življenja

Godina VIII.
Travanj, 2023.
Broj 12

Nakladnik
Udruga bunjevačkih Hrvata DUŽIJANCA
Beogradski put 52, Subotica
ubh.duzijanca@gmail.com

Za nakladnika
mons. dr. sc. Andrija Anišić
predsjednik UBH Dužijanca

Glavna urednica
Nela Skenderović

Uredništvo
dr. sc. Andrija Anišić,
Marinko Piuković, Ljiljana Dulić

Lektura
Klara Dulić Ševčić

Kompjutorska obrada
Jelena Ademi

Tisak
Rotografika
Subotica, 2023.

Naklada: 500

Naslovnica
Gustav Matković - Salaš dr. Vinka Perčića na Hrvatskom Majuru,
ulje na platnu, iz zbirke dr. Vinka Perčića, foto Nada Sudarević

Novo normalno

Dragi prijatelji Dužijance!

Duže vrijeme sam razmišljao o čemu bih pisao u predgovoru za novi broj naše *Revije*. Odlučio sam na kraju staviti naslov „Novo normalno“. Naime, „novo normalno“ malo pomalo postaje to što sad već svake godine imamo i Dužijancu izvan Subotice. Održali smo, Bogu hvala, prošle godine i lijepu manifestaciju u Novom Sadu a ove godine se već uveliko pripremamo za Dužijancu u Mostaru pa bismo mogli ustvrditi da slavlje Dužijance izvan Subotice, na neki način postaje „normalno“, te će to za organizatore Dužijance uskoro postati „novo normalno“, tim više što su u tijeku pregovori i za predstavljanje naše Dužijance u središtu Europske unije, u Briselu. Zanimljivo je da danas ima puno toga što se naziva „novo normalno“. Taj izraz je lansiran za vrijeme pandemije, kad je na primjer postalo „novo normalno“ da stalno nosimo zaštitne maske. A onda se taj izraz proširio i na mnoga druga područja. Kad sam na Google tražilicu upisao izraz „novo normalno“, ta internet tražilica je objavila rezultat: 4.300.000. Dakle, na toliko mjesta se u raznim tekstovima na internetu može pronaći taj izraz. Doista, nevjerovatno! Tom zbroju, eto, pridružiti će se još jedan, pa će oni koji budu radoznali, kao ja, preko izraza „novo normalno“ saznati i za Dužijancu i što je to u našoj Dužijanci novo koje postaje normalno.

Dužijanca je zahvala Bogu za završetak žetve i pohvala čovjeku za njegov trud i rad. U kontekstu istaknutog naslova mi zahvaljujemo Bogu na milosti, snazi i domišljatosti što smo mogli organizirati, uz dugogodišnju organizaciju Dužijance u Subotici, i slavlje naše Dužijance u Zagrebu, Baji i Novom Sadu. Zahvaljujemo Bogu i što se pripremamo za Dužijancu u našoj pradomovini, u našem starom kraju, u Hercegovini, u Mostaru. U međuvremenu, stigla je ponuda da se na putu prema Mostaru zadržimo i na Kupresu te i ondje predstavimo našu Dužijancu. Vidjet ćemo hoćemo li biti u mogućnosti to

ostvariti. No, u svakom slučaju izgleda da ćemo svake godine, osim organiziranja redovite manifestacije, s Dužijancom napuštati i granice naše zemlje. Drago nam je da je sve više onih koji u Dužijancu, koju mi organiziramo, prepoznaju vrjednote koje ističemo, t.j. da je ona duhovno-crkvena i kulturno-narodna manifestacija. Dužijancom slavimo Boga, očitujemo svoju zahvalnost Bogu i ljudima ali ističemo i svoj nacionalni identitet te predstavljamo bogatu kulturnu baštinu. Što se tiče ove godine, ali i budućnosti, sve stavljamo u Božje ruke. Neka bude njegova sveta volja, ali uzdamo se i veliku „ekipu“ dobrih ljudi koji su spremni puno raditi za našu Dužijancu i to s ljubavlju, radosno i oduševljeno.

Naša *Revija* i ove godine donosi sve što smo kao Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanica“ protekle godine radili i ostvarili. Pročitat ćete u njoj i kako su izgledale sve naše dužijance s posebnim prikazom onoga što je sadržavala manifestacija Dužijance 2022. Nije bilo lako, ali bilo je lijepo i svečano. Iako ima i suprotnih mišljenja, mi s ponosom i s uvjerenjem ističemo da sve radimo dragovoljno, za dobrobit svoga naroda nastavljajući njegovanje i unaprjeđivanje dužijance, tog našeg najstarijeg i najsadržajnijeg a možemo reći i najomiljenijeg narodnog običaja.

Sve čitatelje *Revije* pozivamo da nas podrže, da se uključe u slavlje naših manifestacija ali i da svojim radom dadu svoj doprinos organiziranju programa Dužijance i ostvarenju svih naših projekata. Bez publike, bez sudionika na našim manifestacijama, u našim programima, sav naš rad i trud je uzaludan i besmislen. Mi doista nastojimo sve raditi Bogu na slavu i na dobrobit našega naroda ali i na radost svih drugih naroda koji s nama žive. Neka tako bude i ove godine i u budućnosti naše dužijance.

Predsjednik UBH „Dužijanica“ Andrija Anišić

Kazalo

PREDGOVOR	
Novo normalno.....	3
RIJEČ UREDNICE	
U zamahu novih otkosa.....	6
DUHOVNOST	
Terezijin Mali put pouzdanja i ljubavi.....	8
IN MEMORIAM	
Slavko Alojzije Večerin, biskup subotički (6. 6. 1957.– 26. 8. 2022.).....	14
s. Mirjam Pandžić (6. 7. 1942. – 24. 1. 2023.).....	15
NEMATERIJALNA KULturna BAŠTINA	
Vrednovati svoje naslijeđe	16
Briga o naslijeđu – znak zrelosti zajednice.....	20
DUŽIJANCA U ARHIVU	
O Dužijanci iz Arhiva.....	24
IZ POVIJESTI SEOSKIH DUŽIJANCI	
Popis bandaša i bandašica tavankutskih dužijanci	28
Presudna želja za jedinstvom	34
MLADI I DUŽIJANCA	
Pokazati mladima da su potrebni	36
GLAZBA I DUŽIJANCA	
Novije liturgijske skladbe za slavlje Dužijance.....	40
TRADICIJA	
Umjetnost mogućeg.....	42
ŽIVA TRADICIJA	
Povezivanje marama.....	46
RAZMIŠLJANJA O DUŽIJANCI	
Uloga muzeja u zajednici	48
VEZA SA STARIM KRAJEM	
Pohodi bačkih Hrvata starom zavičaju.....	50
TAKMIČENJE RISARA – DUŽIJANCA 2022.	
Jedinstveni turistički doživljaj.....	54

USUSRET SREDIŠNJOJ DUŽIJANCI – DUŽIJANCA 2022.

Risarske igre bez granica.....	58
Djeca zahvalila za žetvu i za školsku godinu.....	58
Predvoditelji Dužijance malenih – Andrija i Ema.....	59
Mala zajednica koja zna zahvaljivati.....	60
Zahvala za plodove rada.....	61
Još jedna zahvala.....	62
Slavlje vjere i zahvale.....	63
Od zrna žita do kruha.....	64
Na zemlji mir – vapaj svih nas.....	65
Savez između čovjeka i Boga.....	66
Zahvala za žetvu u Mirgešu.....	67

DUŽIJANCA U NOVOM SADU – DUŽIJANCA 2022.

Dužijanca u europskoj prijestolnici kulture.....	70
Kruna Dužijance u Novom Sadu.....	76

112. DUŽIJANCA – SREDIŠNJA PROSLAVA DUŽIJANCE 2022.

Književna večer Katoličkog društva „Ivan Antunović“.....	78
Izložba radova s XXXVII. Saziva kolonije slamarki.....	79
Najljepši pratiteljski par – Ana Mandić i Davor Pandžić.....	80
Ista, a uvijek drukčija zahvala.....	82
Blagoslov i ispraćaj bandaša i bandašica.....	84
Ponosni na rad, radosni zbog dara.....	84
Bandašica Katarina Piuković.....	91
Bandaš Dominik Skenderović.....	91

DUŽIJANCA 2022. – OD REVIJE DO REVIJE – DOGAĐANJA

Blagoslovom polja započela 112. dužijanca.....	92
Proslava Tijelova (Brašančeva).....	92
Priskakanje vatre.....	93
Otvorenje Kolonije slamarki u Tavankutu.....	94
Kad švigar pukne.....	94
Amy del Duomo pobjednik utrke „Dužijanca“ 2022.....	95
Krone subotičke dužijance.....	96
Otvorena izložba slika XXV. Međunarodne likovne kolonije „Bunarić“.....	97
Održan XXVI Saziv Kolonije Bunarić	97
Proštenje na Bunariću - završni čin 112. Dužijance.....	98

AKTIVNOSTI UBH „DUŽIJANCA“ 2022./2023.

„Dužijanca“ na susretu hrvatskih udruga.....	99
VI. Etno radionica pravljenja tarane i radionica košenja žita.....	99
Žito za vijence spremno.....	100
Dužijanca na izložbi u Tavankutu.....	100
Nošnja u svijetu mode.....	101
UBH „Dužijanca“ na Festivalu „Bunjevci bez granica“.....	101
Risari u berbi kukuruza.....	102
Uspješna prekogranična suradnja.....	102
Posjet grobovima velikana Dužijance.....	102
Kruna Dužijance predana u trajno vlasništvo Muzeju Vojvodine.....	103
Predbožićno druženje uz zamedljanu rakiju.....	103
Susret sa župnicima.....	103
Položeni vijenci na spomenik Ivanu Antunoviću.....	104
Osmi risarski disnotor.....	104
Dogovor za Dužijancu u Mostaru.....	105
„Dužijanca“ na sajmu turizma.....	105
Radni sastanak u povodu Dužijance u Mostaru.....	105

SPISATELJSKI IZRIČAJ – DUŽIJANCA 2022.

Moje čobanovanje.....	108
-----------------------	-----

PROGRAM DUŽIJANCE 2023.....110

Nela Skenderović

U zamahu novih otkosa

Dragi čitatelji „Revije Dužijanca“ !

Pred vama je 12. broj Ilustriranog časopisa Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijaca“ za kulturu življenja. Ovaj broj *Revije* trajni je zapis svih događanja, aktivnosti i manifestacija koje je Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ priredila između dva blagoslova polja, od 25. travnja 2022. do 25. travnja 2023. godine. Dužijanca je 2022. godine, kada je u Subotici održana 112. put, i treći put izašla iz subotičkih okvira. Naime, nakon predstavljanja Dužijance u Zagrebu 2018., potom u Baji 2021., bogat program manifestacije Dužijanca kojim su se bunjevački Hrvati predstavili, prikazan je u Novom Sadu u godini kada je ovaj grad ponio titulu europske prijestolnice kulture. U bogatoj povijesti dužijance, ova će se godina pamtiti po tome što je stogodišnja tradicija održavanja dužijance bila dio europske kulturne ponude u glavnom gradu Vojvodine.

Dužijanca je i manifestacija, i događaj, i običaj, i tradicija, i živa baština, ona je svečanost ljudskog dostojanstva, svečanost žetve koja počinje molitvom, a završava zahvalom. Na tim, više od sto godina sačuvanim naslagama, ona je izazov i novim stvarateljima. Dužijanca su ljudi koji je žive u širokoj lepezi ljudskih aktivnosti. Stoga su teme koje imaju poveznicu s dužijancem neiscrpne. Prvi dio *Revije* započinje temom iz duhovnosti. Kako se ove godine navršava 150 godina od rođenja crkvene naučiteljice sv. Male Terezije, tekst vlč. **Daniela Katačića** posvećen je njezinoj duhovnosti.

U 2022. godini subotička biskupija izgubila je svog biskupa Slavka, podpiratelja dužijance. Početkom 2023. u vječnost se preselila i s. Mirjam Pandžić, dugogodišnji živi glazbeni duh subotičke crkve, bez koje su, kao voditeljice katedralnog zbora „Albe Vidaković“ i orguljašice subotičke katedrale, dužijance te brojne druge manifestacije bile nezamislive. Sjećamo ih se u rubrici „In memoriam“.

Nematerijalna kulturna baština Hrvata u Srbiji nije mala, mnoštvo je običaja, tradicijskih praksi i vještina od starine sačuvanih, tu je dužijanca koja traje više od stotinu godina, a objedinjuje mnoge baštinske elemente, pa zašto se ništa od toga ne nalazi na listi nematerijalnog kulturnog naslijeđa Srbije? Odgovor smo pokušali dobiti od regionalne koordinatorice za nematerijalno kulturno naslijeđe, **dr Tatjane Bugarski**. O tome što je hrvatska zajednica učinila na prikupljanju i predstavljanju elemenata kulturne baštine razgovarali smo s v.d. ravnateljicom Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata, **Katarinom Čeliković**.

Istraživači koje zanima povijest dužijance mogu iz objavljenih knjiga, publikacija i novina proučavati dužijancu pod određenim vidom. No, ima li o dužijancu materijala za istraživanje u subotičkom Povijesnom arhivu? U rubrici „Dužijanca u Arhivu“ direktor Povijesnog arhiva **Stevan Mačković** uvodi nas u njegove labirinte i naznačuje fondove gdje bi se moglo istraživati.

Može li se koje selo u okolici Subotice pohvaliti prvom održanom dužijancem već 1928. godine? Dužijanca u Tavankutu imala je svoje prekidne ali traje gotovo stotinu godina. Istraživao je i podatke prikupio **Ivica Dulić**, a o tome možete čitati u rubrici „Iz povijesti seoskih dužijanci“.

Iako se može činiti da to nije bilo tako davno, prošlo je već 30 godina od kada su objedinjene crkvena i gradska dužijanca. O tome u rubrici „Iz povijesti dužijance“ piše izravni sudionik tih događanja, **Lazo Vojnić Hajduk**.

Je li dužijanca boomerska ? Kako usuglasiti mnoštvo operativnih poslova u jeku događanja dužijance kada treba brzo reagirati (jer uvijek nedostaje ljudi) i potrebu da se mladima pruži podrška, da im se pristupi motivirajuće ? Mladi imaju riječ u rubrici „Mladi i dužijanca“ u kojoj možete čitati intervju s **Ninoslavom Radakom**.

Više ili manje primjetno, tijekom godina, glazbeni fundus vezan za proslavu dužijance obogaćen je novim skladbama. Rubrika „Glazba i dužijanca“ donosi tekst **Miroslava Stantića**.

Mnogo toga se promijenilo u društvu od prije stotinjak godina kada se materijal za bunjevačko ruho kupovao u tvornici svile u Lionu, u Francuskoj. Ta nošnja koju su društva i pojedinci naslijedili, sada je već trošna. Ipak, u skladu s mogućnostima i vremenom u kojem živimo, šivaju se bunjevačke nošnje koje i dalje plijene ljepotom i jedinstvenom stilistikom. S majstoricama novih nošnji, **Ružicom Kozma** i **Nadom Sudarević** čitajte razgovor u rubrici „Čuvanje tradicije“.

Povezivanje marama kod bunjevačke nošnje vještina je koja zahtijeva spretnost, volju, upornost. To što postoje osobe koje znaju povezivati, a nisu samo starije žene, govori o tradiciji koja živi. U istoimenoj rubrici o povezivanju marama čitajte razgovor s **Dajanom Šimić**.

U rubrici „Razmišljanja, ideje“ **Lazo Vojnić Hajduk** pojašnjava potrebu i način osnivanja Muzeja dužijance.

Prošla su stoljeća od kada su Bunjevci Hrvati iz svoje prapostojbine u zapadnoj Hercegovini i kontinentalnoj Dalmaciji stigli u ove ravničarske krajeve. Vjerujem da je svatko tko je posjetio vrelo Bune i Blagaj doživio tu duboku vezu s tim krajem, da je osjetio širinu svog identitetskog bića.

Brinula je Crkva o tome da se te veze ne izgube, svjedoče o tome i spomen-ploče na crkvama u Blagaju. Ususret Dužijanci u Mostaru, u rubrici „Veze sa starim krajem“ vlč. **Andrija Anišić** piše o dosadašnjim pohodima.

U drugom dijelu *Revije* možete čitati kako je bilo na Takmičenju risara, izvješće sa svih seoskih dužijanci, tekstove o dužijanci u Novom Sadu te o proslavi središnje Dužijance u Subotici. Što se dogodilo od jedne do druge *Revije* čitajte u odjeljku „Događanja“. Mnoštvo sadržaja u okviru dužijance odvija se od blagoslova žita na Markovo, 25. travnja do proštenja na Bunariću krajem kolovoza. No, UBH „Dužijanca“ aktivna je tijekom cijele godine. U nizu značajnih aktivnosti tu su radionice pravljenja tarane, košenja žita, izrade ivanjskih vjenčića, radni sastanci u vezi Dužijance u Mostaru, sudjelovanje na sajmu turizma kao i na događanjima koja organiziraju druge udruge i društva. UBH „Dužijanca“ sada ima svoje štandove dobivene preko natječaja, a imala je i novu aktivnost, predbožićno druženje u caffeu „Galerija“. Održan je i susret sa župnicima župa u kojima se organiziraju dužijance, ne zaboravimo niti *disnator*, ali i posjet grobovima velikana dužijance na Sve svete. Kruna dužijance u Novom Sadu predana je u trajno vlasništvo Muzeju, sve su to tekstovi u odjeljku „Aktivnosti“.

Revija donosi Program Dužijance u Mostaru kao i Program Dužijance u Subotici, tu je „Galerija slika“ i „Spisateljski izričaj“, a možemo se pohvaliti novim imenom suradnika u ovom broju, naime, studentica Likovne akademije u Novom Sadu **Ivana Parčetić** izradila je ilustraciju za priču „Moje čobanovanje“ Blaška Rajića.

Veliki doprinos dalo je i nekoliko fotografa čiji su radovi na stranicama *Revije*. S jedne strane potrebna je dokumentarna fotografija, a s druge, ima prostora i za umjetnički doživljaj, sjetimo se fotografija **Pavla Surovog** bunjevačkih i šokačkih nošnji u prošlom broju *Revije*.

Dragi čitatelji ! Nadam se da će vam odabir tema i tekstova biti zanimljiv, jer *Revija* nije samo dokument jednog vremena već živo tkivo duha Hrvata Bunjevaca.

Urednica

Terezijin *Mali put* pouzdanja i ljubavi

UVOD

Godina 2023. godina je jubileja sv. Male Terezije, djevice i crkvene naučiteljice. Naime, ove 2023. godine 2. siječnja navršilo se točno 150 godina od rođenja skromne redovnice sv. Terezije od Djeteta Isusa i Svetog Lica, poznatije kao Mala Terezije iz Liseuxa. Danas gotovo da nema osobe koja nije

čuła za ovu sveticu koja je obilježila XX., a po svemu sudeći obilježiti će i XXI. stoljeće. Sveti papa Pio X. nazvao je sv. Malu Tereziju „najvećom sveticom modernog vremena“, a papa Pio XI. proglasio ju je „zvijezdom vodiljom njegovog pontifikata“. Sv. Ivan Pavao II. proglasio je Malu Tereziju naučiteljicom Crkve i nazvao „vrsnom poznavateljicom nauka ljubavi

(scientia amore)“, a nedavno preminuli papa Benedikt XVI., kojemu je Mala Terezija bila jedna od dražih svetica, rekao je kako je njezin *Mali put* zapravo „evanđelje življeno u punini“. Papa Franjo također se vrlo često moli ovoj sveticu: „Kad ne znam kako će se neke stvari razriješiti, imam običaj zamoliti sv. Tereziju od Djeteta Isusa da preuzme taj problem u svoje ruke i ako to učini kažem joj neka mi pošalje ružu“.

Mali put pouzdanja i ljubavi (Verbum, 2020. god.) naslov je knjige koju je napisao p. Jaques Philippe. Knjiga nosi podnaslov „S Malom Terezijom k radosnom i ispunjenom životu“. Autor ove knjige, p. Philippe, jest katolički svećenik u zajednici Blaženstava. Voditelj je mnogih duhovnih vježbi koje održava svećenicima, redovnicima i laicima. Plod jednih takvih duhovnih vježbi jest i sadržaj ove knjige koju želim predstaviti. Autor u knjizi nastoji protumačiti *Mali put* svetosti kojim je išla sveta Mala Terezija, a koji je tako jednostavan i pogodan za primjenu u svakodnevnom životu bilo svećenika i redovnika, bilo laika. Mala Terezija je po mišljenju autora od bitne važnosti za Crkvu i današnje društvo jer daje primjer posve jednostavnog puta svetosti koji se sastoji u pouzdanju i ljubavi prema Bogu. Podnaslovi ovog eseja odgovaraju podnaslovima u knjizi. Neke nam ova promišljanja budu na korist kako bismo hrabro ustrajali na svakodnevnom putu svetosti.

I. POSVE NOVI PUT

Autor na početku prvog poglavlja ukratko predstavlja lik i djelo svete Male Terezije te ističe kako je želja Ivana Pavla II da ona bude proglašena naučiteljicom Crkve poziv cijeloj Crkvi da uđe u njezinu školu i upozna njen *Mali put svetosti*. Mala Terezija je u svom životu otkrila srce evanđelja - dobrog, milosrdnog Boga i njegov poziv da mu se predamo poput djeteta. *Mali put* je put svetog djetinjstva rekao je jednom prigodom sv. Papa Ivan Pavao II i istaknuo kako je Mala Terezija nama, ljudima ovog vremena, otkrila temeljnu stvarnost iz evanđelja - da smo primili milost Duha Svetoga u kojemu smijemo klicati *Abba! Oče!* (usp. Rim, 8,15). Maloj su Tereziji mudre teološke knjige zadavale glavobolju, dok ispunjenje pronalazi u jednostavnosti evanđelja i Svetog pisma

u cjelini. U tom i jest srž kršćanskog života - prihvatiti Božju nježnost i dopustiti da nas ona iznutra preobražava. Stoga Terezijin *Mali put* nikoga ne može obeshrabriti jer je moguće i onoj najslabijoj osobi ostvarivati ga iz dana u dan. U *Malome putu* krije se, možemo reći, jedan od važnih poziva Drugog vatikanskog koncila a to je sveopći poziv na svetost - svetost nije pridržana pojedincima, svi smo pozvani biti sveti.

Terezija opis svog *Malog puta* započinje rečenicom: Oduvijek sam željela biti sveta. Terezija je željela ljubiti Boga neizmjenjano, živjeti posve u skladu s evanđeljem. Čitajući o pothvatima svetaca uvidjela je da ona ne može tako nešto činiti, no nije se obeshrabrila. Ovdje susrećemo prekrasnu stranu Terezijinog duhovnog lika - jednostavnost i povjerenje u Boga. Terezija se ne da obeshrabriti jer je uvjerenja da njezine želje dolaze od Boga.

Terezija poznaje sve svoje mane, ali mora prihvatiti sebe i u tome je odlučna - truditi se uz pomoć Božju polako mijenjati i druge prihvatiti kakvi jesu da bi se onda i oni počeli mijenjati. Ne možemo ni sami sebe ni druge učiniti većima - to može samo Gospodin.

Terezija traži mali, direktni put do svetosti. To ne znači da ona misli kako se preko noći postaje svetom, nego da ne želi da ju sputavaju nevažne stvari - primjerice ne misli da ne može postati sveta jer ne može činiti djela koja su činili razni svetcu. Ona traži neki mali, posve novi put, svoj put. Taj novi put otkriva svježinu evanđelja koje je uvijek novo, uvijek otvara nove perspektive, nove puteve. Terezija se bojala da njezino siromaštvo i slabost odbijaju Boga - sada shvaća da dobiva nutarnju slobodu, nadilazi te besmislice i ima slobodan pristup k Ocu (usp Ef 2,18). Terezija tako zamišlja Božje dizalo koje će ju uzdići do svetosti. To dizalo je potražila u Bibliji - njoj je Biblija bila sve. Tako se svi vjernici moraju hraniti Svetim pismom. Tu milost trebamo tražiti/moliti od svete Terezije. Samo Božja riječ posjeduje dubinu i jasnoću koja nam je potrebna. Samo Božja riječ otkriva da je Bog u našem životu prisutan. Sveto pismo ako ga se razmatra progovara našem srcu. Svaki dan ga razmatrati bar 10 min. Moramo živjeti od Božje riječi. Moramo od Terezije izmoliti ljubav prema Božjoj riječi i duhovno razumijevanje Sv. pisma. Sv. Terezija nas ohrabruje: „U svojoj tihoj molitvi najviše čitam Evanđelje. U njemu nalazim sve što je mojoj jadnoj maloj duši potrebno. Otkrivam uvijek novo svjetlo, skriveni i tajni smisao.“

II. DIZALO ZA NAJMANJE

Sveta Mala Terezija suočena sa svojim ograničenjima, kao što smo rekli, traži dizalo koje će je podići

do Krista. To dizalo pronašla je u Svetom pismu. Pronalazi ga u knjizi Izreka 9, 4: „Ako je netko posve malen neka dođe k meni“. Tereziju se dojmio ovaj izraz „posve malen“ u kojem je prepoznala sebe kao onu koja nosi veliku želju za svetošću ali trpi zbog svoje nemoći. Tereziju je dalje zanimalo što Bog radi s tim malenima te odgovor pronalazi u knjizi proroka Izaije 66, 12-13: „Kao što mati tješi sina, tako ću i ja vas utješiti, na rukama nositi i milovati na koljenima“.

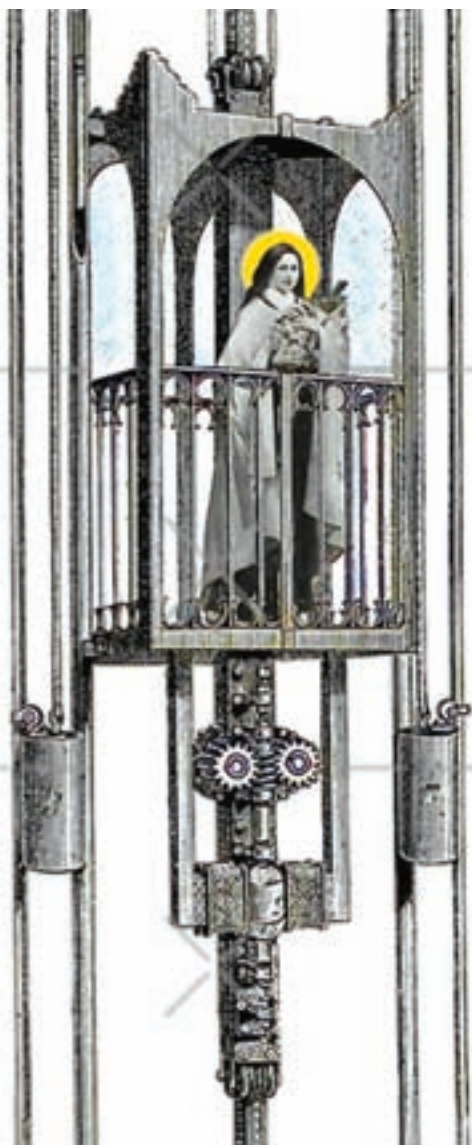
Ne treba se obeshrabriti, naše siromaštvo nije hendikep nego milost. Terezija konačno otkriva dizalo - to su Isusove ruke koje ju podižu do neba. Da bi nas Isusove ruke uzdigle moramo ostati maleni, ne smijemo rasti. Jer ako postanemo preveliki tj. previše sigurni u sebe dizalo neće doći po nas. Koristeći termin velik/a Terezija ne misli na odraslost i zrelost osobe kao što ni malenost ne znači djetinjastost - ona misli na malenost u duhovnom pogledu koja se očituje u poniznosti i uzdanju u Boga. Terezija je sada posve zadovoljna, otkrila je ono što je ključno za *Mali put* - ostati malenim i postajati to sve više i više.

Terezija u samoj definiciji svog *Malog puta* ne govori ništa o tome što znači biti malen i kako ostvarivati tu malenost. No svojim životom u Karmelu itekako je to pokazala. U svom autobiografskom spisu *Povijest jedne duše* ostavlja nam niz primjera za put malenosti koji možemo sažeti kao činjenje malih, svakodnevnih stvari i dužnosti s puno ljubavi, znajući da ta djela ne činimo ljudima nego Bogu koji je skriven iza ljudskog lika. Kad tako nastojimo živjeti onda Božja milost u nama počinje rasti i osposobljava nas za ustrajnost na putu svetosti. Primjerice ukoliko smo stalno nestrpljivi, nemojmo se obeshrabriti, nego učinimo neko djelo koje iziskuje puno strpljenja. To bi u Terezijinom smislu bilo prihvatiti sebe onakvima kakvi jesmo. U redu je, nestrpljiv sam, ali ću se vježbati što mi je više moguće u strpljivosti. Božja milost djeluje i mi polako, nakon puno vježbe, postajemo strpljiviji. Mi jesmo maleni i siromašni ali možemo svojim djelima na sebe privući Božju milost. Ovdje se ne radi o manipulaciji s Bogom jer Gospodin zna nakanu srca. Ako mu pridemo od njega možemo sve dobiti. No moramo mu pričati s ljubavlju koja se pokazuje u poniznosti i pouzdanju. Bog se oholima protivi a poniznima daje milost kaže sv. Petar u svojoj poslanici (usp. 1 Pt 5,5).

Za Tereziju biti malenim znači priznati svoju ništavost i poput djeteta sve očekivati od Boga kao dobrog Oca. Važno je pustiti da sve ide svojim redovitim putem. Ne trsiti se u skupljanju zasluga - u smislu da se ne želi po svaku cijenu trpati u sve, ako se pruži prilika da ulovimo zaslugu iskoristimo ju, no opterećenost željom da u svemu moramo biti mi prvi vodi

k nadimanju. Ovu ovisnost o Bogu moramo promatrati na duhovnoj razini. Ovisnost o Bogu nije isto što i ovisnost o ljudima. Dok nas navezivanje na ljude zarobljava i umanjuje, ovisnost o Bogu nas uzdiže i čini velikima. Ako mislimo da možemo biti savršeni bez Boga onda ne slijedimo logiku evanđelja. Biti savršen ne znači samo nikad ne pogriješiti nego priznati da smo potrebni i Božjeg praštanja i milosrđa.

Bez Božje milosti ne možemo. Stoga je važno svakoga dana primati iz Božje ruke sve što nam daje - nagradu za dobro, i oprostjenje kad padnemo. Terezija nije trčala za izvanrednim stvarima. Ona kaže da je jednostavno brala cvijeće koje je bilo u vrtu. U svakodnevnom životu činila je male geste ljubavi. Činila je to Bogu na radost, kao što dobro dijete želi razveseliti svog roditelja poslušnošću. Terezija ne pada u depresiju kad uviđa svoju grješnost nego se uzdaje u milosrđe Božje, isto tako kad čini dobro ne udara joj

slava u glavu nego je svjesna da joj snaga za činjenje dobra dolazi od Boga - po onom Pavlovom: „Sam od sebe ne mogu učiniti ništa“.

Iz svega ovoga možemo izdvojiti pet točaka: poniznost, pouzdanje, život u sadašnjem trenutku, ljubav i zahvalnost - to su temeljni stavovi koji privlače Božju milost.

Poniznost i pouzdanje temelj su svakog autentičnog kršćanskog života. Poniznost je važna kako u radostnim tako i u tjeskobnim situacijama. Biti ponizan zbog dobra kojeg činim i ne moliti poput carinika: „Bože hvala ti što nisam kao drugi“. Prava poniznost nije ni o sebi misliti najgore, nego se prihvatiti onakvima kakvi jesmo. Biti ponizan znači prihvatiti svoje siromaštvo. Neprihvatanje samih sebe jedan je oblik grijeha jer ne dopuštamo Bogu da djeluje u nama. Posve prihvatiti i svoju prošlost, i svoj izgled, i poteškoće u molitvi, svoju krhkost - zaista nije lako prihvatiti sebe. Neki govore: „Ja sebe mrzim“. To je nepravedno i protivno poniznosti, duhovnom djetinjstvu. Bog me ljubi jer želi da budem njegovo dijete a ne zbog mojih uspjeha. Kad prihvatimo sebe onda je Božja milost privučena i može djelovati. I sv. Pavao je imao neki trn u tijelu - tri puta je molio Boga da ga oslobodi od toga ali Bog mu govori dosta ti je moja milost jer se snaga u slabosti usavršuje. Kao da je želio reći - ne trebaš u svemu biti savršen, moraš imati nešto što će te opominjati da si potreban moje milosti. Postoje slabosti od kojih nas Gospodin oslobađa, no postoje i one koje ostaju, koje moramo nositi i boriti se s njima kako se ne bismo uzoholili.

III. POMIRITI SE S VLASTITIM SLABOSTIMA

Ako sebe prihvaćamo takvima kakvi jesmo onda prihvaćamo i Božju ljubav koju Gospodin ima za nas. Ako sebe preziremo onda odbacujemo Božju ljubav. Ako sebe prihvaćamo sa svojim ograničenjima lakše ćemo prihvatiti i druge. Svi smo iskusili da kad nama nešto ne ide znamo biti osorni prema drugima.

Sada se moramo zapitati gdje je granica prihvaćanja sebe takvima kakvi jesmo i suradnje s grijehom. Ponekad u prihvaćanju svoje slabosti ne vidimo granicu prijelaza na odobravanje grijeha. Zato na prvom mjestu mora biti odlučnost i želja za obraćanjem. Nastojati svim srcem nikada ne uvrijediti Boga. Sveti kralj Ljudevit je govorio da bi radije obolio od kuge nego li učinio i jedan smrtni grijeh. Treba biti vjeran Gospodinu koliko god to koštalo. No unatoč tim našim željama i nastojanjima znaju se dogoditi i padovi. Slabi smo i grješni. Moramo odbacivati grijeh uvijek, ali prihvatiti sebe kao bijednog grješnika koji prihvaća pomoć. Rekao bih da je ključ u pouz-

danju, u žurnom ustajanju nakon pada - a ustati znači pokajati se, zatražiti oprostjenje u ispovijedi i vjerovati da me Gospodin čisti. Mala djeca kad padnu odmah ustaju i nastavljaju dalje trčati. Tako je naša Mala Terezija svakodnevno otkrivala svoje slabosti ali se uzdala u Gospodina i bila sretna što je ovisna o milosrđu Božjemu. Ključ svega jest želja za pripadati samo Bogu. Želja ljubiti Boga iznad svega će nas voditi putem pouzdanja. Sveta je Mala Terezija govorila da ne želi biti napola sveta. Zaista ne možemo Boga ljubiti s pola ljubavi, ako želimo biti sveti moramo ga željeti ljubiti svim srcem.

Mi smijemo biti siromašni i maleni, Boga to ne sablažnjava jer nas poznaje bolje od nas samih, ali on očekuje našu dobru volju, želju za svetošću i ustrajnost unatoč padovima. Grijeh je onda kad učinimo nešto slobodno, nešto što smo mogli izbjeći. Ako ne činimo ništa kako bismo se oslobodili od svoje slabosti i to je grijeh. Važno je boriti se i imati pouzdanja. Jedino što nam je potrebno jest dobra volja. Prvo što od nas Bog očekuje nije posvemašnja savršenost, to dolazi poslije duge ustrajnosti i vježbanja, nego da se u njega uzdamo. On očekuje posvemašnje povjerenje. Od Boga dobivamo koliko od njega očekujemo – neka ti bude po tvojoj vjeri.

IV. RASTI U POUZDANJU

Mala Terezija vrlo često govori o pouzdanju koje proizlazi iz njena iskustva otkrića Boga kao Oca. Terezija ne niječe Božju pravednost, niti ima pravo to činiti. No Terezija zna da Bog u svojoj pravednosti ne daje samo kazne nego i nagrade. Naša slabost neće sablazniti Boga dokle god u nama postoji dobra volja i pouzdanje.

Moguće je da smo kroz život nailazili na razne poteškoće, možda i u odnosu s vlastitim ocem pa nam pouzdanje u Boga kao u dobrog Oca pričinjava nelagodnost. No molitva iscjeljuje naše srce i pomaže nam uvidjeti kako je Božje očinstvo različito od onog zemaljskog. O tome nam svjedoči Sveto pismo, osobito psalmi: „Ako me otac i mati ostave, Gospodin će me primiti.” (Ps 27,10). Ako nemamo pouzdanja vrlo često je razlog u tome što se ne hranimo Božjom riječju. Tko redovito čita Sveto pismo pronalazi odgovore za svoje životne situacije u Božjoj riječi i jača pouzdanje u Boga koji sve vodi i želi nam dobro. Čin vjere nam također pomaže. To znači u teškim situacijama pun pouzdanja reći: „Bože ja ti vjerujem, uzdam se u tebe“ ili što slično. Naravno da ovo sve ne donosi odmah plod, potrebno je ustrajno vježbanje kao i u molitvi. Pouzdanje čini čuda kaže naša Mala Terezija. Iako se to čudo ostvari na način na koji nismo zamislili ili očekivali,

ono uvijek ojača naše pouzdanje. Čin vjere postupno nam daje iskustiti Božju vjernost. Vjera spašava, kaže Biblija i to je stvarnost, a ne prazne riječi niti predizborna obećanja. Bog se objavljuje malenima i siromašnima duhom. Primjer nam je Djevica Marija. Malenost je marijanska milost. Stoga je važno biti pobožan prema Djevici i slijediti njezin primjer života.

Kako bismo postigli milost pouzdanja u Boga od neizmjerne je važnosti redovita molitva. Za Boga je važna neumorna molitva. Treba se vježbati u molitvi razmatranja. Ta molitva nas mijenja. Na početku je vrlo teško jer se suočavamo sa svojim ja, upoznajemo sebe i to nam se ne sviđa. No kako bismo mogli napredovati potrebno je upoznati sebe. Važno je svaki dan vježbati se u molitvi razmatranja - molitva nas mijenja i čini da imamo pouzdanja u Boga.

V. BESKRAJNO MILOSRĐE

Nikada nije bilo lako živjeti evanđelje u svijetu. Kršćani su uvijek ovce među vukovima. Uvijek moramo biti spremni na borbu ali i u borbi biti bezazleni kao golubovi a mudri kao zmije. Ili kako kaže naša Mala Terezija: „Želim te ljubiti poput malena djeteta, želim se boriti poput hrabra ratnika”. Isus nas šalje među vukove ali i jamči da nam oni ništa neće naškoditi.

Na čemu se temelji naše povjerenje u Boga? Važno je da se naše pouzdanje oslanja na Boga. Često znamo u trenucima sreće pouzdati se u Boga, a kad dođu tjeskobe ili počinimo grijeh zaboravimo na to pouzdanje. Zapravo dok nam je dobro išlo nismo se pouzdavali u Boga nego u same sebe. Obeshrabrenje je jasan znak da se čovjek uzda u sebe, a ne u Boga. Ako se doista pouzdajem u Boga onda moje pouzdanje ostaje uvijek isto, ne mijenja ga životna situacija. Bitno je dakle da nam pouzdanje ne počiva na osobnim uspjesima nego na Božjem beskrajnom milosrđu. Jedini način da zaboravimo sebe jest staviti sve svoje pouzdanje u Boga.

Terezija ovo pouzdanje pojašnjava po primjeru jedne pripovijesti o dva djeteta koja su razljutila oca. Prvo dijete kad postane svjesno što je učinilo počne se tresti i bježi znajući da zaslužuje kaznu. Drugo dijete je malo lukavije, baca se ocu u zagrljaj, ljubi ga i obećava mu da će od sada biti dobro. Budući da je ljubav tog djeteta iskrena, otac grli i ljubi dijete, iako zna da će to dijete još puno puta počinuti iste pogreške, ali mu je spreman uvijek iznova oprostiti ako vidi iskreno kajanje. Tako treba biti u našem odnosu s Bogom. Moramo ga dirnuti u srce i tako privući njegovu milost i oprostjenje. Jasno da to sve mora biti u pravoj a ne glumljenoj ljubavi. Ta očinska nježnost najvidljivija je u sakramentu svete ispovijedi. Kod svete ispovijedi je važno da ona bude iskrena, da ne

govorimo o drugima nego o sebi i svojoj grješnosti. Poslije ispovijedi možemo krenuti od nule jer su nam svi ispovijeđeni grijesi oprošteni. Sjećanje na njih javlja se na psihološkoj razini, glede Boga oni više ne postoje. Sveta Mala Terezija je iskustvo sjećanja na ispovijeđene grijeha pretvorila u misao kako joj je to podsjetnik da se ne može oslanjati sama na sebe jer će opet tako završiti. Autor kaže da je svaka ispovijed novi izljev Duha Svetoga ili mala svetkovina Duhova. Duh Sveti čisti srce i čini ga sposobnim opet iznova početi ljubiti. U ispovijedi grijesi su samo kapljica vode koja se ubacuje u neizmjereno velik plamen Gospodinove ljubavi.

Mi moramo činiti sve što je u našoj moći da izbjegnemo grijeh, ali kad ipak sagriješimo pođimo s pouzdanjem u Božje milosrđe u ispovijedaonicu. Nemojmo odgađati taj trenutak pomirenja. Mala Terezija je rekla da bi ona imala isto pouzdanje u milosrđu Gospodnje i da je učinila sve grijeha svijeta jer zna koliko se Gospodin veseli povratku izgubljenog djeteta. Važno je redovito se se ispovijedati (bar na mjesečnom nivou).

Terezija ističe važnost predanja: „Posvemašnje predanje, to je moj jedini zakon.“ Predanje znači ne držati se grčevito za svoje planove, neki projekt, ponašanje. Predanje znači u svim životnim okolnostima predati se Bogu da on sve vodi, pa iako nije onako kako smo zamislili. To je jedan od najljepših izraza ljubavi prema Bogu.

Drugi važan vid duhovnosti *Malog puta* jest živjeti u sadašnjem trenutku. Ne prebirati po prošlosti i ne brinuti se tjeskobno za budućnost. Zabrinutost ne rješava probleme, to čini vjera. Sam Gospodin kaže da će se sutra samo pobrinuti za sebe (usp. Mt 6,33-34). To znači da trebamo u pouzdanju prema Bogu živjeti dan po dan. Bog će nam dati snagu za svaki dan. Slika mane u pustinji to najbolje prikazuje: kad su Izraelci htjeli skupiti i za sutra, pustinjska hrana se pokvarila. Bog im je davao hranu dan po dan - onoliko koliko je bilo potrebno za taj dan. Tako i nama daje snagu da se suočimo s onim što nas čeka sutra. Tu snagu dat će nam tog jutra. Često nas naše brige iscrpljuju. Pouzdanje u Boga daje nam snagu za povjerenje da će se Bog pobrinuti za svaki dan koji je pred nama. Život sadašnjeg trenutka možemo opisati kao život u siromaštvu duha - odričem se pokušaja prepravljanja prošlosti ili vladanja nad budućnošću. To donosi veliku slobodu. Važno je u svakom danu iznova obnoviti vjeru da Gospodin može dati snagu za to što nas danas čeka.

Kako bismo sve to mogli ključna je ljubav. Činiti male stvari s velikom ljubavlju. Najsigurniji način iskazivanja ljubavi prema Bogu jest iskazati ljubav prema bližnjemu osobito onomu koji je uz nas svi-

dio nam se ili ne. Najteže je ljubiti one koji su nam tu svaki dan. Lako ljubiš nekog kog ne vidiš, no ovaj koji je tu, koji te možda nekoliko puta u danu izbaci iz takta - e tog isto trebaš ljubiti. Ljubav je tajna duhovnog života. U autobiografiji Male Terezije pronalazimo mnoge primjere ovakve ljubavi. Primjerice kad je staru časnu sestru, koja je voljela jako zano-vjetati, dobrovoljno vodila od kapelice do blagovaonice. Sestra je gundala ili da Terezija ide prebrzo i da će ju srušiti ili da ide presporo. Ono što je ovu staru sestru osvojilo jest Terezijina ljubav. Kad su konačno uz sve muke stigle do blagovaonice Mala je Terezija primijetila kako se ova sestra muči nadrobiti kruh u zdjelicu te je počela svaku večer prvo izdrobiti kruh ovoj starici pa tek onda poći na svoje mjesto. Nakon tih gesta ljubavi i starica je postala puno podnošljivija i nije zanovijetala Maloj Tereziji.

Zahvalnost je također jedna od bitnih sastavnica *Malog puta*. Mala Terezija otkriva kako iskrena zahvalnost privlači Božju milost. On je toliko ganut što sve prihvaćamo iz njegove ruke da se žuri udjeliti novih milosti. Kad smo zahvalni i naše srce se mijenja, postaje čišće. Ako smo zahvalni nećemo se dati obešhrabriti ili u nedogled biti tužni. Zahvalnost treba postati naše trajno stanje, to jest životni izbor i stvar odluke. To nije lako u vremenu kušnje ali i tada treba ustrajati u zahvalnosti.

Kada s pouzdanjem u Boga prihvatimo život takav kakav jest, takav kakav nam je darovan, tada on postaje lijep i dobar, čak i sa svojim teškim stranama. Ako se stalno žalimo i stalno smo nezadovoljni onda život postaje nepodnošljiv. Dakle, ljepota života ovisi od našeg nutarnjeg stava - kakav nam je odnos prema pouzdanju, zahvalnosti, ljubavi. To u nekim trenucima traži junačku vjeru, no to je put na kojemu se ubiru obilni plodovi. Truditi se biti zadovoljan sa svime što nam Bog daje može biti jedan oblik pokore koju si smijemo nametnuti. U zahvalnu srcu nema mjesta za ogorčenost, zlo tu nema nikakvog utjecaja.

VI. POUZDANJE U KUŠNJI

Mnogi će reći kako nije lako uzdati se u Boga kad čovjek trpi. I Mala Terezija je posljednjih mjeseci života proživjela kušnju vjere i pouzdanja, ali je i unatoč tome njezino pouzdanje ostalo netaknuto. Ona kušnju shvaća na takav način da mora dovesti svoje pouzdanje do punine ostvarenja.

Kako se u životu suočavati s kušnjama koje uključuju patnju? U životu nailazimo na različite kušnje, njih treba rješavati na različite načine, no ono što je bitno znati jest da naš Gospodin sve može okrenuti na dobro. Kušnju možemo promatrati na tri razine: vjera, ufanje i ljubav.

Svaka kušnja stvar je vjere – pitamo se gdje je Bog. Odgovor na to pitanje može nas dovesti do jačanja vjere, on je s nama, nosi nas na svojim rukama. U tim trenucima treba ponavljati čin vjere: *Ja vjerujem, ja se uzdam u Gospodina*. U teškim trenucima važno je odlučiti se za vjeru.

Svaka je kušnja i kušnja nade ili ufanja. Na koga se osloniti, s kim računati, u koga se uzdati - neka su od pitanja. Bog je moja najdublja sigurnost i na njega se unatoč svemu trebam osloniti. Bog je beskrajno dobar i vjeran, uvijek ostaje uz nas. Bog je jedina apsolutna sigurnost, sve drugo je relativno. Kad to iskusimo, postajemo jači. Dojam panike u kušnji vrlo je neugodan, no to nam je prilika da se sve više oslonimo na Boga.

Svaka je kušnja također i kušnja ljubavi. Naš odnos s Bogom može doći u krizu, također i odnos prema drugima, a napose prema samima sebi. Kušnja ljubavi prema Bogu vidljiva je u sljedećem. Može se dogoditi da više nemamo volje moliti - to je poziv da još usrdnije molimo, jer molimo ne da bismo nešto dobili nego da bismo se Bogu svidjeli. I kad molitva postane teška treba nastaviti moliti jer će tako naša ljubav prema Bogu biti pročišćena. Kriza ljubavi može biti i u braku - ljubiš li uvijek svoju suprugu ili supruga? Ljubav u braku mora ići iznad ljepote i vanjske privlačnosti. Prava ljubav želi dobro drugoga a ne samo zadovoljstvo. Ljubav prema sebi također može doći u krizu: ljubiš li sebe samo kad ti ide ili i onda kad otkrivaš koliko si siromašan i ovisan o Božjem milosrđu o čemu je već bilo govora? U kušnji se ljubav ne uništava nego postaje dublja, smislenija, otkriva se u pravom svjetlu.

Svaka je kušnja prigoda za rast, poziv da čovjek radi na sebi. Zato je važno u kušnji se zapitati na koji način mogu uz pomoć vjere, nade ili ljubavi odgovoriti na kušnju koja je preda mnom? Tako pronalazimo i dublji smisao kušnje. Kušnju ne možemo riješiti čarobnim štapićem nego otkrivanjem poziva koji smo dobili s tom kušnjom. Kad otkrijemo poziv pronalazimo i snagu.

Kako to u praksi ostvariti? Najprije treba prihvatiti kušnju. Moram reći *DA*, to jest pristati - to može potrajati, ali treba krenuti putem prihvaćanja. Imam povjerenja u Boga i želim ići naprijed. Kada trpimo, normalno je da tražimo uzrok - no treba se ostaviti po strani od svake vrste optuživanja drugih, pa i samih sebe. Važno je ovdje sačuvati čistoću srca. Drugim riječima, nemojmo svoju patnju pretvoriti u optuživanje i traženje žrtvenog jarca. Kada je društvo u krizi ono uvijek traži skupinu ljudi koju će optužiti za sve svoje probleme. Nemojmo biti takvi.

Ne može se sve u životu objasniti ljudskim kategorijama. Pitanja nas mogu voditi u začarani krug. Neke stvari nam mogu postati jasne tek nakon određenog vremena. Stoga je puno bolje umjesto pitanja *zašto i tko je kriv* postaviti pitanje: *Što Bog od mene očekuje u ovoj situaciji u kojoj se trenutno nalazim?* Tada s pitanja *zašto* prelazimo na pitanje kako: kako živjeti ovu situaciju u kojoj sam trenutno. Kako se suočiti s time, kako rasti u toj situaciji. Tako nam ovo pitanje otvara drugu stranu, više se ne oslanjamo na sebe nego na Boga.

Kad dođemo u napast ponavljanja pitanja *zašto*, zapitajmo se je li nam taj odgovor zaista nužan baš u tom trenutku. Bog će nam dati odgovor onoga trenutka kad nam je to potrebno da bismo izvršili njegovu volju. Kada postavimo pitanje: *koje ja dobro sada mogu učiniti*, to znači da prihvaćamo situaciju i da ćemo malo po malo u određeno vrijeme i dobiti odgovor na pitanje. Uvjet da dođe to svjetlo jest hrabro živjeti sadašnji trenutak s pouzdanjem u Boga. Hodajmo korak po korak. Tako prelazimo sa stava da smo žrtva na odgovornost, prestajemo optuživati druge i tražiti krivca te činimo ono što nam je moguće u datom trenutku. Tada patnja zadobiva smisao. Dobivamo nutarnju snagu zahvaljujući psihološkom učinku (jer se više ne vrtimo u krug nego znamo gdje usmjeriti svoj trud) i zahvaljujući duhovnom učinku (jer Gospodin pritječe u pomoć onima koji mu se potpuno predaju). Ovaj put traži hrabrost ali je vrlo pozitivan za nas.

Sveta je Mala Terezija kroz svoj život puno propatila. Osobito u posljednjim mjesecima prije smrti. Upala je u tamu gdje joj se činilo da sve što je za života vjerovala nije istina. No nije posustajala. I dalje je imala pouzdanja u Gospodina i znala je da će joj dobri Otac kojeg toliko ljubi pomoći. Evo jednog primjera. Kad je upala u tu tamu, ili *tamni podrum* kako je rekla, kad su ju obuzele misli najgorih ateista, ona je to svoje trpljenje okrenula na dobro. Shvatila je koliko je ateistima zapravo teško bez povjerenja u Boga i počela je moliti za obraćenje tih duša. Dakle iskoristila je svoje trpljenje na korist drugima. Nije se pitala *Bože zašto*, nego je promislila što Bog očekuje od nje i tako je svoju patnju iskoristila u dobru svrhu.

Sve ovdje rečeno teško je i složeno. Bitno je ne gubiti nadu i imati povjerenje u Boga. U teškoj situaciji pitati se: „Koji čin vjere sada trebam učiniti, kako da svojim ponašanjem izrazim nadu, kako da u datoj situaciji rastem u ljubavi?” Važan je taj redoslijed: početi s vjerom i povjerenjem i nadati se dobrom. Tada će nam ljubav pokazati put. To je put odgovornosti, ali prije svega put ispravnog života i duhovne radosti.

Slavko Alojzije Večerin, biskup subotički

(6. 6. 1957.– 26. 8. 2022.)

Subotički biskup mons. Slavko Večerin, nakon kratke i teške bolesti, okrijepljen svetim sakramentima, u 66. godini života, 40. godini svećeništva i 2. godini biskupstva, preminuo je u petak, 26. kolovoza 2022. godine u Domu za smještaj odraslih i starijih osoba Zrenjaninske biskupije *Misericordia* u Kikindi.

Mons. Slavko Večerin rođen je 6. lipnja 1957. godine u Subotici. Nakon osnovne škole završio je Gimnaziju u Subotici, te je kao bogoslov Subotičke biskupije od 1976. do 1983. boravio na odgoju u Nadbiskupijskom bogoslovnom sjemeništu u Zagrebu, te je ondje na Katoličkom bogoslovnom fakultetu pohađao filozofsko-teološki studij.

Za svećenika Subotičke biskupije zaređen je 14. kolovoza 1983. Prve dvije godine svećeničke službe djelovao je kao župni vikar u Župi Presvetog Trojstva u Somboru, a u ljeto 1985. imenovan je upraviteljem Župe sv. Pavla u Baču, Tovariševu i Deronjama. Potom je 1991. premješten u Suboticu, gdje je obnašao službu duhovnika u Malom sjemeništu *Paulinum* i arhivara Biskupskog ordinarijata.

Od 1994. do 2006. vršio je službu tajnika Subotičke biskupije. Župničku službu vršio je u Župi sv. Petra i Pavla u Bajmoku u razdoblju od 1998. do 2008., a potom od 2011. do 2016. u Župi Marije Majke Crkve u Subotici, te je istodobno bio i rektor marijanskog svetišta Bunarića. Od 2016. godine župnik je Župe Uzvišenja Svetoga Križa u Somboru.

Službu generalnog vikara Subotičke biskupije obnaša od 2005., a u dva mandata je bio član Zbora savjetnika. Članom Liturgijskog vijeća Biskupske konferencije SR Jugoslavije, a potom i Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda bio je od 1999. do 2009.

Titulom naslovnog opata akošmonoštorske opatije Blažene Djevice Marije imenovan je 15. veljače 2004., a prelatom Njegove Svetosti 16. siječnja 2006. godine.

Papa Franjo imenovao je 8. rujna 2020. mons. Slavka Večerina subotičkim biskupom. Za subotič-

kog biskupa zaređen je po rukama biskupa Ladislava Németa u katedrali – manjoj bazilici sv. Terezije Avilske u Subotici, na spomendan sv. Nikole Tavelića, 14. studenoga 2020.

Preminuo je od posljedica moždanoga udara u večernjim satima 26. kolovoza 2022. godine u Domu za smještaj odraslih i starijih osoba Zrenjaninske biskupije „*Misericordia*“ u Kikindi. Biskup Slavko sahranjen je u subotičkoj katedrali u četvrtak 1. rujna 2022. godine.

Slavko Večerin bio je osnivač i član Udruge bunjevačkih Hrvata „*Dužijanca*“. Zahvalni na tome što je nastojao graditi subotičku Crkvu vizijom dobra, vjeran Istini, sjećamo ga se kao promicatelja kulture i tradicije bunjevačkih Hrvata.

s. Mirjam Pandžić

(6. 7. 1942. – 24. 1. 2023.)

Redovnica Družbe sestara Naše Gospe, glazbenica i zborovoditeljica **s. Mirjam (Julijana) Pandžić** preminula je u 81. godini života i 57. godini redovništva, nakon duge i teške bolesti 24. siječnja u Subotici.

Rođena je 6. srpnja 1942. godine u Žedniku u kršćanskoj obitelji s osmero djece u kojoj je odgajana u katoličkom duhu. Rano je ostala bez oca. Nakon osnovne škole u Žedniku, s 15 godina odlazi u zagrebački samostan sestara Naše Gospe. Na tu su odluku utjecale časne sestre koje su službovale u Žedniku. U Zagrebu je otkriven njezin glazbeni dar, te je Mirjam Pančić ondje završila srednju glazbenu školu Vatroslava Lisinskog za teoretske predmete i flautu. Poslije je završila Muzičku akademiju u Zagrebu na teorijskom smjeru za nastavnicu. Usporedno je učila svirati orgulje. Za redovnicu Družbe sestara Naše Gospe zaredila se 1966. godine, a iste je godine postala orguljašica u Subotici, u crkvi Uskrsnuća Isusova. Od 1973. do kolovoza 2012. kada je umirovljena, bila je orguljašica u katedrali svete Terezije Avilske u Subotici gdje je redovito svirala na misama na hrvatskom i mađarskom jeziku.

Godine 1973. osnovala je katedralni zbor, prigodom priprema za proslavu 200. obljetnice početka gradnje crkve sv. Terezije Avilske, danas katedrale-

bazilike. Zbor je 1980. godine dobio ime Katedralni zbor „Albe Vidaković“, u spomen na glazbenoga velikana podrijetlom iz Subotice. Katedralnim zborom ravnala je do kolovoza 2012. godine. Zbor je surađivao s mnogim glazbenicima i vokalnim solistima a najvažnija je bila suradnja s Milanom Asićem i Subotičkim tamburaškim orkestrom pod vodstvom **Stipana Jaramazovića**. Godine 1990. pokrenula je Božićni koncert Katedralnog zbora „Albe Vidaković“ i STO-a, čija tradicija održavanja u Gradskoj kući u Subotici traje i danas. Utemeljiteljica je godišnje smotre dječjih župnih zborova Subotičke biskupije Zlatna harfa čija je koordinatrica bila od osnutka te manifestacije, 1986., do 2008. godine.

S. Mirjam Pandžić dobitnica je nagrade *Pro urbe* 2002. godine, za djelovanje na liturgijsko-crkvenom polju, osnivanje i vođenje Katedralnog zbora „Albe Vidaković“ i za dugogodišnje organiziranje Zlatne harfe. Katedralni zbor „Albe Vidaković“ na čijem je čelu bila gotovo 40 godina, za desetu obljetnicu djelovanja 1983. dobio je Povelju posebnoga apostolskoga blagoslova od Svetog Oca Ivana Pavla II. a za dvadesetu obljetnicu, 1993. dobiva *Antušovu nagradu* Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost „Ivan Antunović“ iz Subotice.

Nakon što je prestala voditi katedralni zbor, s. Pančić osnovala je i vodila *Zbor sv. Cecilije* koji je djelovao pri Franjevačkoj crkvi u Subotici, gdje je svirala i na misama.

Katedralni zbor „Albe Vidaković“ puno godina na čelu sa zborovoditeljicom i orguljašicom s. Mirjam Pandžić, bio je vrlo usko povezan mnogim nitima s Dužijancom. Tako je 15. kolovoza 1980. zbor prvi puta nastupio pod imenom „Albe Vidaković“ baš na Dužijanci. Zahvaljujući s. Mirjam koja je svake godine za Dužijancu s katedralnim zborom izvodila skladbu Milana Asića *Blagoslovljena ova zemlja moja*, ova pjesma postala je svojevrsnom liturgijskom himnom Dužijance. Mnoštvo je nastupa katedralnog zbora pod ravnanjem s. Mirjam bilo na „Danima kruha i riječi“ i drugim prigodama vezanim za žetvene svečanosti, zato se Dužijanca bez ovog zbora i s. Mirjam nije mogla zamisliti. Zahvalni smo za sve dobro koje je činila na duhovno glazbenoj sceni. Neka joj dragi Bog podari vječni mir.

S. Mirjam Pandžić pokopana je 26. siječnja na Bajskom groblju u Subotici.

INTERVJU: DR TATJANA BUGARSKI, REGIONALNA KOORDINATORICA ZA NEMATERIJALNO KULTURNO NASLIJEĐE, VIŠI KUSTOS, ETNOLOG U VOJVOĐANSKOM MUZEJU U NOVOM SADU

Vrednovati svoje naslijeđe

Mnoge tradicijske prakse koje čine nematerijalnu kulturnu baštinu žive su i danas u Vojvodini. Brojna umijeća od starine, govorne osobitosti, folklorne, glazbene i druge tradicije naroda Vojvodine čine njen jedinstveni kolorit. Prenose se i čuvaju običaji, oživljuje i poneka zaboravljena baština. Koliko god je svakodnevni život nezamisliv bez suvremenih tekovina, a s time je povezana i kakovća svih odnosa – spram sebe, okruženja, prirode, drugih i drugačijih, popudbina običaja i kulturnog naslijeđa koje njeguju pojedinci ili zajednice oblikuje identitet vojvođana. Svijest o vlastitoj vrijednosti povećava se ukoliko sami sebi možemo nabrojiti što je sve to što nas čini jedinstvenima. Zato je u današnjem društvu potrebno sve to dokumentirati, predstaviti. Na koji način i u suradnji s kojim institucijama se očituje briga za zaštitu nematerijalnog kulturnog naslijeđa razgovarali smo s **dr. Tatjanom Bugarski**.

Na koji način suradujete sa zavodima za kulturu manjinskih zajednica u Vojvodini ?

dr Tatjana Bugarski: Zavodi za kulturu mogu biti veoma važni u procesima očuvanja nematerijalnog kulturnog naslijeđa. Ipak, UNESCO-va Konvencija nije toliko poznata u javnosti da bi se ti poslovi organizirali na načine na koje ona upućuje. Nijedan prijedlog za upis elemenata na Nacionalnu listu nematerijalne kulturne baštine do sada nije stigao iz nekog od Zavoda - pri tome mislim na posljednje tri godine, koliko imam uvid u rad na ovom polju na području Vojvodine. Suradnja je uspostavljena u radu na elementima koji su već predloženi i na taj način smo surađivali sa zavodima za kulturu vojvođanskih Rusina, Slovaka i Mađara. Također, nismo imali ni zajedničke prijedloge više zavoda, a takve inicijative bi, uzimajući u obzir osobine nematerijalnog kulturnog naslijeđa u Vojvodini, mogle biti česti primjeri. To bi bilo u skladu s principima interkulturalnog dijaloga i osnaživanja međusobnog poštovanja, koji su u samoj srži primjene Konvencije o očuvanju nematerijalnog kulturnog naslijeđa.

Suradujete li sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata u vezi s očuvanjem nematerijalne kul-

turne baštine Hrvata Bunjevaca u Republici Srbiji i Vojvodini ?

dr Tatjana Bugarski: Do sada nismo ostvarili suradnju na očuvanju nematerijalnog naslijeđa, ali od prošle godine postoji dogovor da ćemo na tome aktivnije raditi.

Jesu li institucije ili pojedinci hrvatske zajednice podnijeli prijedlog za upis elemenata u Nacionalni registar nematerijalne kulturne baštine ?

dr Tatjana Bugarski: Postoji prijedlog za upis Dužijance u Nacionalni registar, a značajnu podršku hrvatske zajednice, uz sve ostale zajednice koje taj element prepoznaju kao dio svog kulturnog naslije-

da, imali smo u inicijativi koja je potekla iz Muzeja Vojvodine i koja je, uz suradnju ostvarenu s brojnim institucijama, organizacijama i pojedincima, rezultirala upisom elementa *Tamburaši, tamburaške prakse*.

Što je potrebno da bi se mogao izvršiti upis u Registar ?

dr Tatjana Bugarski: Procedura za upis elemenata podrazumijeva izradu nominacije koja mora sadržavati nekoliko osnovnih elemenata: popunjen Obrazac za upis elemenata u Nacionalni registar, mišljenje stručne institucije, suglasnosti članova zajednice koja njeguje taj element, suvremene fotografije i video materijal. U nominaciji treba biti jasno predstavljen element, domena nematerijalnog naslijeđa kojem pripada, zajednica koja ga njeguje, mora biti predstavljeno što je urađeno na polju njegovog očuvanja i kako su definirane mjere očuvanja koje će se provoditi ubuduće, na koji način će predlagači i druge relevantne institucije i organizacije doprinijeti tom procesu. Godišnje ima nekoliko prijedloga za upis na listu, ali sama procedura najčešće traje nekoliko godina tako da u taj broj ulaze i oni koji su predlagani u prethodnom periodu. To naravno nije pravilo, ali je u posljednje tri godine bila takva situacija.

KLJUČNE INICIJATIVE IZ ZAJEDNICA

Kao koordinatorica za Vojvodinu mreže regionalnih koordinatora čiji je zadatak prikupljanje i prosljeđivanje elemenata nematerijalne kulturne baštine Centru za nematerijalno kulturno naslijeđe, imate li uspostavljenu suradnju s institucijama Hrvata u Srbiji u cilju prikupljanja, dokumentiranja, arhiviranja i očuvanja podataka o naslijeđu ?

dr Tatjana Bugarski: Budući da je posao regionalnog koordinatora samo dio posla koji obavljam kao kustos u Muzeju Vojvodine, rad na očuvanju nematerijalnog naslijeđa se prepliće s dosadašnjim muzejskim poslom. Izrada nominacija je samo jedna moguća faza i dio svih aktivnosti usmjerenih očuvanju nematerijalnog naslijeđa. Zbog toga je suradnja koju u Muzeju imamo s predstavnicima mnogih zajednica znatno šira i dugotrajnija. Inicijativa za takvu suradnju nekada potiče od samih zajednica, a nekada i od stručnjaka. Međutim, kada je riječ o očuvanju nematerijalnog naslijeđa u smislu koji Unesco-va Konvencija propisuje, osnovni princip je da same zajednice vrednuju svoju baštinu - nematerijalna kulturna baština može biti prepoznata kao takva tek onda kada je na taj način razumiju zajednice, skupine ili pojedinci koji je stvaraju, održavaju i prenose - bez njihovog priznanja, nitko drugi ne može umje-

sto njih odlučiti da je određeni izraz ili praksa njihova baština. Zbog toga su inicijative koje potječu iz samih zajednica ključne.

Krajem 2022. godine u Subotici je održana izložba na kojoj su prezentirana 22 elementa nematerijalne baštine Hrvata iz Vojvodine. Što je potrebno da se oni nađu na popisu Nacionalnog registra nematerijalne kulturne baštine u Republici Srbiji ?

dr Tatjana Bugarski: Mjere očuvanja se definiraju za svaki element posebno. Taj proces podrazumijeva da se elementi identificiraju i da se zajedno s njihovim nositeljima odredi što je to što treba poduzeti da bi se element očuvao, da bi se omogućilo njegovo prenošenje sljedećim generacijama. Te mjere najčešće podrazumijevaju: dokumentiranje, istraživanje, promociju, jačanje svijesti o značaju „živog naslijeđa“, prezentaciju. Ipak, u cijelom procesu su ključne mjere koje se tiču edukacije - prenošenja znanja i umijeća, vjerovanja, praksi... Dobro definirane mjere očuvanja i podrška zajednice su važan dio svake nominacije za elemente koji se predlažu za upis u Nacionalni registar.

Što je potrebno da se elementi upisani u Nacionalni registar nematerijalnog kulturnog naslijeđa u Republici Srbiji nađu na UNESCO-voj listi svjetskog nematerijalnog kulturnog naslijeđa ?

dr Tatjana Bugarski: Postoji nekoliko UNECO-vih lista i za nominaciju na svaku od njih postoje posebni kriteriji i načini upisa. Srbija je do sada upisala pet elemenata na Reprezentativnu listu nematerijalnog kulturnog naslijeđa čovječanstva. To su: porodična slava (2014.), kolo, tradicionalna igra (2017.), pevanje uz gusle (2018.), zlakusko lončarstvo (2020.) i društvene prakse i znanja u vezi sa pripremom i upotrebom tradicionalnog pića od šljive - šljivovice (2022.). Elemente za ovu listu predlažu države koje su priznale Konvenciju - same ili u suradnji s državama koje također njeguju te elemente.

Što podrazumijeva UNESCO-va Reprezentativna lista nematerijalnog kulturnog naslijeđa ?

dr Tatjana Bugarski: Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva čine oni elementi nematerijalnog naslijeđa koji pomažu da se pokaže raznolikost ovog naslijeđa i podigne svijest o njegovom značaju, u cilju poticanja dijaloga koji poštuje kulturnu raznolikost. Na ovoj listi se do sada, za 15 godina koliko ona postoji, našlo 677 elemenata iz 140 zemalja iz raznih krajeva svijeta. Međutim, ne treba zaboraviti da je do sada Konvenciju ratificirala 181 država, te da nisu sve države potpisale i priznale ovu Konvenciju i zbog toga se ne može reći da su zastupljeni elementi iz cijelog svijeta.

Dužijanča 2000.

Ima li Srbija u cjelini potencijala još nešto uvrstiti u ovu listu ?

dr Tatjana Bugarski: Mehanizam upisa elemenata na Reprezentativnu listu nematerijalnog kulturnog naslijeđa čovječanstva podrazumijeva niz pravila koja se povremeno usuglašavaju s tendencijama primjerenim u praksi. Budući da je Konvencija usvojena 2003. godine, a zahvaljujući i činjenici da se odnosi na „živo“ naslijeđe, iskustva koja su do sada prikupljena mnogo utječu na procese nominacija i upisa na listu, što se detaljno razmatra na redovitim zasjedanjima različitih UNESCO-vih tijela koja su uključena u ove poslove. Srbija aktivno sudjeluje u svim aktivnostima koje su predviđene za države potpisnice, uključujući i nominacije za upis elemenata na Reprezentativnu listu nematerijalnog kulturnog naslijeđa čovječanstva, te svakako ima potencijala da u budućnosti uvrsti i druge elemente svog naslijeđa na ovu listu.

Postoje li elementi nematerijalnog kulturnog naslijeđa kojima je potrebna hitna zaštita ?

dr Tatjana Bugarski: Svi poslovi i odluke vezani za očuvanje nematerijalne baštine u Srbiji provode se preko mreže stručnih tijela i institucija, na čelu s Nacionalnim komitetom za NKB, tijelom Ministarstva kulture Republike Srbije. Kao što je već spomenuto, sve se provodi kroz stalnu suradnju sa zajednicama koje njeguju nematerijalno kulturno naslijeđe. Ako govorimo o hitnosti zaštite nematerijalnog naslijeđa

uopće, mislim da ćemo se svi složiti da je u suvremenom društvu svaka vrsta naslijeđa koja podrazumijeva čvrstu suradnju unutar zajednica, direktno međugeneracijsko prenošenje i kontinuitet sve ugroženija, a svaka naša aktivnost hitna. S druge strane, promjene su te koje nematerijalno naslijeđe i čine „živim“ i prilagodljivim suvremenim potrebama i zbog toga ne treba raditi na zaštiti ove vrste naslijeđa na način koji će ga „okameniti“ i time učiniti dijelom prošlosti, nego potaknuti same zajednice da žele njegovo očuvanje i da rade na tome.

Koji su problemi i prepreke u vezi upisa Dužijanče kao manifestacije u Nacionalni registar i uopće vrednovanja kao nematerijalne kulturne baštine ?

dr Tatjana Bugarski: Kao što je slučaj i s drugim nominiranim elementima, Dužijanča je prošla kroz nekoliko faza u procesu upisa. Jedna od najranijih aktivnosti koje sam provela kao koordinator za Vojvodinu bila je vezana upravo za upis Dužijanče, međutim nismo imali uspjeha u definiranju osnovnih okvira u kojima bi se nominacija završila, te smo zaključili da upis Dužijanče nadilazi ovlaštenja i mogućnosti regionalnog koordinatora. Paradoksalno, iako nismo imali uspjeha u ovom upisu, a možda baš i zbog toga, Dužijanča nije stagnirala nego su čak aktivnosti proširene na druge mjere očuvanja, što naravno utječe na vitalnost ovog naslijeđa i osigurava njegovo prenošenje u budućnosti.

INTERVJU: VRŠITELJICA DUŽNOSTI RAVNATELJICE ZAVODA ZA KULTURU VOJVOĐANSKIH HRVATA KATARINA ČELIKOVIĆ

Briga o naslijeđu – znak zrelosti zajednice

Hrvati u Vojvodini mogu se ponositi bogatom nematerijalnom kulturnom baštinom, međutim, ona još uvijek nije u cijelosti evidentirana i stručno obrađena. Prvi korak u sustavnom pristupu fenomenu nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Vojvodini i Srbiji bio je izrada Kataloga „Živa baština – Nematerijalna kulturna baština Hrvata u Srbiji“. Katalog je pratio izložbu elemenata baštine održanu krajem 2022. godine čija je autorica **Katarina Čeliković**, te smo s njom razgovarali o dosadašnjim i budućim koracima u očuvanju i zaštiti baštine.

Od kada traje prikupljanje elemenata Nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Vojvodini (Srbiji)?

K.Čeliković: Materijalna i nematerijalna kulturna baština Hrvata u Srbiji je bogata i velika, u svim svojim regionalnim i subetničkim sastavnicama – i u srijemskih i u šokačkih i u bunjevačkih Hrvata, ali neistražena, neevidentirana i relativno nepoznata široj javnosti. Takvu su Hrvati baštinili i zatekli prije dvadeset godina kada su postali priznati kao manjinska zajednica. Stoga je tijekom dvadeset godina trebalo graditi institucije i stvarati elementarne uvjete za istraživanje i promociju ovog velikog naslijeđa koje je i važan identitetski marker. Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, pod vodstvom ravnatelja **Tomislava Žigmanova**, započeo je strateški osmišljavati pristup nematerijalnoj kulturnoj baštini te je 2012. godine organizirao znanstveni kolokvij na temu „Popis nematerijalne kulturne baštine u RH“ kako bismo se upoznali s postignućima u Hrvatskoj, koja je pet godina prije Srbije pristupila UNESCO-voj konvenciji o nematerijalnoj kulturnoj baštini (2005.) i vidjeli vlastiti put. Od tada Zavod radi na planiranju, istraživanju, popisu i na izradi vlastitog registra. Formirali smo stručne timove i počeli prikupljati dokumentaciju te izradili obrazac za opis nematerijalnog kulturnog dobra.

Tko je sve u tome sudjelovao?

K.Čeliković: Veliku pomoć Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata ima u institucijama Republike Hrvatske, od 2012. kada su etnologinja **Martina Šimunović**, voditeljica Odsjeka za nematerijalnu kulturnu baštinu u Upravi za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture Republike Hrvatske, i ravnatelj Instituta za etnologiju i folkloristiku iz Zagreba dr.**Tvrtko Zebec** uputili sugestije kako krenuti s ovim iznimno važnim i zahtjevnim poslom. Na žalost, na poziv Zavoda, nisu se odazvali predstavnici pokrajinskog Zavoda za zaštitu spomenika kulture, resornog pokrajinskog tajništva, niti Ministarstva kulture Republike Srbije.

Iskustva i stručna pomoć stigla je i stizala iz Hrvatske, ponajprije s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju zahvaljujući posvećenosti dr. sc. **Milani Černelić** koja je puno desetljeće vodila studentska terenska istraživanja Hrvata u Vojvodini. Pomoć je pružilo i Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera iz Osijeka, napose Filozofski fakultet koji je bio partner u završnici izrade registra u projektu *Nematerijalna kulturna baština Hrvata u Srbiji u funkciji razvoja i suradnje* koji je financiralo Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske. No, svega ovoga ne bi bilo da naša zajednica nema živu baštinu – kako udruge tako i pojedince koji ju stvaraju, njeguju i prenose. Zahvaljujući sredstvima međudržavnog projekta uspjeli smo tehnički opremiti udruge koje su bile partneri u očuvanju NKB kako bi lakše čuvali dokumentarij u vidu fotografija, filmske i druge građe.

ZAVRŠEN POPIS ELEMENATA

Koji su daljnji koraci u evidentiranju i sustavnom pristupu fenomenu nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Vojvodini, Srbiji.

K.Čeliković: Izložbom *ŽIVA BAŠTINA – nematerijalna kulturna baština Hrvata u Republici Srbiji*, koju prati i reprezentativni katalog (kao prvo izdanje u novopokrenutoj ediciji posvećenoj nematerijalnoj baštini), kao i različiti multimedijalni sadržaji, završen je prvi veliki korak, a to je popis elemenata, od kojih su 22 ušla u katalog, odnosno u registar. Popis će se proširivati, na temelju terenskih istraživanja studenata i drugih pojedinaca, objavljenih u publikacijama. Najvažnije je u našoj zajednici podići svijest o vrijednosti i važnosti očuvanja, održavanja i prenošenja praksi – nije cilj priznanje drugih već vlastito djelovanje, ponajprije u mjestima gdje se određena praksa njeguje, a potom sve to stručno obraditi. Priznanje drugih dođe nam kao potvrda onoga što već radimo u svojim mjestima. Svjesni smo kako nam predstoji veliki posao stručne obrade, dokumentiranja, mapir-

anja i nominiranja najprije u vlastiti registar a potom i u Republici Srbiji. Iskustva iz Hrvatske su vrlo pozitivna, pokazuju veliku agilnost u nominaciji velikog broja elemenata koji žive u narodu. Jedno od takvih je nominacija u nacionalni registar specifičnih i rarietnih govora mjesta u kojima još ima govornika, ali i običaja, umijeća, obrta i zanata. Na žalost, u Republici Srbiji su takvi postupci rjeđi i vrlo zahtjevni, dugo traju i mali je broj upisan u registar. Vjerujem kako Srbija ima veliko bogatstvo u NMKB-u kako u

svom narodu tako i u manjinskim zajednicama i da ga što prije treba popisati, opisati i zaštititi.

Važno je pratiti suvremenu tehnologiju, ne ostati „okamenjen“ u svojim naslijeđenim obrascima stvaranja i življenja dragih nam običaja. Zavod je, itekako svjestan potrebe približavanja mladima, napravio i virtualnu inačicu izložbe i promo video (koji se mogu pogledati na YouTube kanalu ZKVH-a), a izrađen je i katalog dobara u posebnoj sekciji na web stranici ZKVH-a (www.zkvh.org.rs/katalog-nkb-hrvata-u-srbiji). Do web sadržaja dolazi se i skeniranjem QR kodova koji se nalaze na plakatima izložbe. Multimedijalni pristup predstavljanja naše baštine važan je za uključivanje mladih na koje računamo kao na nositelje ovoga naslijeđa.

Koje su tradicije Hrvata u Vojvodini ušle u Katalog?

K.Čeliković: Pojam nematerijalne kulturne baštine obuhvaća prakse, predstave, izraze, znanja, vještine, kao i instrumente, predmete, rukotvorine i kulturne prostore povezane s tim, koje zajednice, skupine, ali i pojedinci, prihvaćaju kao dio svoje kulturne baštine. U tom smislu, nematerijalnu kulturnu baštinu podijelili smo u našem registru na **jezik:** bunjevački i šokački govori bačkih Hrvata; običaje: ophod *kraljica* u Rumi, proslava sv. Vinka u Rumi, Veliko prelo u Subotici, golubinačke mačkare i pokladni običaj *tute* u Plavni, čuvari Božjeg groba u Bačkoj i Srijemu, *polivači* kod bunjevačkih Hrvata, *priskakanje* vatre kod bunjevačkih Hrvata, duhovski ophod bunjevačkih *kraljica*, dužijanca, zvonjenje za pokojnike u Surčinu, ophod *betlemaša* u Srijemu; **glazbu:** tamburaši i tamburaške prakse, bećarac, tradicijsko dvoglasno pjevanje monoštorskih šokačkih Kraljica „Bodroga“; **ples:** bunjevačko momačko kolo; **umijeća:** stvaralaštvo u tehnici slame, božićnjak, šling, i izrada bunjevačkih i šokačkih papuča (papučoš).

Ima li šanse uvesti neki element na UNESCO-vu listu svjetske nematerijalne kulturne baštine?

K.Čeliković: Postupak stavljanja nekog elementa na UNESCO-vu listu je vrlo zahtjevan, kako kadrovski tako i institucionalno. Prateći dinamiku nominiranja elemenata iz Republike Srbije, godišnje ili rjeđe nominira se po jedan element. Stoga je nama važnije pristupiti nacionalnoj listi na kojoj bi se trebalo naći više elemenata i na tome ćemo raditi.

Koji su problemi hrvatske zajednice i ZKVH u vezi s popisom i radom na očuvanju i zaštiti NMB?

K.Čeliković: Brojni su živi elementi u hrvatskoj nacionalnoj zajednici u Republici Srbiji, a broj sudionika te i takve baštine varira te se razlikuje od mjesta do mjesta. Primjerice, dužijanca u Bačkoj, napose u Subotici okuplja veliki broj sudionika, dok ophod *kraljica* u Rumi broji desetak sudionika uz završnu svečanost gdje se okupi veći broj njih. Moramo oprezno pristupiti svakom od elemenata, a najvažnije je nakon stručnog opisa donijeti kvalitetne mjere zaštite i očuvanja. To je upravo sada najvažniji posao: prepoznati hrvatsku nematerijalnu kulturnu

baštinu, stručno ju obraditi, staviti na vlastitu listu, donijeti mjere zaštite u suradnji s lokalnom zajednicom i ukazati da je ta baština ŽIVA BAŠTINA. Bez prošlosti nema budućnosti, ali sadašnjost na to uvelike utječe. Osim vlastitog rada računamo i na kvalitetnije medijsko praćenje koje često izostane u medijima većinskog naroda.

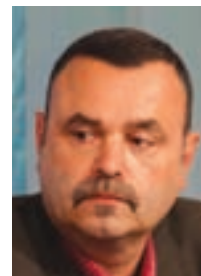
Dokle se došlo u zaštiti i predstavljanju dužijance kao NKB?

K.Čeliković: Voditelji dužijance, nekadašnji i sadašnji, pamte 2012. godinu i smotru u Futogu na kojoj je predstavljena i dužijanca, kada je etnologinja **Vesna Dušković**, muzejska savjetnica, sugerirala pokretanje postupka njezine zaštite. Taj postupak je imao više faza i od tada traje. Ishod je i dalje neizvjestan. Vjerujem kako će morati doći do razrješenja dileme – što je to dužijanca i kako se ona u različitim zajednicama čuva, što su i kakvi obrasci iz prošlosti danas živi, a što je nastalo samo kao praznik.

O Dužijanci iz Arhiva

UVOD

Gotovo da nema oblasti ljudskoga djelovanja o kojoj nekih tragova ili zapisa nema sačuvanih u arhivima. U paleti baštinskih ustanova sličnu, ali opet umnogome drugačiju ulogu i funkciju imaju knjižnice i muzeji. Arhivi jesu jedine specijalizirane baštinske ustanove koje su ustrojene s ciljem prikupljanja, obrađivanja i čuvanja zapisa, pisanog, audio-vizualnog, elektronskog i svakog drugog koji se mogu uvrstiti u kategoriju arhivskog gradiva trajne vrijednosti, a koji su nastajali u prošlosti djelovanjem institucija, ustanova, društvenih subjekata, pojedinaca i drugih stvaratelja. Time su postali nezaobilazni kao čuvari i staratelji za memoriju jedne sredine, društva, zajednice. To su okviri u kojima

već više od sedam desetljeća radi i djeluje i subotički Povijesni arhiv.

Na primjeru Dužijance kao javne manifestacije, koja traje duže od jednoga stoljeća, sagledavamo i sumiramo kakva svjedočanstva možemo pronaći u našem Arhivu.

Ako je u prošlosti neko zbivanje ili pojava bila živa funkcionalna organska cjelina, tragovi o njoj, u najboljem slučaju ako su očuvani u potpunosti, ipak su samo njezin blijedi odsjaj. Oni se tijekom protoka vremena nužno fragmentiraju, gube, nestaju, a bilo koji pokušaji *post festum* osvjetljavanja nužno bacaju sjene već u ovisnosti s kojih se pozicija to pokušava. Svaka rekonstrukcija u osnovi već radi i na preoblikovanju izvorne pojave.

Radu s arhivskim gradivom kao vrelima najbliži su povjesničari kao profesionalci koji su školovani i trenirani služiti se upravo njima. Osnovni posao povjesničara (ili historičara) je proučavanje i interpretacija (tumačenje) povijesnih vrela. Neka od pitanja na koja oni nude odgovore jesu: što se i zašto nešto dogodilo, kako se taj događaj odvijao, koji su bili uzroci, neposredni povodi i njegove posljedice? Nadalje: ima li različitih gledišta (perspektiva) o tome događaju – što o tome kažu drugi izvori ili povjesničari?

Mnoge druge znanstvene discipline, ponajviše etnologija, sociologija, antropologija i slične, upućene su također da se koriste arhivima. U načelu, to nije nimalo lagan i jednostavan pristup. Riječ je o teškom i kompliciranom procesu, ne toliko u prvom koraku kada se radi na pronalaženju odgovarajućih vrela, a koji je često limitiran stupnjem njihove očuvanosti, nego mnogo više u narednom koraku, kada ih je potrebno upotrijebiti, staviti u funkciju u odgovarajućem kontekstu i stvoriti sliku o onome što se i na koji način rješavalo. To po pravilu zahtijeva veliki misaoni napor, a u mnogim slučajevima u kojima nije moguće dobiti iole preciznu sliku, imaginaciju i maštu, da bi se oskudne, blijede točke povezale i dopunile.

POVIJESNI ARHIV SUBOTICA

Od 1952. godine, kada je započeo rad kao samostalna ustanova kulture osnovana od gradskih vlasti, do danas naš Arhiv je prešao dug put na kome se izgrađivalo kako njegovo samo organizacijsko i kadrovsko ustrojstvo, metode i načini arhivističkog djelovanja, tako se i bogatila količina značajnih dokumenata koje je čuvao. Od jednog uposlenog došli smo do najvećeg broja od 22 u razdoblju (2012. – 2017.) koji od tada nažalost nije dosegnut, od hrpe rasutog i šutom pokrivenog papira, do gotovo 8 kilometara arhivske građe u 550 cjelina – fondova ili zbirki, od nemogućnosti pružanja bilo kakvih usluga istraživačima i strankama, do nekoliko stotina tisuća digitaliziranih stranica i opcije online pretraživanja. U našu čitaonicu posljednjih godina prosječno dolazi oko 100 istraživača. Bave se najrazličitijim temama i oblastima, a najpopularnije je istraživanje rodoslovlja. Jedna od temeljnih zadaća arhivista je svojim radom omogućiti što lakši pristup zainteresiranima za pronalaženje određenih podataka u milijunima ispisanih stranica arhivske građe koji se čuvaju u depoima. Do toga se dolazi sistematiziranjem, obradom i sređivanjem, a kao ishodište tih operacija nastaju obavijesna pomagala, od najopcijih – vodiča kroz arhivsku građu, preko sumarnih inventara koji popisuju cjeline – fondove ili zbirke, do opisa poje-

dinih predmeta – koji se nazivaju analitičkim opisima ili *registama*. Tome prethodi i odlaganje spisa u tzv. arhivske kutije, a u završnoj fazi izrade analitičkih opisa i njihova paginacija ili folijacija.

PODACI O DUŽIJANCI U ARHIVU

Da sada je ono što Dužijanca predstavlja obrađivano na mnogo načina. Bavili su se njome znanstvenici raznih specijalnosti, ali i oni koji nisu imali takvih pretenzija, pišući i publicirajući uratke popularno-informativnog karaktera. Dužijancom su se bavili stručnjaci profila društvenih znanosti, povjesničari, etnolozi, jezikoslovci, ali i mnogi drugi zainteresirani. Neki od njih su koristili i dostupno gradivo iz subotičkog Arhiva.

Kakve podatke o Dužijanci i u kojim fondovima je moguće pronaći? Arhivistički principi sređivanja gradiva nameću poštovanje provenijencije – podrijetla po stvaratelju, pa kako nije postojao netko ko bi se bavio samo Dužijancom, a nismo išli k izdvajanju pojedinačnih dokumenata i formirali umjetnu arhivističku cjelinu – zbirku o Dužijanci, podaci su raspršeni u nekoliko fondova.

O samim počecima i priređivanju prve javne manifestacije žetvenih svečanosti u ljeto 1911. godine, kada krug „mladih divojaka“ budućih utemeljiteljki udruge Katoličkog divojačkog društva, radi na pripremi i uz pomoć župnika Blaška Rajića organizira prvu Dužijancu, koja se tada od završnog obiteljskog žetvenog slavlja, od kućne svečanosti počela razvijati u javnu, opću bunjevačku proslavu svršetka žetve, te iz privatnih prenijela u javne okvire, sudeći po onome što je do sada napisano, nisu pronađena pisana svjedočanstva u Arhivu. Nije sačuvana ni pismohrana pomenute udruge, Katoličkog divojačkog društva. Spoznaje su se temeljile na opisima iz memoarske literature, bilješkama pojedinih suvremenika, lokalnog tiska, sjećanja i usmenih predaja. No, kako je za svaku javnu manifestaciju bilo neophodno pribaviti suglasnost i odobrenje nadležnih gradskih vlasti, da se pretpostavi da je ona bila dobivena i u tom slučaju. Tragovi o tome se nalaze u upravnom fondu složene strukture F:2. Gradsko vijeće slobodnog kraljevskog grada -Subotica (1861. – 1918.). On je nastao radom gradske administracije u tom razdoblju. Dokumentacija je sačuvana u vrlo velikoj količini. Nju čini 1570 knjiga i 2888 arhivskih kutija u dužini od 487 m. Izrađen je sumarni inventar, koji nam pomaže odrediti gdje bi se mogli nalaziti dokumenti o odobrenju manifestacije. U toj strukturi to je Odjel gradskog redarstva koje se bavilo izdavanjem takvih dozvola. U 1911. godini radi se o dvije arhivske kutije oznaka

F:2.3522 i 3523. te bi se pažnja budućih istraživača morala usmjeriti u tom pravcu.

Iz kasnijeg razdoblja postojanja Dužijance sačuvano je ipak nekoliko svjedočanstava. Možemo pratiti osnutak i djelovanje udruga koje su aktivno radile na organiziranju i pripremanju Dužijance, npr. Bunjevačkog momačkog kola. To je poseban fond F:049. Bunjevačko momačko kolo – Subotica (1920. – 1946.). Tako je sačuvan predmet iz 1943. godine, dopis Katoličkog divojačkog društva s potpisom predsjednice Jovane Stantić. U njemu stoji: „Čast nam je pozvati bratsko Bunjevačko momačko kolo na našu zajedničku zahvalnost „Dožejancu“ koja će se održati 15. VIII. 1943. u 10 sati prije podne sa sv. misom zahvalnosti u crkvi sv. Terezije. Svečanost je u čisto crkvenom okviru. „Jasno se vidi da to zbog ratnih okolnosti nije mogla biti potpuno javna manifestacije nego se morala praktirati samo u crkvenim okvirima.

Podaci bi se trebali naći i u gradskoj upravnoj vlasti u velikom fondu F:47. Senat grada (1919. – 1940.). On se sastoji od 1093 knjige i 731 arhivske kutije.

Za poslijeratno razdoblje važan je fond F:326. Socijalistički savez radnog naroda Vojvodine opštinska konferencija – Subotica (1953. – 1990.). Ta organizacija je bila okvir u koji su se morale uklopiti sve javne manifestacije, pa tako i Dužijanca. Tako je npr. sačuvana prepiska Organizacijskih odbora Dužijance za 1968., 1969. i 1970. godinu. Riječ je o vrlo vrijednoj građi koja pokazuje etape s detaljima i problemima s kojima se suočavala sama priprema i organizacija. Naglašeno je „osnovni problem je što je i 1969. godine ostalo otvoreno pitanje tko je organizator Dužijance ‘69...“. I pored toga temeljito se radilo na pripremanju za nastavak. „Na osnovu uspjeha Dužijance ‘68, stečenog iskustva i entuzijazma pojedinih poklonika i poznavalaca bunjevačkog narodnog folkloa, pristupilo se organizacionim pripremanju Dužijance ‘69“, stoji u Izveštaju Odbora od 15. XI. 1969. U scenariju za priredbu 1970. godine predviđeno je održavanje *kola* s izborom bandaša i bandašice, na igralištu „Bačke“, skupštine risara sa svečanom povorkom na glavnom trgu. „Za priredbu *Kolo* predložimo program, koji bi izveli Geza Kopunović i Kaća Bačlija, glumci Narodnog pozorišta...“

Plakate pretežno čuvamo u Zbirci plakata F:018 (1817. –). Sačinjen je analitički popis. Tako pod rednim br. 560 imamo poziv na Dužijancu od 15. do 18. kolovoza 1968., br. 767 je također poziv na događa-

nja 12. srpnja do 2. kolovoza, 1970. a br. 772 poziva na Dužijancu u Subotici 1971. godine.

Fotografije imamo kao priloge, doduše rijetke u nizu fondova, ali je načinjena i posebna Zbirka fotografija F:180. Poseban njen dio čine negativ i pozitiv poznatog subotičkog fotografa **Augustina Jurige**, koje nam je ustupio. Među njima se nalaze i neke koje je načinio prisustvujući obilježavanjima dužijanci.

Još uvijek nisu istraživači završili temeljitu pretragu u moru arhivskih dokumenta, pa postoji šansa pro-

naći fragment, još neku kockicu koja dopunjuje bogati mozaik o Dužijanci.

Pored onoga što je sačuvano u crkvenim pismohranama, izuzetno su važne i pismohrane živućih ili već nepostojećih udruga, lokalne i druge tiskovine, pojedinci i njihove ostavštine, prikupljeni dokumenti, fotografije i sjećanja.

Pronaći nove izvore je vrlo teško ali ne i nemoguće. Samo tako obogatit će se, produbiti i proširiti naše razumijevanje o Dužijanci.

Popis bandaša i bandašica tavankutskih dužijanci

Prema danas dostupnim podacima, prva seoska dužijanica održana je u tavankutskoj župnoj crkvi Srca Isusova 1928.godine, za vrijeme službe župnika Antuna Bergera. Razdoblje od 1928. do 1966. obiluje brojnim nepoznicama, no, od kada je obnovljena, 1987.do danas, dužijanica se u Tavankutu neprekinuto održava (zbog pandemije virusa Covid-19 nije održana 2020. godine). Prigodom 90.godina od prve tavankutske duži-

jance (2018.), tiskan je *Katalog*, a podaci iz *Kataloga* dopunjeni su dodatnim istraživanjima. Popis koji donosimo u ovom broju Revije rezultat je do sada prikupljenih podataka.U rubrikama koje su prazne nedostaju podaci o imenima bandaša i bandašica, malih bandaša i bandašica, *krunama* i njihovim autorima, a u godinama u kojima se dužijanica nije održala to je i navedeno.

Godina	Ime, prezime i nadimak bandaša i bandašice	Mali bandaš i bandašica	Simbol dužijance	Simbol izradila
1928.	Grgo Stantić (Berec)			
	Mariška Mačković			
1929.	Josip Balažević		kruna	Cilika Balažević
	Cilika Balažević			
1930.	Antun Balažević (Švabo)			
	Mariška Balažević (Dadinca)			
1932.				
1933.				
1934.	Grgo Dulić			
	Milka Skenderović, udana Dulić		kruna	
1935.	Pere Skenderović		kruna	
	Anica Balažević (Marinkić)	Roza Dulić, udana Cvijanov		
1936.	Lazar Iršević (Čaro)			
	Mariška Šarčević			
1937.				
1938.				
1939.				
1940.	Antuš Peić Tukuljac (Trčo)		grožđe	
	Justika Skenderović, udana Vuković			
1941.				
1942.				
1943.				
1944.				

Anica Balažević (Marinkić) i Pere Skenderović, *Dužijanca* 1935.

1945.	Djeca predvoditeljski par	Franjo Dulić		
		Marija Dulić		
1946.	Mihajlo (Mičo) Skenderović		kruna	
	Marica Balažević, udana Budanović			
1947.	Nikola Skenderović		kruna	
	Ana Balažević			
1948.	Gabor Skenderović (Lešin)		kruna	
	Marija Skenderović (Općinarova), udana Cvijin			
1949.				
1950.	Julije (Đula) Balažević		kruna	
	Milka Bajer	Roza Krmpotić (Šijakova)		
1951.				
1952.				
1953.				
1954.	Marko Poljaković (Pušo)		kruna	
	Manda Horvat (Burđina)	Etuška Vajhand, udana Benčik		
1955.	Lajčo Stantić	Joso Iršai (Čaro)		

	Stana Skenderović (Bazilnica), udana Stantić	Teruška Tucić		
1956.	Pajo Horvat (Burdo)	Ivica Nimčević		
	Kata Nimčević, udana Vajhand			
1957.	Filip Mamužić			
	Jelena Orčić, udana Mamužić			
1958.				
1959.	Stipan Kozma		kruna	
	Etuška Vajhand, udana Benčik			
1960.	Andrija Lebović	Mirko Nimčević	kruna	Veco Iršević (Kesa), Tavankut (Dikanovac)
	Margica Nimčević, udana Mačković	Ruža Lebović, udana Stipić		
1961.	Ivica Vuković (Lazar)			
	Anica Nimčević, udana Pavlik			
1962.	Ivica Dudaš (Dzijo)		kruna	
	Anica Vidaković, udana Kolar			
1963.	Jakov Mamužić	Ivica Mamužić (Kvočka)	kruna	Đula Matković
	Kata Rapić, udana Mamužić	Kata Lebović, udana Čovčić		
1964.	Bela Dudaš (Dzijo)		kruna	
	Mara Benčik, udana Mesaroš			
1965.				
1966.	Tome Dulić		kruna	
	Gabrijela Dulić, udana Gmijović			
1967-1986.	Dužijanica nije održana			
1987.	Marko Crnković	Perica Ostrogonac	kruna	Anica Balažević i Ruža Stantić, Tavankut
	Ruža Stantić, udana Ivanković Radak	Suzana Balažević, udana Ivčević		
1988.	Marinko Stantić	Igor Lešnjaković	kruna-slika	Anica Balažević, Tavankut i Ruža Stantić, udana Ivanković Radak
	+Marica Mamužić, udana Mačković	Dejana Balažević, udana Rudić		
1989.	Stipan Mamužić	Velibor Mačković	kruna-slika	Anica Balažević, Tavankut i Ruža Stantić, udana Ivanković Radak
	Gordana Ištvančić, udana Nimčević	Blaženka Skenderović, udana Matković		
1990.	Josip Mačković	Dejan Kozma	kruna-slika	Anica Balažević, Tavankut i Ruža Stantić, udana Ivanković Radak
	Anastazija Mamužić, udana Kolar	Jadranka Ivić		
1991.	Josip Nimčević	Slobodan Vuković	kruna-slika	Milena Vajhand, udana Lebović, Tavankut
	Svetlana Rudić, udana Skenderović	Sanda Benčik		
1992.	Josip Skenderović	Boris Godar	kruna-slika	Ana Crnković, Subotica
	Jelena Stantić, udana Dulić	Kristina Kovačić, udana Raguž		

1993.	Ivica Dulić	Dragan Prčić	kruna-slika	Ana Crnković, Subotica
	Mira Moravčić, udana Šarčević	Kristina Tokodi, udana Tokodi Križan		
1994.	Antun Mamužić	Dalibor Križan	kruna-slika	Hatala Julijana, Tavankut
	Marija Matković	Mirjana Vuković		
1995.	Željko Saulić	Pavao Vojnić Mijatov	kruna-slika	Jozefina Skenderović, Subotica
	Silvana Saulić, udana Juhas	Svetlana Peić Tukuljac, udana Orčić		
1996.	Darko Balažević	Josip Buljovčić	kruna-slika	Jozefina Skenderović, Subotica
	Ljubica Vuković, udana Vuković Dulić	Katica Križan, udana Fusso		
1997.	Davor Dulić	Dubravko Bilinović	kruna-slika	Jozefina Skenderović, Subotica
	Marica Skenderović, udana Skenderović	Vesna Vereb		
1998.	Darko Bilinović	Marijan Tumbas	kruna	Jozefina Skenderović, Subotica
	Đurđica Skenderović, udana Tešija	Sanela Babić, udana Romić		
1999.	Ladislav Suknović	Jasmin Iršević	kruna-slika	Jozefina Skenderović, Subotica
	Vesna Horvat Almaški	Biljana Remeš, udana Dulić		
2000.	Slobodan Vuković	Davor Šimić	kruna-slika	Jozefina Skenderović, Subotica
	Sanda Benčik	Sunčica Kopunović		
2001.	Boris Godar	Damir Krmpotić	kruna	Jozefina Skenderović, Subotica
	Dijana Prčić	Natalija Marjanušić		
2002.	Daniel Križan	Tomislav Tumbas	kruna	Jozefina Skenderović, Subotica
	Ivana Vajhand, udana Vukmanov Šimokov	Anja Prčić		
2003.	Ante Horvacki	Vladimir Peić Tukuljac	kruna	Jozefina Skenderović i Marija Dulić, Subotica
	Mirjana Vuković, udana Kolar	Mirjana Crnković, udana Crnković Horvat		
2004.	Dragan Prčić	Matija Merković	kruna	Jozefina Skenderović, Subotica
	Elizabeta Balažević, Stojković	Dajana Sloboda, udana Dulić		
2005.	Davor Križanović	Tomislav Vojnić Mijatov	kruna	Jozefina Skenderović, Subotica
	Ivana Buljovčić, udana Vojnić Mijatov	Martina Crnković		
2006.	Goran Benčik	Ivan Rudić	kruna	Jozefina Skenderović Subotica
	Sandra Babić, udana Tikvicki	Kristina Lebović, udana Beretić		
2007.	Marko Skenderović	Marko Stantić	kruna	Jozefina Skenderović Subotica
	Svetlana Peić Tukuljac, udana Orčić	Martina Stantić		
2008.	Pavao Vojnić Mijatov	Hrvoje Benčik	kruna	Jozefina Skenderović Subotica
	Ivana Bošnjak, udana Sedlak	Valentina Moravčić		
2009.	Mladen Petreš	Martin Skenderović	kruna	Jozefina Skenderović Subotica
	Lidija Sarić, udana Cvijin	Martina Vajhand, udana Miler		
2010.	Jasmin Iršević	Nikola Kolar	kruna	Jozefina Skenderović Subotica
	Sunčica Kopunović	Lea Vuković		
2011.	Marinko Francišković	Marko Grmić	kruna	Jozefina Skenderović Subotica
	Sandra Jakovčević	Nataša Benčik		
2012.	Tomislav Tumbas	Matija Mamužić	kruna	Jozefina Skenderović Subotica
	Anita Kolar	Kristina Crnković		

2013.	Marijo Davčik	+Ivan Skenderović	kruna	Jozefina Skenderović Subotica
	Mirjana Crnković, udana Crnković Horvat	Ana Vereb		
2014.	Nikola Skenderović	Nikola Vujić	kruna	Jozefina Skenderović Subotica
	Bernadica Vojnić Mijatov	Sara Vereb		
2015.	Ivan Rudić	Ivan Nađ	kruna	Jozefina Skenderović Subotica
	Ksenija Benčik, udana Ivanković Radak	Katarina Vujić		
2016.	Darko Prčić	Dejan Nimčević	kruna	Jozefina Skenderović Subotica
	Marina Crnković	Marija Saulić		
2017.	Dragan Žarić	Luka Vuković	kruna	Jozefina Skenderović Subotica
	Martina Stantić	Ana Davčik		
2018.	Darko Vidaković	Marko Balažević	kruna	Jozefina Skenderović Subotica
	Katarina Harangozo, udana Skenderović	Petra Mačković		
2019.	Mladen Bogešić	Nikola Vajhand	kruna	Jozefina Skenderović Subotica
	Antonija Rudić	Antonija Vujić		
2020.	Dužijanica nije održana			
2021.	Nikola Skenderović	Josip Mamužić	kruna	Jozefina Skenderović Subotica
	Matea Milojević	Lucija Vukmanov Šimokov		
2022.	Martin Skenderović	Luka Mamužić	kruna	Jozefina Skenderović Subotica
	Kristina Mamužić	Nađa Bedeković		

Popis sačinio i podatke ažurirao Ivica Dulić, Tavankut

Milka Bajer i Julije (Đula) Balažević, *Dužijanica* 1950.

TRIDESETA OBLJETNICA JEDINSTVENE PROSLAVE SUBOTIČKE DUŽIJANCE

Presudna želja za jedinstvom

Svi znamo kada se dogodila prva javna svetkovina završetka žetve pšenice, Dužijanca. Bilo je to u Subotici, davne 1911. godine, u župnoj crkvi sv. Roka u Keru. Organizator i nositelj te proslave bilo je *Katoličko divojačko društvo*. Toj ideji brzo se priključuje i društvo *Bunjevačko momačko kolo*, te su svake godine zajedno osmišljavali i održavali jedinstvenu proslavu na originalan način.

Važno je napomenuti da su organizatori svetkovine Dužijance u to vrijeme, a i kroz cijelo stoljeće imali svesrdnu podršku predstavnika Katoličke Crkve. Najviše su se isticali Blaško Rajić u počecima priređivanja proslave, a mnogo kasnije dr. *Andrija Kopilović* i konačno u sadašnje vrijeme dr. sc. **Andrija Anišić**.

U stoljetnom razdoblju održavanja običaja, s vrlo specifičnim sadržajima, dužijanca nužno doživljava promjene, ali su one uvijek korespondirale s izvornim nakanama organizatora. Bilo je ratova, promjena društveno-političkih režima, represivnih i tolerantnih sustava u društvenom životu, ali dužijanca se održala. Održala se, jer je imala uporište u narodu i podršku Crkve.

Društvene promjene koje su se nazirale u ovoj našoj regiji godine 1968. utjecale su na pojavljivanje ideja masovnog angažiranja puka u svojstvenom izražaju etno-kulturne zaostavštine bunjevačkih Hrvata. Rekrutiranjem svih raspoloživih potencijala u sferi društveno-političkog, gospodarskog i kulturološkog resursa, političko rukovodstvo Subotice uspjelo je animirati masu ljudi i organizirati veliku manifestaciju s etno-kulturološkim obilježjima i sprovesti je u cijelom gradu Subotici. Čitav grad je bio aktiviran i pratio je događaje. Neki procjenjuju da je glavnu povorku pratilo oko 80.000 gledatelja. Dužijancu je organizirala skupina entuzijasta okupljenih u plemenitoj namjeri sačuvati i prikazati kulturnu baštinu bunjevačkih Hrvata. Za godinu-dvije organiziranje te proslave preuzima Socijalistički savez radnog naroda trudeći se da iz svih priredaba Dužijance istrijebi sve ono što je bilo osobno naše, bunjevačkih Hrvata, te natjera i ostale žitelje ovog kraja da se svetkuje Dužijanca kao neki anacionalni blagdan.

Spomenuta Dužijanca, *gradska* ili *civilna*, kako je onda različito nazivana, u usporedbi s *crkvenom* razlikovala se po tome što se svečana povorka kroz grad održavala posljednjeg tjedna mjeseca srpnja, dok se

svetkovina u crkvi održavala 15. kolovoza, na blagdan Velike Gospe.

Premda je dio našeg naroda bio uključen i u *crkvenu* i *gradsku* Dužijancu, trebalo bi istaknuti kao temeljnu naznaku da su onu *crkvenu* slavili samo vjernici. Središnji dio crkvene svetkovine činilo je Euharistijsko slavlje, dok su se oko *civilne* Dužijance okupljali i građani koji, bilo zbog osobnog ili režimskog odnosa prema religiji i crkvi, nisu odlazili na crkveno slavlje povodom završetka žetve.

Tako je podijeljena Dužijanca svetkovana na dva usporedna kolosjeka punih 25 godina. U toj igri dualizma na dva kolosjeka slabila je kvaliteta i jedne i druge organizacije. Civilna organizacija Dužijance je u potpunosti ispolitizirana i bez ideja polako gubi svoj smisao, a crkvena Dužijanca vjerna svojoj iskonskoj opredijeljenosti, stabilno, u datim mogućnostima, čuva nacionalni, duhovni i običajni karakter.

Krajem osamdesetih godina prošlog stoljeća Dužijanca postupno izlazi iz okrilja Socijalističkog saveza koji se raspao zajedno s prethodnim političkim sustavom. Postupno, često kroz vrlo mučne teškoće, Dužijanca prelazi u gotovo isključivu organizaciju KUD-a „Bunjevačko kolo“. Ovo Društvo stvoreno je iz korpusa Dužijance godine 1970. s *namjerom čuvati, njegovati i razvijati običaje bunjevačkih Hrvata*. Ono od 1992. svake godine imenuje Organizacijski odbor za proslavu gradske, odnosno civilne Dužijance. Ovaj odbor čine ljudi koji pored nastojanja da se Dužijanca priređuje u što izvornijem obliku, djeluje u tom smjeru da se organizacija *crkvene* i *civilne* svetkovine što više približe, objedine jer smatraju da se radi o obilježavanju jedinstvenog običaja u jednom narodu.

Sublimiranje nastojanja Organizacijskog odbora, predstavnika Katoličke Crkve i artikulirana volja naroda urodila je odličnim rezultatima. KUD „Bunjevačko kolo“ imenovao je Organizacijski odbor Dužijanca '93 u sljedećem satavu: **Lazo Vojnić Hajduk**, predsjednik, i članovi Bela Ivković, vlč. Andrija Kopilović, Vojislav Sekelj, vlč. Blaško Dekanj, Alojzije Stantić i dr. Mato Brčić Kostić. Predsjedništvo općine Subotica i Izvršni odbor SO Subotica potvrdili su imenovani odbor Dužijance '93.

Predsjednik Organizacijskog odbora Dužijanca '93, izradio je i prezentirao koncepcijski plan, cilj i organi-

zaciju za Dužijancu 1993. upravnom odboru KUD-a „Bunjevačko kolo“ i taj plan je prihvaćen i bio je misao vodilja za izvedbu svečanosti završetka žetve. Godina 1993. bila je procijenjena kao pogodna za realizaciju objedinjavanja civilne i crkvene Dužijance.

Lazo Vojnić Hajduk, Bela Ivković i Vojislav Sekelj su na prijemu kod predsjednika općine Subotica Jožefa Kase (József Kasza) obrazložili namjeru Organizacijskog odbora Dužijance o ujedinjenju gradske i crkvene Dužijance. Predsjednik općine Subotica je prihvatio predloženi koncept Dužijance te potvrdio podršku ujedinjenju dvije organizacije.

Nakon postignute suglasnosti s predsjednikom Skupštine općine Subotica, Lazo Vojnić Hajduk, vlč. Andrija Kopilović i vlč. Andrija Anišić postigli su i suglasnost kod biskupa **Ivana Penzeša** (János Péntes)

smetano mogla odvijati jedinstvena manifestacija. Dogovoren je termin održavanja svetkovine, kalendar i program pratećih priredaba, datumi održavanja seoskih dužijanci, sastavi organizacijskih odbora svih priredbi i na kraju način i sve okolnosti oko izbora bandaša i bandašice središnje svetkovine Dužijance koja se održava u Subotici. Nastavno napisanom tekstu izabran je bandaš Dužijance 1993. **Ivan Piuković** i bandašica **Verica Malagurski**.

Imajući u vidu sve spomenute činjenice, vizija jedinstvenog projekta Dužijanca '93 postavljena je na sljedećim temeljnim aktivnostima i djelatnostima:

Duhovna aktivnost sadrži ove manifestacije: a) Dani kruha i riječi, b) Meditativna večer, c) Euharistijsko slavlje Dužijance, d) Bunaričko proštenje.

Kulturološka aktivnost predstavljena je nizom sljedećih manifestacija: a) Koncert Subotičkog tamburaškog orkestra, b) Likovna kolonija slamarki, c) Književne večeri, d) Izložba fotografija, e) Izložba predmeta laičke pobožnosti, f) Izložba slikara.

Etnografsko-folklorna aktivnost. U ovom segmentu obuhvaćene su sve manifestacije koje u svom sadržaju imaju tipične etnografske karakteristike ili elemente folklor: a) Natjecanje risara, b) Natjecanje aranžera izloga, c) Skupština risara, d) Veliko kolo, e) Koncert folklornih grupa, f) Etno-park, g) Svečana povorka, h) Bandašicino kolo.

Sportska aktivnost. Ljubav prema konjima, svojim vjernim prijateljima u radu, slavlju, sportu i rekreaciji koja je toliko naglašena kod naših

ljudi, projekt Dužijance uvršćuje u jedan jedini segment: a) Konjičke utrke.

Svi elementi i aktivnosti navedeni u ovom tekstu čine osnovni koncept projekta Dužijanca '93 i na njima je građena jedinstvena svečana proslava Dužijance.

Svaka pojedinačna manifestacija, a u projektu ih ima 26, terminirana je i uključena tako da je integralno povezana s ostalima, međutim zbog svoje različitosti i zanimljivosti budi zainteresiranost ljudi.

Na ovako postavljenim temeljima, usuglašavanjem i dogovorima sačinjen je, dakle, projekt Dužijance još davne 1993. godine. Čuvajući autohtonost i tradiciju s logičkim izmjenama i dopunama tijekom vremena, funkcionira jedinstvena Dužijanica još i danas.

Dužijanica 1994.

i time je bio zatvoren krug usuglašavanja i upoznavanja javnosti s namjerama Organizacijskog odbora Dužijanca '93.

Vrlo je važno istaknuti kako je u to vrijeme klima ujedinjenja imala vrlo jasnu i čistu viziju. Kulturološka, nacionalna i politička svijest kod našeg naroda bila je čista, iskrena i usmjerena k pravim vrijednostima. Buđenje nacionalne svijesti i svijesti pripadnosti zapadnoj kulturnoj orijentaciji pomoglo je ostvarenju zamisli jedinstva. Mnogi pripadnici našeg roda uložili su svoj zanos i doprinijeli afirmiranju i homogeniziranju bunjevačkih Hrvata. Takvo stanje je pomoglo u postizanju rezultata jedinstva. U tom razdoblju društvenog procesa želja za jedinstvom bila je presudna.

Organizacijski odbor Dužijanca '93 uskladio je sve aktivnosti *civilne* i *crkvene* Dužijance kako bi se ne-

INTERVJU: NINOSLAV RADAK, PREDSEDNIK UDRUGE GRAĐANA „HRVATSKI MAJUR“

Pokazati mladima da su potrebni

Ninoslav Radak, predsjednik Udruge građana „Hrvatski Majur“, gradski bandaš 2016. godine, član je Vijeća Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini i predsjednik mladeži subotičke podružnice, član je Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća zadužen za informiranje, a također, više od 10 godina član je tamburaškog benda „Ruže“. O uključivanju mladih u aktivnosti zajednice, osobito u organiziranju dužijance, o manjku volje i motiva mladih za osobni doprinos, razgovarali smo s Ninoslavom Radakom.

Od kada postoji udruga građana Hrvatski Majur?

N.Radak: Udruga građana „Hrvatski Majur“ je osnovana 2010. godine a prvom predsjednicom je bila **Tamara Dulić**. Na čelo ove udruge sam došao 25. ožujka 2022.godine i od tada je počinjem voditi. Aktivnosti su se intenzivirale nekoliko mjeseci nakon toga, kad je došao priliv novca i kad sam u razgovoru s mladima saznao što ih zanima. Tada sam počeo organizirati rad Udruge.

Koliko Udruga ima članova?

N. Radak: Aktivno surađuje 20-ak mladih s kojima se viđam i kontaktiram, koji mi pomažu kad se nešto organizira. Onih koji dolaze na naše manifestacije ima sve više kako se Udruga raz-

granava, kako napreduje. Tako se ljetos deset mladih odazvalo na putovanje koje smo organizirali u Osijek, na Gastro-festu je bilo oko 80 mladih, na turniru u malom nogometu sudjelovalo je 70-ak, a na prelu mladeži se okupilo 170 mladih. Udruga godinama nije imala nikakve aktivnosti i takoreći je zamrla, a otkako je broj aktivnosti povećan, ima sve više članova. No, veći je broj onih koji ne sudjeluju aktivno već samo dolaze na događaje i manifestacije koje Udruga organizira.

Pomažu li članovi Udruge „Hrvatski Majur“ u organizaciji Dužijance?

N. Radak: U proteklih 13 godina nije bilo nikakve suradnje Udruge s UBH „Dužijanca“. Mojim dolaskom započela je suradnja s direktorom **Marinkom Piukovićem** s kojim sam više puta razgovarao na temu dužijance, o mogućnostima dublje suradnje, međutim, još nismo ostvarili konkretan dogovor. Nakon što nam je „Dužijanca“ izašla ususret i sponzorirala Gastro-fest *divenicom* i taranom napravljenom na *disnotoru* i radionici pravljenja tarane u okviru du-

žijance, osjetio sam podršku direktora Piukovića. S naše strane, nekoliko članova Udruge „Hrvatski Majur“ skupa sa mnom uvijek priskoče u pomoć Dužijanci kada treba pripremiti trg za središnju proslavu Dužijance.

Koliko su mladi zainteresirani i voljni preuzeti neke zadatke u dužijanci?

N. Radak: Osobno sam uključen već 14 godina, od 2009., a deset godina aktivno sudjelujem u pripremi i organizaciji Dužijance. Primjetio sam da je u posljednjih 5 ili više godina kod mladih osobito izražen taj „nije me briga“ stav. Nemaju odlučnosti bilo čemu se priključiti. Smatraju da je dužijanca demode, nije im interesantna. U generaciji koja sada ima 20-ak godina popularan je izraz *boomer***, smatraju da je dužijanca za boomere, previše staromodna, godinama ista, statična. Od kada sam osobno uključen u dužijancu, vidim trend opadanja želje kod mladih da se uključe na bilo koji način. Ne žele preuzeti nikakve obaveze, eventualno samo doći „na gotovo“.

Zbog čega je to tako?

N. Radak: Možda je pristup mladima u nekim trenutcima bio loš. Događalo se da se mladi iskoriste za fizički rad, osobito na Takmičenju risara i u pripremi svega što je potrebno na Trgu za središnju manifestaciju. Od mladih se očekuje da rade, da sudjeluju u folklornim nastupima, da sviraju, da budu „prezentari“ dužijance, a da za to nisu vrednovani na primjereni način. Premda je u pojedinim godinama bilo i novčane nadoknade, mladi danas traže dublju animaciju. Potrebno je biti okrenut mladima, ponuditi im nešto, učiniti prvi korak.

Što je tvoja uloga u dužijanci, na koji način si uključen u organizaciju?

N. Radak: Prvih nekoliko godina sudjelovanja u dužijanci nisam dobivao konkretne zadatke, već sam bio pomoćnik drugima. Puno sam radio na organizaciji prostora za Takmičenje risara. Tada je za to bio zadužen **Davor Ševčić**, a ja sam mu pomagao. Treba postaviti standove, organizirati prostor za binu, za samo takmičenje risara, osigurati svu logističku podršku da se Takmičenje odvija nesmetano. Davoru sam pomagao i oko rasporeda tamburaških bandi na seoskim proslavama dužijance. Kasnije sam sav taj posao osobno preuzeo, a **Matija Temunović** je sada zadužen za organizaciju tamburaša za dužijance u okolnim mjestima, ali i u tome mu pomažem.

U Subotici ima puno tamburaša, kako to da na tamburaškoj večeri nastupi samo nekoliko tamburaških „bandi“?

N. Radak: Nije rijetkost da tamburaške bande otkažu nastup u okviru središnje proslave dužijance u zadnji čas, te ih na raspolaganju ostane samo tri. Tada lomimo glavu kako sastaviti program, molimo jednog po jednog, te program popunimo dužim nastupom Subotičkog tamburaškog orkestra. Kada sam prvi puta nastupao na Dužijanci s tamburaškom bandom 2012. godine bilo ih je ukupno deset i svaka je svirala po 15 minuta. Jedne godine je bilo čak 11 bandi, no, tada su sudjelovali i tamburaši iz Hrvatske. U tih petnaest minuta trebalo je odsvirati 4 kompozicije, imali smo ozbiljniji program, svi smo spremali i neki instrumental. Sada sve manje ljudi ima na trgu, jer od programa ovisi koliko će publike biti. Potreban je što kvalitetniji, atraktivan program. Ako je dvije ili tri godine program loš, naredne godine će Dužijanca sigurno biti manje posjećena.

Nije li za subotičke tamburaše motivirajuće nastupiti pred brojnom publikom na Dužijanci?

N. Radak: Subotičke tamburaške bande su definitivno odustale od Dužijance, ali to je taj stav: „sve nas je manje briga za kulturu - svatko gleda svoje osobne interese“. Neke tamburaške bande su se opredijelile samo za sviranje *tezgi* i drugo ih ne zanima, a znam

da su nekad i ti orkestri dolazili svirati na Tamburaškoj večeri. Te bande su ostale po strani, ne žele skladati nove autorske pjesme, ne žele priređivati koncerte, prevladava isključivo materijalni interes. Mnogi će radije prihvatiti „tezgu“ toga dana nego svirati na trgu za Dužijancu. No, mogu navesti i dobre primjere: bend „Nesanica“ koji je u dogovoru s vlasnikom restorana kasnio s početkom sviranja na „Majuru“ kako bi stigao odsvirati na Dužijanci, a također je i bend „Ruže“ u kojem sviram znao dogovoriti posao u restoranu malo kasnije, da bi prije tog mogao nastupiti na Tamburaškoj večeri. Uz dobru volju i dogovor može se dati doprinos Dužijanci, pokazati poštovanje subotičkoj publici, a zadržati tamburaški posao.

Kako zainteresirati i uključiti mlade u Dužijancu?

N. Radak: Čovjek se lakše pronade kad ima svoje mjesto, svoju ulogu, kad doživi nešto kao svoje. U pripremi središnje proslave Dužijance ima mnoštvo operativnih zadataka koji ne zanimaju mlade, međutim, i takav posao može doprinijeti osjećaju ponosa, važnosti, pripadnosti. Kad u petak prije glavne Dužijance počne Tamburaško veče, kada je sve pripremljeno i postavljeno, tada se osjeti da je Dužijanca i tada shvatiš da si jedna karika u lancu bez koje on ne bi funkcionirao. Vidiš da si u odnosu na nekoliko dana ranije kad je trg bio prazan, i ti doprinos izgledu i svečanosti grada za ovu našu manifestaciju. Mlade treba uključiti u sve tokove Dužijance, u organizacijski odbor, u skupštinu udruge. Jer ako oni sudjeluju i rade, povući će i druge, prijatelje, rodbinu i na taj način će Dužijanca imati budućnost. Sadašnje mlade generacije moraju osjetiti duh Dužijance kako bi bile njezinim dijelom, jer će ju i sami jednom morati preuzeti i voditi. Dužijanca je jako velika priča, jako velika stvar. Znam koliko je meni bilo teško kad sam preuzeo vođenje ove male udruge. Na početku sam razmišljao što i kako napraviti s nekoliko suradnika i članovima koji se ne žele aktivno uključiti. Ali ako mladima u dužijanci ponudimo njima interesantan sadržaj, možemo ih privući. Potrebno je ljude prihvatiti, pohvaliti, zahvaliti im na onome što su uradili, organizirati neku *žurkicu* i to još dok je Dužijanca u tijeku, a ne čekati da se završi. Svi se bolje osjećaju nakon druženja, razgovora s drugima. Mlade je važno pohvaliti, pokazati da su potrebni, da imaju gdje iskoristiti svoje talente, da se računa na njih.

*boomer - Izraz koriste mladi ljudi za generaciju rođenu tijekom takozvanog *baby boom* perioda nakon Drugog svjetskog rata. U početku je bio samo vremenska odrednica, kasnije je postao pomalo pogrdni naziv kojim se pokazuje da je netko star. Na Balkanu se taj izraz koristi kao uvreda osobama od 40 ili 50 godina koji pokušavaju biti u trendu.

DUŽIJANCA

Bela Anišić:

Odgovor na molitvu vjernika: „Pogledaj nas i usliši nas Gospodine“ - za jednoglasno ili četvoroglasno pjevanje uz pratnju orgulja (2016.)

„Kušajte i vidite“ - za pučko ili zbarsko pjevanje i psalmistu uz pratnju orgulja (2020.)

„Raslo je žito“ - za četveroglasni mješoviti zbor uz pratnju orgulja i gudačkog kvarteta (2021.)

nostavnih otpjevnih antifona, redaka prije evanđelja preko složenijih himna i antifona za hvalospjev *Veliča*, do liturgijske minijature *Raslo je žito*. Skladbe su nastajale kao odgovor i nadahnuća određenog momenta za proslavu Dužijance.

Skladbu koju bi trebalo istaknuti je prikazna pjesma *Raslo je žito* **Bele Anišića**, nastala na poticaj katedralnog zborovode i dirigenta **Miroslava Stantića**. Naime, 2021. godine slavlje Dužijance je obogaćeno i svira-

njem gudačkog kvarteta uz orgulje i sama je ta okolnost tražila nešto novo, u novom ruhu, novim sredstvima. Tekst skladbe uzet je od fra **Miće Pinjuha** koji je već prije uglazbio **Šime Marović**. Ovaj tekst je pogodan za prikazni dio svete mise i ovdje je uglazbljen novim glazbenim motivima i sredstvima i predstavlja originalni prinos za ovo slavlje. Riječ je o popijevci za četveroglasni mješoviti zbor, orgulje i gudački kvartet. Sastoji se od uvoda, tri kiticice s pripjevom i codom. Tretman gudača i orgulja posve je različit. Naime, orgulje u akordskoj fakturi potpuno podržavaju pjevanje zbora dok gudači imaju ritmičku i melodijsku liniju uklopljenu u već spomenute orguljske akorde čime se postiže slojevitost skladbe. Koristeći različite tehnike sviranja gudačkih instrumenata (posebno izmjene *pizzicata* i *legata*) postiže se neki vid programskog rješenja liturgijske skladbe. Naime, *pizzicato* u prvim i drugim violinama uvoda može se tretirati kao šuštanje klasja na vjetru, dok *legato* melodije viole i violončela ukazuju na razdraganost i širinu polja. Dijalog između jednoglasnog muškog i ženskog zbora u kiticama prate gudači *arco* a sve se rascvjetava u pripjevu u četveroglasnom zbarskom slogu s orguljama i gudačima čime se postiže korak ka gradaciji koja u *codi* doživljava svoj vrhunac koji se postiže dinamičkim kretanjem u *fortissimo* dinamiци svih instrumenata i zbora. Skladba je pjevna te melodijski, ritamski i harmonijski odmjerena i odiše dubinom i promišljenim harmonijskim odnosima koji je čine zanimljivom i naše uho navodi na pažljivije slušanje. Ovakvo glazbeno rješenje je osvježenje u našim liturgijskim

skladbama za liturgijsko slavlje Dužijance.

Nadajmo se da će Dužijanica i dalje buditi nove inspiracije i nadahnuća te će glazbena ostvarenja biti odraz današnjega glazbenoga jezika i vremena u kojem živimo i stvaramo.

Otpjevni psalam: „Gospodine u pomoć mi pohitaj“ - za pučko ili zbarsko pjevanje i psalmistu uz pratnju orgulja (2022.)

Sveukupni broj nastalih skladbi u spomenutom vremenskom periodu iznosi devet različitih oblika: od jed-

**INTERVJU: RUŽICA KOZMA I NADA SUDAREVIĆ,
IZRAĐIVAČICE NOŠNJE BUNJEVAČKIH HRVATA**

Umjetnost mogućeg

U okviru hrvatskog ženskog foruma „Cro femina“ djeluje radionica za izradu tradicijske odjeće narodne nošnje bunjevačkih Hrvata gdje su svoje snage, znanje,

iskustvo, resurse i volju udružile poduzetnica za proizvodnju odjevnih predmeta u poduzeću „Iva“

Ružica Kozma i Nada Sudarević, tekstilna tehničarka i

fotografkinja. Osim šivanja nošnje, Nada je

izrađivala i rekonstruirala i kraljičke

krune koje nose mlade djevojke na Dove,

a vodila je i radionicu pri HKC „Bunjevačko kolo“

na kojoj je nastalo 10 novih kruna. Na međunarodnoj manifestaciji

„Obnavljamo baštinu“ koja se održava u

Trnjanima u Hrvatskoj, Ružica i Nada

sudjelovale su tri puta, 2017., 2018. i 2022. i sva tri puta dobile pohvalu

za uspješno rekonstruiranu nošnju u konkurenciji nošnji izvan Hrvatske.

Kada si se počela baviti šivanjem tradicijske nošnje bunjevačkih Hrvata?

N. Sudarević: Prvo ruho sam sašila sebi za prelo kad sam se udala. Povremeno sam šila nošnju svojim prijateljima, a šivanjem sam se intenzivnije počela baviti prije četiri – pet godina, jer sam uvidjela da su nošnje stare i propadaju. Osim onih koje kolekcionari poput obitelji Piuković ili Vojnić čuvaju da se ne *po-habaju*, stare, trošne nošnje se više ne mogu oblačiti i kako godine prolaze, trebat će novih *ruva*. Ružica Kozma i ja započeli smo suradnju u okviru hrvatskog ženskog foruma „Cro femina“ i počeli u šivaoni poduzeća „Iva“ održavati radionice tradicijske odjeće narodne nošnje bunjevačkih Hrvata. Kao vid ekonomskog osnaživanja žena organiziramo obuke za izradu tradicijske nošnje, a Radionica se financira putem zajedničkih projekata HNV, HKC i Cro femina.

R. Kozma: Slali smo natječaje za projekte na Ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, objedinili smo i projekte HKC „Bunjevačko kolo“ i Cro femina i sredstva koja smo dobili mogli smo uložiti u materijale i

izrađivati nošnje po narudžbi, jer je jako skupo baviti se šivanjem tradicijskih nošnji. Tako smo uz pomoć Državnog ureda i Cro femine kupili stroj za pravljenje rupica.

Iz kojih dijelova se sastoji nošnja bunjevačkih Hrvata?

N. Sudarević: Nošnja za djevojku se sastoji od košulje, midera, svilene suknje, a *cura* mora imati i *konđu*. Prvo se oblači bijela košulja čiji su krajevi šlingani ili zlatom vezeni, a rukavi moraju biti rađeni, $\frac{3}{4}$ dužine. Košulja koja ima kratke rukave i okrugli ili četvrtasti izrez zapravo je potkošulja, ženski donji veš, kombinezon. Bunjevačka košulja treba biti pod vrat s malom ruskom kragnicom koja se zakopčava. Na košulju se sveže *turnir*, a na turnir ide prva podsuknja, koja se podveže uzicom *podvezačom* i još tri podsuknje. Broj podsukanja ovisi o tome koja vrsta nošnje se oblači. Ako je nošnja uzana, dovoljno je dvije podsuknje, ako je od teže svile i želi se izgled kakav je bio početkom 20. stoljeća, oblači se četiri ili pet dobro ušitiranih podsukanja, da bi bile što šire.

Sve ovisi o tome iz kog perioda mode se netko želi obući. Potom se oblači gornja suknja i *mider* ili *otunčica*. Žene su nosile maramu i otunku, a djevojke *mider*, bijelu košulju, suknju, *konđu*, bez marame. Uz otunčicu koju su nosile i žene i djevojke, trebala bi ići marama, no, danas većina cura ne metne maramu. Tijekom vremena je nastala tradicija da cure za dužijancu metnu perlicu od slame, a uz to nikako ne idu

minduše od slame. Mogu se staviti zlatne, okrugle ili biti bez minduša.

Bijelo šlingano ruho se počelo nositi kao nošnja 60-ih godina prošlog stoljeća jer je to bio ručni rad koji se željelo pokazati. Prije toga sva *bjelina* je bila donje rublje i nije se oblačila odozgo. Također i bijeli šlingani *mider* je bio donje rublje. Šlingane bijele suknje samo su podsuknje. Jedino bijeli šlingani keceljac je išao na neko ruho odozgor, na primjer u svatovima su keceljac nosile žene koje su dvori-

le. U sefiru s bijelim šlinganim keceljcem odozgor se moglo raditi a ipak je bilo i uštirkano i svečano. Danas se ris radi u *sefiru*, ali on ranije nije bio radna nošnja, nosio se ljeti nedjeljom u crkvu, a kod kuće se nosio *cic*, a zimi suknena odjeća od *paje*. *Piket* nije svatko imao, to je jako dobar pamuk gušće tkan posebnim prepletajima. Takav materijal se danas ne može naći. Šili smo *piket* ruho ali od običnog platna jer u našim radnjama nismo našli potrebnu teksturu prepletaja. Roba koja se uvozi jednolična je, sve je

slično. Bandašica treba imati dva nova ruha, u bijelom je u nedjelju na središnjoj proslavi dužijance, a za predstavljanje bandaša i bandašice na tamburaškoj večeri nosi svilu.

NEKADAŠNJA SVILA SE VIŠE NE MOŽE KUPITI

Ima li za kupiti prave svile?

N. Sudarević: Odgovarajuću, pravu svilu, kao nekadašnju, još nisam našla.

R. Kozma: Ti materijali su se koristili i pravili za potrebe dvora, za zavjese, za odijela, suknje, ali potražnja za europskom svilom i dezenima se smanjivala. Preovladali su kineski materijali na kojima su dezeni ruža sasvim drugačiji nego na europskim, sasvim

drugačije crtaju ružu, i te ruže su prevelike. Ne znam kakva je kvaliteta, rizik je i naručiti jer je metar preko 50 EU, no, i po cijeni mislim da to ne može biti prava svila. I kod nas ima *šantum*, jednobojne svile u „Giovanniju“, to je grišpav materijal, ali to nam ne odgovara jer nema cvjetova. Zbog toga pravimo „svilu“ od materijala koji najviše liči i koji košta 20, a ne 200 EU po metru. Bavimo se umjetnošću mogućeg, odnos cijene, kvalitete, izgleda i trajnosti materijala mora biti prihvatljiv jer folklorni odjel HKC „Bunjevačko kolo“ koji ima dosta nošnje koje smo mi radili, oblači nošnje 40-ak puta godišnje pa je važno i da lijepo izgledaju i da su izdržljive.

Gdje nabavljate materijale?

R. Kozma: Takvih materijala od čega su se nekada pravile nošnje više nema. Zbog toga smo išli u Tursku 2018. godine da tamo pokušamo nabaviti zadovoljavajuće tkanine. Tražili smo nešto što sličnije originalnim svilama, međutim brokatne svile se još i mogu naći ali redovne, prave svile nismo nigdje našli. Raspitali smo se čak i u tvornici svile u Lionu i saznali da se više ne proizvode takve šare kakve su bile na našim starim nošnjama. Tvornica se modernizirala, a dodatni problem je što bismo im morali dati neki uzorak da po njemu naprave, uz uvjet da kupimo najmanje 40 metara materijala od jednog uzorka, od čega bi se mogle napraviti 4 identične nošnje.

N. Sudarević: Osim toga, ta svila je izuzetno skupa, tih 40 metara bi koštalo na tisuće eura. U Turskoj smo našli portove, zlatne trake kojima se ukrašavaju nošnje, a i kopče i *pucađ* smo nabavili u Istantulu, dali smo im originalne uzorke po kojem su oni izradili dvije forme kopči. Najveća raznolikost kvalitete svile se može pronaći u prodavnici talijanske metraže na kilogram u Beogradu. Tražimo materijale koji liče na staro, da vizualno i scenski dobro izgledaju i da budu izdržljivi, da folklorci u njima mogu plesati, jer u pravoj svili se više ne može igrati. Za čakšire nema materijala, ne mogu se kupiti muški štofovi, više nitko ne šije odijela i to nam je problem. Trebalo bi raditi na različitim krojevima za čakšire koje su zapravo dio uniforme mađarske i austrougarske vojske. Nedostatak je i čizama, u Somboru su se izrađivale čizme s dosta krutim sarama, Mađari opet drukčije izrađuju, stare su već pohabane.

Na koji način postizete da nošnja izgleda autentično?

R. Kozma: Uspjeli smo razraditi proces izrade novih ruha. Na materijale koji liče na atlas svilu, tehnikom lijepljenja stavljamo pliš.

N. Sudarević: Imamo u timu osobu koja izrađuje plišane otiske, pošaljemo formu kakvu želimo i to se laserom izreže. Potom pliš trajno fiksiramo presom na 180 °C na materijal koji ima brokatno tkanje i

prepletaje. To je način kako pravimo novo da liči na staro. Kad negdje vidim šare koje mi se sviđaju, precrtam ih i odnesem da mi se naprave takve od pliša. Gledam i praktičnu stranu jer ako su šare velike kao što su bile kadgodašnje, takav plišani materijal će izaći jako skupo zbog toga što se materijal kroji, pa se iskroje i šare. Tako je materijal koji dobijemo da liči na stari praktično iz dva dijela, brokat i na njemu nalijepljen pliš a kadgod je to bio jedan materijal. Kupujemo materijale koji vizualno i scenski dobro izgledaju. Kad nađem mebl štof ili draperiju koji mi se čini odgovarajući, zamislim kako bi to izgledalo na sceni. Teži mebl štof vizualno jako dobro izgleda pa tako nešto tražim u second handu. Najviše volim talijanske materijale jer su kvalitetni i zanimljivi, drugačiji. Ako netko donese pravu svilu, od toga možemo sašiti ruho, ali preskupo nam je dati 200, 300 Eura za metar prave svile.

Puno je detalja bitnih za izgled bunjevačke nošnje. Jeste li imali nekoga od koga ste učili?

N. Sudarević: Najveći poznavatelj nošnje u Subotici je **Grgo Piuković**, i za sve što smo radili konsultirali smo se s njim. Kroj za nošnje uzimamo najviše od nošnji iz fundusa obitelji Piuković ili iz starih nošnji u vlasništvu HKC „Bunjevačko kolo“. Također, dva puta sam bila na Radionici narodnih nošnji na Braču koju organizira Posudionica iz Zagreba, gdje je stručni voditelj i autor programa uvaženi stručnjak

Josip Forjan. U toj školi za izradu i održavanje nošnje uvijek se nauči nešto novo, upoznaš se s kolegama. Tamo sam naučila vesti, znam raditi 10 vrsta vezova, što je potrebno i za naše nošnje. Sama sam ručno zlatovezom izradila jednu košulju. Za potrebe HKC kojima je trebalo 30 košulja smo dali da se veze strojno jer ručni vez zahtijeva puno vremena. Za izvesti jednu kragnu meni je potrebno oko 20 dana, a brže vezilje naprave za mjesec dana jednu košulju. Za šlingano ruho potrebno je oko godinu dana rada. Tehnike zlatoveza i šlinganja su vrlo slične, zlatovez se radi zlatnim koncem, a šling bijelim, naprave se rupice, a u zlatovezu se rupice ispunjavaju. Problem je naći i odgovarajuću boju konca za zlatovez, da ne bude šljašteće, nego da liči na staro. Oformili smo naš tim, Ružica i ja krojimo i šijemo, **Suzana Kopunović** nam uslužno radi vez, **Ivan Piuković** izrađuje šipke koje povezuju kopče i izrađuje zvečke za čizme, a kopče nam izrađuju u Istanbulu. Imamo i osobu koja izrađuje pliš, to je naš tim.

VEĆINA NOŠNJE KOJA SE MOŽE VIDJETI JE NOVA

Gdje se mogu vidjeti nošnje koje ste izradili, što ste sve do sada napravile?

N. Sudarević: Prvo veliko bijelo ruho sam šila 2015. godine za bandašicu **Martinu Ivković**. Prije tog sam šila još ruha za dužijancu, za predstavljanje bandaša i bandašica na tamburaškoj večeri. Na radionici izrade nošnji na otoku Braču upoznala sam učiteljicu u Pečuhu, koja je naručila 4 nošnje za HOŠIG (Hrvatski vrtić, osnovna škola, gimnazija i đački dom u Budimpešti), a potom je umjetnički direktor KUD-a „Tanac“ iz Pečuha, **Szavai József** naručio 11 kompleta nošnji, u tome su bili muški prusluci i košulje i ženski mideri, košulje, podsuknje, turniri, sve za 11 osoba. Naredne godine smo za njih sašili još 4 nošnje, a onda smo za „Bunjevačko kolo“ izradi-

li 20 kompleta muških i ženskih nošnji za potrebe obnove fundusa u povodu jubileja, 50 godina postojanja i rada Društva. Također smo šili nošnje za udrugu „Naša djeca“. Kada se sve zbroti, izradili smo ukupno 40 kompletnih nošnji. Midere smo pravili tako da se slažu sa više sukanja. Za bandaše smo šili prusluke, košulje i čakšire, također smo šili nošnju za prošlogodišnju bandašicu **Katarinu Piuković**. Naše četiri nošnje predstavljene su na Reviji novog ruva održane u okviru Dužijanice 2019. Na dužijanci u povorci je sad već većina novo izrađene nošnje. Stare nošnje bi trebalo čuvati i eventualno obući za neke jako specijalne prilike, ne bi trebalo u njima ići na sunce, penjati se na kola. Kad se u kolu stave ruke na ramena, stara svila se raspada, jednostavno nestaje materijal. Takva ruha bi trebalo samo staviti pod staklo i više ne oblačiti.

Što je zapravo bunjevačka nošnja, odakle ona potječe?

N. Sudarević: Meni su stare nošnje jako lijepe ali nema takvih materijala, one su raritet koji nestaje i ne smije se više oblačiti. Volim pratiti stogodišnji razvoj oblačenja, i volim kada se to vidi i u povorci za dužijancu. Bunjevačka nošnja kojom se ponosimo datira od početka 20. stoljeća, ona je u ovom izgledu stara stotinjak godina, a prije je naša nošnja izgledala poput onih iz dalmatinske zagore ili Bosne, ili slično crnim dubrovačkim haljinama. Zapravo, to i nije nošnja, to je moda s dvorova koju su Bunjevci prilagodili sebi i neke elemente iz prethodnih razdoblja ostavili. Jedino što je preostalo od tih nekadašnjih nošnji su pregače. Na dvoru nisu nosili pregače pa tako one nisu dio dvorskih sukanja. Pretpostavljam da je pregača ostala iz praktičnih razloga, jer je lakše oprati samo pregaču. No, na primjer, Somborci nemaju pregaču.

Što je bitno u bunjevačkoj nošnji, znaju li se mladi obući?

N. Sudarević: Treba se znati lijepo obući i svaka cura se mora potruditi sama. Kako namjestiti nošnju za svoje tijelo ovisi od građe tijela djevojke, od njezina držanja. Najradosnija sam kad cure same kombiniraju nešto novo i nešto staro, kad se lijepo obuku, lijepo izgledaju, kad imaju mašte. Na primjer, mider i suknya različitih boja mogu lijepo pasati. Veličina je također jako važna, da ruho nije preveliko. Postoji specijalna estetika što se slaže, nešto može biti i sa šarama, a drugo bez šara ali može lijepo izgledati. Prema starim fotografijama **Marinka Piukovića**, u folklorno odijevanje dodali smo novi element, svilenu, šarenu maramu oko vrata. Bijela košulja, mider i marama, to je sada novi imidž folkloraca u HKC „Bunjevačko kolo“. Naša elegantna nošnja s ovim detaljem dodatno dobiva na dostojanstvenosti i ljepoti.

INTERVJU: DAJANA ŠIMIĆ

Povezivanje marama

Pomoćnica ravnatelja u predškolskoj ustanovi „Naša radost“, odgojiteljica Dajana Šimić, jedna je od mlađih žena koje znaju povezati bunjevačku svilenu maramu. Učila je od starijih, željela je tu vještinu sačuvati od zaborava i prenijeti na mlađe generacije. Prvu radionicu povezivanja marama organizirao je HKC „Bunjevačko kolo“ 2016. godine, a od tada se svake godine organizira neposredno pred „Prelo sićanja“ kako bi se povezale marame koje će biti nošene na prelu. Ove godine Odjel za istraživanje i izučavanje tradicijske baštine pri Hrvatskom kulturnom centru „Bunjevačko kolo“ organizirao je 17. veljače radionicu u prostorijama Centra koju je vodila Dajana Šimić.

Kada si se zainteresirala za povezivanje marama, od koga si učila?

D. Šimić: U mladosti sam se bavila folklorom, plesala sam u HKC „Bunjevačko kolo“, najljepše dane sam tu provela. Zanimalo me je oblačenje, osjetila sam da imam to umijeće u rukama. Naslijedila sam to od moje mame Jovanke koja zna lijepo zavezati mašnu, a to je i osnova da bi se poslije mogla vezati marama. Prve, osnovne korake vezanja marame sam naučila od svekrovine mame, majka Marije. Ona mi je pokazala kako treba *namistiti mrske*, koliko *mrski* treba biti, kako se krajevi vežu. Kasnije sam išla kod *snaš Kate Sudarević*, ona je mene povezivala, i pokazala mi još neke detalje. Kad sam druge povezivala, prvu osnovu mi je napravila svekrova **Ružica Šimić**, a ja sam uložila svoju energiju, snagu i vještinu da naučim lijepo vezati *na dva kraja* i čvor. Kad sam sebe povezivala, ona mi namjesti maramu, napravi *mrske*, a ostalo ja napravim. Uvijek mi je lakše drugog povezati nego sebe. Još detalja sam naučila od pokojne *snaš Vite Nimčević* rođene Šarčević. Za *Reviju novog ruva* 2019. u HKC „Bunjevačko kolo“ sam povezivala maramu uz pomoć i nadgledanje Vite Nimčević koja mi je i tada pokazala neke detalje. Na primjer, ja sam stavljala papire u krajeve dok još nisam napravila čvor, a ona je napravila prvi čvor i tek onda *metnila* papire. Tako je puno lakše raditi. Pokazala mi je neke „*cake*“ uz koje sam usavršila čvor i dva kraja marama.

Gdje si imala prilike povezivati druge?

D. Šimić: Uglavnom sam povezivala žene za dužijancu i za *Prelo sićanja* i tako sam vježbala. Ipak, dva puta godišnje po 10, 15 marama povezati je premalo da mi to uđe u ruke. Sad mi to već mnogo bolje ide. Marame su danas istrpane, nepravilnog oblika, ishabane od korištenja i teško ih je povezivati. No, ako je marama dobrog izgleda povežem je za 10 do 15 minuta. Naravno, potrebna je priprema. Iako ih ne bi trebalo peglati, marame se najprije peglaju s naličja i stavi se papir, novina ukraj marame. Poslije se stavi forma od hamer papira ili od nekog kartona koji daje čvrstinu marame kod glave. Kad se postavi, prvo se naredaju tri *mrske* i formiraju krajevi. U

„Ako netko zna lijepo povezati igrač, sigurno će znati povezati i maramu.

Želja mi je naučiti moju kći Dunju Šimić i Katarinu Piuković, a svima ću vrlo rado pomoći.“

krajeve se metnu papiri, a postoji tehnika kako koji kraj treba namjestiti da bi bio lijep čvor i lijepi krajevi. Kad počnem povezivati, napravim tri *mrske* i onda u krajeve stavljam papire od novina. Jako je teško povezivati, nije jednostavno, jer kad se poveže 5, 6 marama, ruke jako bole. Sigurna sam da su majkice koje su se povezivale svake nedjelje na misu već imale tu vještinu u rukama i da je to njima bilo mnogo lakše.

Je li postojala moda u povezivanju marama, koliko se one razlikuju?

D. Šimić: Povezivanje marama se razlikovalo kroz vrijeme, kako su se razlikovale i marame. Kada se povežu, krajevi svilene marame starije dobi su uži i duži, jer je i marama veća. Kako su se mijenjala *ruva* tijekom vremena tako su se i marame mijenjale. Marame mlađe dobi su se drugačije povezivale, krajevi su bili kraći i širi jer su marame bile manjih veličina. Sve ovisi i o vrsti materijala i vremena u kojem su se nosile. Uz nošnje od lionske svile išle su velike svilene marame i povezivanje je bilo drugačije. Kad su se počela nositi kraća i drugačije šivena *ruva* i marame su se mijenjale kao i sam način povezivanja. Marame idu uz *ruva*, uz *otunčicu* ili *leveš* i uz *svilu* ili *kumašu*, a nosile su ih udate žene na prelo, dužijancu, u crkvu, na *veliku misu*. Djevojke su se povezivale kad su išle u crkvu na Tijelovo. Udate žene su nosile tamnije, a djevojke svijetle marame.

Uloga muzeja u zajednici

Ako se složimo s konstatacijom kako je „Dužijanca“ ozbiljna i respektabilna organizacija, udruga u zajednici bunjevačkih Hrvata u čijem krilu nalazi svoje mjesto i zaštitu značajan broj običaja, tradicije, onda u cilju čuvanja tradicionalne kulturne baštine, „Dužijanca“ mora dati svoj obol u osmišljavanju nacionalnog prostora za prezentiranje te baštine. Svuda u svijetu postoje muzejsko-baštinske ustanove koje su važan generator održivog sustava za senzibiliziranje sredine, tj zajednice. To bi, dakle, trebao biti muzej u klasičnom, hibridnom ili virtualnom izdanju. Uloga muzeja u zajednici je nemjerljiva zato što su muzeji baština, mjesto edukacije i razmjene ideja. Značaj muzeja je dvojak: važni su u potvrđivanju integriteta zajednice, ali i kao medij komunikacije s drugima i drugačijima. Danas, kada su pokrenute inicijative *Noći muzeja* u najširem smislu riječi, ima puno razloga da se muzej iskoristi kao važno identitetsko uporište sposobno za ulazak u globalne integracijske procese.

Prije dvadeset godina (na sjednici Izvršnog odbora HNV-a, 8. listopada 2003. g.) IO HNV-a predlaže pokretanje inicijative za osnivanje profesionalnih ustanova iz područja kulture u zajednici bunjevačkih Hrvata. To bi mogle biti u tadašnjem navodu ove ustanove: Hrvatsko kazalište, Hrvatsko dječije kazalište, Zavičajni muzej, Etno-muzej, Galerija, Arhiva, Zavičajna knjižnica i dr. Predsjednik Izvršnog odbora HNV-a na istom zasjedanju Izvršnog odbora HNV-a inicira izradu globalnog projekta za instaliranje spomenutih profesionalnih institucija u našoj zajednici. Za to je i onda bilo, a i danas ima mnogo razloga. Poseban je motiv bogata građa, velika kulturna i umjetnička ostavština bunjevačkih Hrvata, koja je uglavnom neistražena, raspršena širom Vojvodine a i šire, kapital vrijedan pažnje, poštovanja i brige onih koji prepoznaju *duhovnu riznicu vlastitog naroda*. Imenovano je povjerenstvo od devet članova koje je trebalo osmisliti i stimulirati realizaciju inicijative glede muzeja i ostalih profesionalnih ustanova iz sfere kulture. No, tada u zajednici dolazi do upliva političkih struktura koje nameću svoj sadržaj jer su moćnije, a koncept i vizija kulturnog života u zajednici bunjevačkih Hrvata ostaje neostvarena. Rezultati toga su vidljivi u kulturnom životu zajednice i danas. Muzej je institucija u kojoj se čuva, istražuje, prezentira i znanstveno valorizira kulturna baština i kao takva najpogodnija je

za predstavljanje javnosti važnog segmenta povijesti bunjevačkih Hrvata.

OSTVARIVA VIZIJA INTELIGENTNOG MUZEJA

Moja je vizija za formiranje muzeja vrlo prizemna i učinkovita, a što je najvažnije, ona je ostvariva. Postoji mnogo primjera kako početi od nule i uz redovitu inkorporaciju novih multimedijских muzejskih rješenja ući u stvaranje institucije koju možemo nazvati *inteligentnim muzejem*. Mnogi imaju *muzealije* u svojim kućama, predmete od starine koje su dobili ili naslijedili i koje čuvaju ne zato što su kolekcionari, već stoga što u njima nalaze identitetsku poveznicu sa sadržajem kulturološke baštine šire zajednice kojoj pripadaju. Predmet muzealija može biti sve, stari

alati u obradi zemlje, pribori iz života ljudi u gradu ili na salašu, radne i svečane nošnje, obuća, nakit, vez, čipka, šling, umjetničke slike, razna pletiva od slame, dijelovi mobilijara iz kuće ili radionice, oprema za životinje (konje, krave, volove) i druga pomagala. Svaki predmet ovakvog virtualnog muzeja mora biti sistematiziran, sadržavati kratki opis i namjenu, uvršten u muzejske kataloge i memoriran u računar prema jedinstvenom obrascu koji treba koncipirati i definirati. Predmet ostaje kod vlasnika, a računarski zapis preko računarske mreže povezuje se u logičku cjelinu s ostalim posjednicima muzealija, postaje nova cjelina, postaje virtualno-digitalno izdanje muzeja bunjevačkih Hrvata i tako biva dostupan svim zainteresiranima.

1844
A large wooden pitchfork, likely used for fishing or hunting. The tines are made of light-colored wood and are attached to a central wooden shaft. The handle is also made of wood and is long and straight.

1844
A coil of thick, light-colored rope, likely used for fishing or hunting. The rope is coiled in a series of loops and is attached to a small metal hook at the top. The handle is made of wood and is long and straight.

1844
A coil of thick, light-colored rope, likely used for fishing or hunting. The rope is coiled in a series of loops and is attached to a small metal hook at the top. The handle is made of wood and is long and straight.

Pohodi bačkih Hrvata starom zavičaju

Svi Bunjevci svjesni svog hrvatskog porijekla spremaju se ove godine pohoditi organizirano svoj stari zavičaj, svoj „stari kraj“, svoju prapostojbinu. Bit će to u mjesecu srpnju kada ćemo slaviti Dužijancu u Mostaru. Okupit će se ondje Bunjevci iz Bačke, iz Mađarske te iz senjskog i ličkog kraja u R. Hrvatskoj. Vodstvo UBH „Dužijance“ i Organizacijski odbor već se intenzivno pripremaju za taj povijesni događaj. U tom smislu je vodstvo naše Udruge već boravilo u Mostaru te je tom prigodom posjetilo neke povijesne lokacije kao što su izvor rijeke Bune te Blagaj u kojemu su naši preci prije 90 godina postavili spomen ploču prigodom svog prvog organiziranog pohoda starom zavičaju. Sve to je u nama oživjelo čitavu našu povijest doseljenja na bačku ravnicu a prošlo je već 337 godina dolaska jedne veće skupine 1686. godine. Taj događaj je opjevan u pjesmama, igran u kazališnim komadima, opisivani i slavljeni na različite načine. Najpoznatija je ona proslava iz 1936. godine o 250. obljetnici doseljenja kojemu je tada posvećen poseban broj časopisa *Klasje naših ravni*. Bio je veličanstven, iako uz mnoga ograničenja i zabrane, i onaj skup iz 1986. godine kada smo proslavili 300. obljetnicu svog doseljenja u ove krajeve. Morali smo ga međutim, slaviti kao manifestaciju „300 godina obnovljene crkvenosti u Bačkoj“ jer nam komunističke vlasti nisu dopustile slaviti 300. obljetnicu doseljenja. A bilo je i drugih značajnih ali i manje spominjanih pohoda. U Hrvatskoj riječi od 24. veljače 2017. godine objavljen je članak pod naslovom *Bunjevački akrostih* iz 1933. godine. U tom članku opisan je taj prvi pohod ali i dva pohoda koje je organizirao Demokratski savez Hrvata u Vojvodini 2007. te bunjevački Hrvati iz Mađarske, 2009. godine. Nažalost, u taj opis nije uvršten i veliki pohod 1987. godine koji je organizirala Subotička biskupija kao ni onaj pohod mladih iz 1986. godine. Ovaj prilog u novom broju revije *Dužijanca* želi podsjetiti, u kratkim crtama, na sve te poznate i zabilježene organizirane pohode Hercegovini, našoj prapostojbini.

POHOD GODINE 1933.

Sigurno najčešće spominjani i najbolje organizirani pohod bio je onaj 1933. godine koji je detaljno

opisao Petar Pekić u knjižici *Spomenica pohoda Bunjevaca u svoju postojbinu*, Subotica 1933.

U predgovoru svoje *Spomenice* Petar Pekić ovako opisuje ideju o tom pohodu: „Bunjevci u Bačkoj ni kraj utjecaja vremena i prilika u kojima su živjeli pod tudjinom nikada nisu zaboravili svoju staru domovinu nego su se uvijek sa pijetetom, a ponekad i pjesmom sjećali i sjećaju Hercegovine i rijeke Bune odakle po tradicionalnome vjerovanju potječe prva seoba njihovih predka. Ipak su tek u petnaestoj godini svoga života u Jugoslaviji na dostojan

Bunjevke u Blagaju

način manifestirali dužnu zahvalnost i poklon svojoj staroj postojbini. Razlog tome nije u njima već u naravi same stvari. Po psihologiji masa spontana i zajednička težnja mnoštva onda dolazi do snažnijeg izražaja kad za to ima potrebnog inicijatora. Trebalo je, prema tome, i Bunjencima reći samo jednu riječ pa da se misao oživotvori u djelu. Zasluga je vodstva Hrvatskog pjevačkog društva **Neven** u Subotici što je tu sretnu misao ne samo izreklo nego i stupi-

Otkrivanje spomen ploče na crkvi u Blagaju

lo u potrebnu akciju te najviše doprinijelo da se ona što ljepše ostvari. Na sjednici upravnog odbora 30. travnja 1933. ono je jednodušno donijelo odluku da Bunjevci u znak zahvalnosti prema kraju gdje je bila zipka njihova života postave mramornu spomen-ploču na obali Bune. Taj glas je odmah postao silan i dopro u svaku bunjevačku kuću...“ (Spomenica, str. 3). U nastavku svoga predgovora Pekić navodi da je u tom pohodu sudjelovalo sedamdeset pet osoba te opširno opisuje putovanje i sve nastupe pjevačkog društva *Neven* (Sarajevo, Mostar, Blagaj, Dubrovnik, Split, Gospić, Karlovac, Zagreb, Slavonski Brod). Velika je vrijednost te spomenice i u tome što su u nju stavljeni svi pozdravi domaćina i govori delegacije bačkih Bunjevaca.

No u kontekstu ovoga članka svakako je najvažniji opis samog slavlja na Blagaju te postavljanje ploče. Donosim ovdje tekst koji i danas, iako su slova izbleđela, stoji na crkvi Presvetog Trojstva u Blagaju na velikoj mramornoj ploči:

NA PRVOM SASTANKU...

**BUDI MIR S TOBOM MILA VILO BUNE!
UVIK SMO BILI VIRNI TVOJOJ RIČI...
NJEGVE I LANCE SLOMILI SMO ROPSTVA.
EVO NAS OPET U TVOM ZAGRLJAJU!
VINAC SLAVE SA PLODNIH NAM RAVNI
CIO TVOJ NAROD ŠALJE U ZNAK HVALE.**

**I NAŠE MOLITVE BUDU USLIŠANE,
SUDARI STOLEĆA NISU NAS SLOMILI
USTRAJNI SMO BILI TEBI I BIT ĆEMO UVIK.
HVALA TI! - DOK OVIM PUTEM TVOJ IZVOR
ROMONI
ROD TEBE NIKAD ZABORAVIT NEĆE.
VALOVA ŠUM NAS HRABRI U ŽIVOTU
A TI NAM BUDI TIŠITELJKA MILA.
TEBE NAS VEŽE OVA GRUDA ZEMLJE
I RODA BUDUĆNOST, SVE LIPŠA IZGLEDA.**

OVU PLOČU POSTAVISMO MI BAČKI BUNJEVCI KAO ZNAK LJUBAVI I ZAHVALNOSTI SVOM PRADJEDOVSKOM KRAJU, IZ KOJEG POTIČU PREMA NARODNOJ TRADICIJI NAŠI PRADJEDOVI. KOJI BJEŽEĆI PRED TURCIMA NASELIŠE KRAJEVE DANAŠNJE BAČKE. OVA JE SPOMEN PLOČA PODIGNUTA I OTKRIVENA PRIGODOM PJEVAČKE TURNEJE HRVATSKOG PJEVAČKOG DRUŠTVA „NEVEN“ KROZ BOSNU I DALMACIJU 1933. U PRISUSTVU DELEGATA I PRINOSIMA POTPISANIH DRUŠTAVA IZ SUBOTICE:

HRVATSKO PJEV. DR. „NEVEN“, PUČKA KASINA, KATOLIČKO BUNJEVAČKO DIVOJAČKO DRUŠTVO, DOBROTVORNA ZAJEDNICA BUNJEVAKA, BUNJEVAČKO MOMAČKO KOLO, BUNJEVAČKO KOLO SOMBORA, HRVATSKI PROSVJETNI DOM-SUBOTICA.

O događaju u Blagaju i na izvoru rijeke Bune svjedoči Pečić: „Učesnici ne nalaze riječi da se pravo izraze koliko su bili sretni. Ja sam takodjer bio u njihovoj sredini. Pored gozbe i veselja bilo je, osobito u Blagaju i na izvoru Bune, tako dirljivih prizora da valjda nikoga nije bilo u čijim očima nisu zablistale suze. Divni su bili ti momenti, koji zaslužuju da se sačuvaju potomstvu... Ovo će možda dobro doći onim hiljadama Bunjevaca koji nisu mogli da se kao mi zagrlje sa braćom u daljini, a koji žele da bar u glavnijim potezima upoznaju svu ljepotu i milinu toga zagrljaja“ (*Spomenica*, str. 4).

MLADI VJERNICI IZ BAČKE U STAROJ POSTOJBINI

U *Subotičkoj Danici* za 1987. godinu pod gornjim naslovom **Danijela** je opisala hodočašće mladih iz Bačke u Široki Brijeg (str. 168 – 171). Oni su sudjelovali na tradicionalnom susretu mladih Hercegovine 26. i 27. srpnja 1986. godine. Tom prigodom pohodili su i Blagaj i izvor rijeke Bune. Evo izvatka iz spomenutog članka o tom pohodu: (Nakon susreta u Širokom Brijegu) „Krenuli smo prema Blagaju na Buni. U veselom raspoloženju i puni prekrasnih utisaka stigli smo u našu prapostojbinu. Na putu nas je jedan čovjek primjetivši naše registracije autobusa, zaustavio, poželio nam dobrodošlicu i rekao da se sjeća da im je otac pričao o tome da su prije 50 godina Bunjevci bili u Blagaju i postavili ploču u spomen 250. obljetnice dolaska Bunjevaca u Bačku. U Blagaju i okolici sve su sv. mise otkazane ili stavljene u koje drugo vrijeme da bi ljudi mogli doći da nas vide, da se s nama susretnu. Blagajska crkva Presv. Trojsva bila je prepuna ljudi. Mi smo bili obučeni u narodne nošnje i sudjelovali smo u misi čitajući, svirajući pjevajući. Poslije mise izveli smo kratki program koji smo pripremili. Naši

tamburaši, također u narodnim nošnjama, svirali su a mi smo pjevali. Dok su se jasni zvuci tamburice razlijevali crkvom, osjećali smo se kao prava braća, kao isti narod, iako nas je vjor vremena, prije 300 godina razdvojio. Te godine i razlike nestale su sa toplim tonovima koji kao da su u srca prodirali... Ljudi iz Blagaja bili su oduševljeni našom nošnjom i sviranjem... Mnogi ljudi pričali su nam kako se živo sjećaju dana kada je pjevačko društvo „Neven“ iz Subotice na crkvu u Blagaju postavilo ploču... Došli smo na izvor Bune. Ta malena rijeka na samom izvoru djeluje tako široko i zastrašujuće a opet tako prisno, kada se sjetimo da su vjerojatno odatle neki naši pradjedovi krenuli na put u Bačku.“

POHOD STAROM ZAVIČAJU

VELIKO ZAHVALNO HODOČAŠĆE SUBOTIČKE BISKUPIJE

Pod tim naslovom *Bačko klasje* je objavilo opširni članak koji je potpisao Vojmir (Bela Gabrić). Evo najvažnijih dijelova iz toga članka: „Od samog početka organiziranja te proslave (300. obljetnice doseljenja Bunjevaca u Bačku) bila je želja da posjetimo stari zavičaj odakle su naši pređi došli na bačke ravnice gonjeni nevoljom i željni mira. Željeli smo da drugi dio proslave jubileja bude u našem starom kraju da tako izrazimo svoju ljubav prema svojoj postojbini i sjetimo se svojih dalekih predaka koji su morali napustiti svoj rodni dom. Zato, vođeni željom da posjetimo te naše drage krajeve, pošli smo u Tuzlu, Mostar i Blagaj. U rano jutro, u subotu 23. svibnja 1987. godine tri autobusa sa oko 150 putnika krenula su iz Subotice prema našem jugu da se opet susretnemo s prijateljima...“ Tom prigodom u mostar-

Dolazak u Blagaj

skoj katedrali održana je svečana akademija na kojoj je koncert održao subotički katedralni zbor „Albe Vidaković“ a između pojedinih glazbenih točaka recitatori su recitali pjesme bunjevačkih i šokačkih pjesnika. Sljedećeg dana je bila svečana biskupska misa zahvalnica. „Na početku mise biskup domaćin (Pavao Žanić) pozdravio je sve goste a onda je slijedio svečani čin otkrivanja spomen-ploče u katedrali. Marijana je recitala pjesmu „Molitva“ Vite Grunčić. Zatim je biskup Matija Zvekanović otkrio spomen-ploču a subotički katedralni zbor zapjevao je pjesmu „Blagoslovljena ova zemlja“... Toga trenutka svako srce je zaigralo u ganuću i uzbuđenju a svaka riječ je nemoćna da opiše ljepotu tog događaja u povijesnom pohodu našem starom kraju kad smo dali počast svima našim predcima koji su prije 300 godina napustili kršne hercegovačke gore i doselili se u ravnu Bačku i Crkvi koja vjekovima dvori svoj narod. U tom svečanom času u katedrali koja je posvećena Mariji Majci Crkve i Kraljici svijeta zbor i svi prisuti zapjevali su „Kraljice neba, raduj se“. Poslije toga vlč. L. I. Krmotić pročitao je prisutnima tekst spomen-ploče:

HRVATSKO-BUNJEVAČKA GRANA U POVODU 300. OBLJETNICE SELIDBE VEĆE SKUPINE U BAČKU, PODIŽE OVU PLOČU U SPOMEN STAROJ

POSTOJBINI I CRKVI KOJA VJEKOVIMA DVORI SVOJ NAROD. 24. V. 1987. BAČKI BUNJEVAČKI HRVATI VJERNICI

PONOVO 2007. I 2009. GODINE

Pod tim podnaslovom, spomenuti članak u Hrvatskoj riječi donio je i ove podatke: „... do danas mnogi Bunjevci iz Bačke rado hodočaste na vrelo Bune, održavajući tako živom pučku tradiciju. Najpoznatija i najmasovnija su dva puta iz 2007. i 2009. godine. U organizaciji Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini 4. kolovoza 2007. godine oko 150 subotičkih i somborskih Bunjevaca tijekom trodnevnoga puta obišlo je izvor Bune i crkvu u Blagaju. Iako je crkva devastirana tijekom rata u BiH (Blagaj je u bošnjačkom dijelu Federacije BiH), ploča postavljena 1933. ostala je netaknuta, a i dalje stoji na crkvi nakon njezine obnove 2010.-2014.

Također su u organizaciji Hrvatske državne samouprave u Mađarskoj oko 100 bunjevačkih Hrvata iz Mađarske posjetili Bunu i Blagaj, te 7. lipnja 2009. postavili spomen-ploču na vanjski zid novoizgrađene crkve Presvetog Trojstva u većinski hrvatskom selu Buna sljedećega natpisa:

BURE POVIJESTI DAVNO SU NAS UDALJILE OD IZVORA BUNE, OD KRŠNE HERCEGOVINE, PRADOMOVINE NAŠIH PREDAKA.

SA DALEKIH RAVNICA BAČKE VRAĆAJUĆI SE KORIJENIMA

U ZNAK SJEĆANJA - HRVATI BUNJEVCI IZ MAĐARSKE 2009.

NAKON 90 GODINA

Vodstvo UBH „Dužijanca“ je prigodom svog pohoda Mostaru, Blagaju i izvoru rijeke Bune utvrdilo da spomen-ploča iz 1933. godine na blagajskoj crkvi Presvetog Trojstva još uvijek stoji na mjestu na kojem je tada postavljena. U dobrom je stanju ali su slova posve izbljedjela. Stoga je odlučeno da se prigodom održavanja manifestacije Dužijanca u Mostaru obnove slova na ploči. O tom su već tom prigodom razgovarali sa tamošnjim župnikom preč. **Slavenom Čorićem**. On je obećao da će za to pribaviti potrebne dozvole crkvenih i građanskih vlasti. Tu ideju prenijeli smo Hrvatskom nacionalnom vijeću koju je predsjednica **Jasna Vojnić** zdušno podržala. Radujemo se već sada što ćemo 22. srpnja ove godine moći sudjelovati u svečanosti otkrivanja obnovljene ploče u Blagaju, na obali rijeke Bune.

Jedinstveni turistički doživljaj

Tradicionalni prikaz žetvenih radova od risa do vršidbe, kako se radilo nekad, na salašima, može se vidjeti još jedino na Takmičenju risara. Ova atraktivna manifestacija koja je održana 55. put, nudi obilje raznovrsnog sadržaja. Natjecateljski dio u ručnom košenju žita, folklorni nastupi, mnoštvo djece koja se igraju starih igara poput kasalisiće, natjecateljsko kuhanje tarane, tu su i prodajni štandovi suvenira i predmeta od slame, a posjetitelji imaju jedinstvenu priliku gledati rad starih vršalica i drugih strojeva i uživati u tradicionalnom risarskom ručku. Sve je to razlog zašto ova manifestacija okuplja brojne goste i posjetitelje. Tako je bilo i ove godine, na njivi pokraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu, kada su se 9. srpnja ranom zorom okupili risari i risaruše, gosti, posjetitelji, novinari, domaćini Takmičenja risara.

Nakon pletenje uža, dočeka gostiju i risarskog ručka gradonačelnik Subotice **Stevan Bakić** zvonom je oglosio početak natjecanja. Titulu najboljih i ove godine ponijeli su **Marinko Kujundžić** i **Ruža Juhas** koja se, sada u osmom desetljeću života, takmiči već 30 godina. Drugo mjesto pripalo je **Perici Tikvickom**

i **Ivani Poljaković**, a treće onima koji predstavljaju budućnost – **Zdenku Kujundžiću** i **Jeleni Vidaković Mukić**. Osim nagrađenih, sudjelovalo je još 20 risarskih parova iz Županje, Gornjih Hrgova, Mužlje, Crne Bare, Sente, Đurđina, Žednika, Tavankuta i Male Bosne. Specijalne nagrade su dobili najstariji risar – **Šime Stanković** (87 godina) koji se i ove godine natjecao, najmlađi risar – **Filip Skenderović** (23 godine) i debitant Zdenko Kujundžić. Osim njih, nagrađene su i risaruše koje su ove godine prvi put sudjelovale u natjecanju, Jelena Vidaković Mukić i **Elizabeta Ileš**.

Osim natjecateljskog dijela velika je zainteresiranost prisutnih bila i za stare strojeve, osobito za kosačicu, samovezačicu i vršalicu, a prvi puta je prikazan i manje poznati stroj – rešet, trijer ili vijalica koji služi za vijanje pljeve iz žita i pripremanje žita za sisanje. Ovaj stroj koristio se do druge polovice 20. stoljeća, a sada ga je **Stipan Kujundžić** darovao na trajno vlasništvo UBH-u „Dužijanica“. Poseban ugođaj bio je na balama slame uživati u risarskom ručku – slanini od domaće mangulice s domaćim kruhom, uz

kiselo mlijeko, crni luk i mljevenu crvenu papriku i obavezni pribor, *bricu*, a goste su posluživale đurđinske reduše.

Osmi puta održano je i natjecanje u kuhanju tarane. Pet ekipa odmjerilo je svoje snage, a za najbolje kuhare tarane proglašeni su *Tavankutski vatrogasci* za koje su kuhali **Pere Stantić** i pomoćni kuhar **Ivan Vukmanov Šimokov**. Drugo mjesto pripalo je ekipi *Đurđinčani: Franji Prčiću* i pomoćniku **Saši Aliloviću**, dok je treće mjesto odnijela ekipa *Mirgeš*, odnosno **Joso Vuković** i **Zoran Kaćmar**.

U revijalnom dijelu je i gradonačelnik **Stevan Bakić** odmjerio snage u kosidbi sa Stipanom Kujundžićem i uvjerio se da ovaj posao nije ni malo lak.

„Ovdje možemo vidjeti kako se nekada teško radilo i da su ljudi bili prepušteni svojoj volji i snazi ruku svoje obitelji. Ova je manifestacija od izuzetnog značaja koja odražava vjeru i kulturu, te ujedno daje i natjecateljski duh. Grad Subotica će i nadalje podržavati ovakve manifestacije koje čuvaju identitet i ujedno simboliziraju i turističku ponudu Grada“, kazao je gradonačelnik. Među uzvanicima je bio i saborski zastupnik i izaslanik premijera Hrvatske Andreja Plenkovića **Goran Ivanović Lac**, a u ime Pokrajine manifestaciji je prisustvovao zamjenik pokrajinskog tajnika za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Goran Kaurić**.

Izvor: HR – Ž. V. (Priredila N.S.)

DUŽIJANCA MALENIH

Risarske igre bez granica

Dužijanca malenih započela je u subotu, 25. lipnja, zabavno-edukativnim *Risarskim igrama bez granica*, gdje su se kroz igru i zabavu djeca natjecala u znanju i vještinama. Bilo je potrebno točno odgovoriti na pitanja u svezi risa, obući risara i risarušu, složiti slagalicu na kojoj su alatke za ručni ris, pripremiti risarski ručak, napojiti risare i risaruše, napraviti *lakumiće* (od tijesta) i gađati iz velike pračke *krpenjačama* (lopta od platnenog materijala) u *košarove* (pletene korpe). Iako su igre bile natjecateljskog

karaktera i netko je morao biti pobjednik, svi su se odlično zabavili i ponešto naučili o Dužijancu i risu.

U igrama su sudjelovala djeca iz HKC-a „Bunjevačko kolo“ i gosti iz HKU-a „Antun Sorgg“ iz Vajske, te su se razdijeljeni u tri skupine borili za pobjedu. Uz igre djeca su imala organizirane i kreativnu i slamarsku radionicu.

Nakon proglašenja pobjednika i podjele darova, uslijedio je kulturni program, na kom su predstavljene mali bandaš **Andrija Kujundžić** i mala bandašica **Emma Ivković**. Spomenutim društvima pridružili su se i mališani HKPD-a „Matija Gubec“ iz Tavankuta, te su se tako u folklornom dijelu programa našle bunjevačke igre, plesovi iz Međimurja, te šokačke pjesme i igre.

Organizator Dužijance malenih je HKC „Bunjevačko kolo“, na čelu s predsjednikom Organizacijskog odbora Dužijance malenih **Denisom Lipozenčićem**, a po njegovim riječima tijekom ova dva dana sudjelovalo je oko stotinu djece, koja uče svoju tradiciju od malih nogu.

Izvor: HR – Ž. V. (Priredila N.S.)

Djeca zahvalila za žetvu i za školsku godinu

Dužijanca malenih, predvođena malim bandašom **Andrijom Kujundžićem** i malom bandašicom **Emom Ivković**, nositeljima žetvenih svečanosti za djecu, održana je petnaesti puta 25. i 26. lipnja.

Poput velikih, i djeca su obučena u nošnju zahvalila Bogu za kruh svagdanji, za rod naših njiva, ali i za kraj školske godine.

U nedjelju, 26. lipnja, svi mali risari i risaruše aktivno su sudjelovali na svetoj misi koja je slavljena u katedrali sv. Terezije Avilske, a koju je predvodio katedralni župnik mons. **Stjepan Beretić**. U svečanoj procesiji Andrija i Ema prinijeli su kruh na oltar, a uz njih su bili i mali bandaši i bandašice okolnih mjesta u kojima će se održavati seoske dužijance. Nakon misnog slavlja i zajedničkog fotografiranja djeca su *Bunjevačkim kolom* na platou ispred katedrale zatvorila XVI. Festival dječjeg stvaralaštva Dužijancu malenih. Mali bandaš Andrija i mala bandašica Ema prvi puta predstavljene su na svetkovinu Tijelova.

Izvor: HR – Ž. V. (Priredila N.S.)

DUŽIJANCA MALENIH

Predvoditelji *Dužijance malenih* – Andrija i Ema

Andrija Kujundžić učenik je trećeg razreda cjelovite nastave na hrvatskom jeziku u OŠ „Matko Vučković“ u Subotici, ima deset godina i dolazi iz župe Uskrsnuća Isusova, gdje je redoviti ministrant. Treće je dijete u obitelji **Miroslava i Jelene**, uz dvije starije sestre, **Terezu i Antoniju**. Svira tamburicu u Subotičkom tamburaškom orkestru, a u slobodno vrijeme se igra s prijateljima i vozi bicikl.

„Kad sam bio manji, oblačio sam se u nošnju i s roditeljima sam sudjelovao u povorci“, kaže Andrija koji je za ovu prigodu obukao novu nošnju, šivanu baš za njega. „Uglavnom sam se sam obukao, jako malo mi je tata pomogao. Na sebi imam košulju, svišeni prsluk, čakšire i čizme, a na glavi šešir“, pojasnio je Andrija koji se veselio jer je vidio i svoje prijatelje u nošnji.

Mala bandašica **Ema Ivković**, kći je **Slobodana Ivkovića i Lidije Horvat**. Učenica je trećeg razreda OŠ „Miroslav Antić“ na Paliću, ima deset godina i pripada paličkoj župi Blažene Djevice Marije, Kraljice svijeta. Na vjeronauk dolazi u katedralnu župu sv. Terezije Avilske, gdje je ove godine primila i sakrament prve svete pričesti. Ema se bavi umjetničkim klizanjem, voli pjevati te je protekle dvije godine sudjelovala na Smotri dječjih pjevača i zborova. Ema se do sada nije oblačila u nošnju, ali joj se sviđelo biti u nošnji.

„Bila sam obučena u *šling* (bijeli vez) i nije mi bilo teško, samo je bilo toplo. Sretna sam zbog ovoga i bilo mi je lijepo. S obzirom na to da sam bila u središtu pažnje imala sam tremu, ali sam je na kraju svladala“, kaže Ema.

Izvor: HR – Ž. V. (Priredila N.S.)

DUŽIJANCA U BAJMAKU

Mala zajednica koja zna zahvaljivati

Prva ovogodišnja seoska dužijanca proslavljena je u Bajmaku 3. srpnja u crkvi sv. Petra i Pavla. Za ovogodišnju žetvu, na svečanim karucama, okićenim žitnim vlačem, došli su za kruh svagdanji zahvaliti Bogu bandaš i bandašica **Luka Tumbas** i **Željana Molnar** i mali bandaš **Stefan Lukačević** s dvije male bandašice, **Emom** i **Teom Nović**. Pred crkvom su ih dočekale obitelji i djeca obučena u bunjevačku narodnu nošnju. Misno slavlje predvodio je župnik – domaćin vlč. **Robert Erhard** u zajedništvu s gostom mons. dr. **Andrijom Anišićem**, a djeca i mladi aktivno su sudjelovali pjevajući, čitajući i prinoseći darove. Bandaš i bandašica su na oltar donijeli i *krunu* ovogodišnje *dužijance* – sliku od slame koju je izradila **Josefina Skenderović**, a na slici je prikazana Sveta obitelj. Pod misnim slavljem pjevao je župni zbor pod ravnanjem kantora **Bele Anišića**, a osobito su se istaknula djeca koja su višeglasno pjevala *himnu* dužijance, Asićevu skladbu *Blagoslovljena ova zemlja*.

Misnom slavlju su nazočili i predstavnici UBH „Dužijanca“ i gradski bandaš **Dominik Skenderović** i bandašica **Katarina Piuković**. Nakon mise vjernici su se okupili u župi, gdje se odigralo kolo, a navečer je na istome mjestu održana akademija, potom i Bandašicino kolo. Nositelji dužijance u Bajmaku, koji godina ma okupljaju djecu, mlade i obitelji na čišćenje žita i pletenje vijenaca i perlica su **Marija** i **Nikola Petreš**.

U dogovoru s njima se i biraju bandaš i bandašica, a na Petrovo bude njihovo predstavljanje.

Izvor: HR – Ž. V. (Priredila N.S.)

DUŽIJANCA U ŽEDNIKU

Zahvala za plodove rada

Svečanost završetka žetve, dužijanca, proslavljena je u crkvi sv. Marka Evanđelista u Žedniku 10. srpnja. Nositelji žetvenih svečanosti u ovome mjestu nadomak Subotice su bandaš **Luka Horvacki** i bandašica **Martina Vojnić Hajduk**, te mali bandaš **Josip Vojnić Tunić** i mala bandašica **Valentina Kopunović**.

Misno slavlje predvodio je župni vikar u Horgošu vlč. **Tomislav Vojnić Mijatov** u zajedništvu s žedničkim župnikom vlč. **Franjom Ivankovićem**, te župnikom u Đurđinu vlč. **Danijelom Katačićem** i gostom mons. dr. **Andrijom Anišićem**. Svetoj misi nazočio je lijepi broj mladih i djece u narodnim nošnjama, a pozivu su se odazvali i gradski bandaški par, bandašica **Katarina Piuković** i bandaš **Dominik Skenderović**, kao i bandaš i bandašica iz Đurđina i Sombora, te brojni gosti. Svoju ulogu ispunile su i žedničke kraljice, koje su ljeljanjem pozdravile predvoditelje žetvenih svečanosti, kao i brojne vjernike. Misno slavlje uzveličao je tamburaški orkestar HGU „Festival bunjevački pisama“ pod ravnanjem prof. **Mire Temunović** i župni zbor pod ravnanjem kantora **Nikole Ostrogonca**. Bandašicino kolo održano je navečer u dvorištu župe u Žedniku.

Izvor: HR – N. Sudarević

DUŽIJANCA U LEMEŠU

Još jedna zahvala

Bandaš i bandašica Dužijance u Lemešu 2022. bili su **Goran Kovač** i **Milica Brkić**, a uloge malog bandaša i bandašice ponijeli su **Tibor Petreš** i **Slavica Morner**. Dužijancu je organiziralo HBKUD „Lemeš“, a ovogodišnja, koja je održana 17. srpnja, bila je 22. po redu.

Sudionici Dužijance okupili su se u mjesnom Domu kulture, a nakon toga povorka sudionika Dužijance uputila se u crkvu Rođenja Blažene Djevice Marije, gdje je održana misa koju je predvodio vlč. **Jenő Varga**, svećenik u mirovini. Ove godine izostala je vožnja fijakerima i obilazak kuća bandaša i bandašice.

Nakon svete mise kruh od novog žita predan je predsjedniku Vijeća MZ Svetozar Miletić **Istvánu Szevaldu**. U ime Hrvatskog nacionalnog vijeća lemeškoj Dužijanci nazočio je predsjednik IO **Lazar Cvijin**.

Kao i prethodnih deset godina, i ove je pred Dužijancu održana jednodnevna likovna kolonija na kojoj sudjeluju slikari Likovne udruge Croart. Kolonija je održana u petak, 15. srpnja, a slikari su radili u ambijentu salaša obitelji **Vujević-Ileš**.

Izvor: HR – Z. V. (Priredila N.S.)

DUŽIJANCA U TAVANKUTU

Slavlje vjere i zahvale

Svečanom misom zahvalnicom u mjesnoj crkvi Presvetog Srca Isusova, u nedjelju, 17. srpnja, proslavljena je i tavankutska Dužijanca. Misu je predvodio vikar subotičke župe sv. Roka vlč. **Dražan Skenderović** uz koncelebraciju mjesnoga župnika vlč. **Marjana Vukova**. Nositelji ovogodišnje tavankutske Dužijance bili su veliki i mali bandaški par, **Martin Skenderović** i **Kristina Mamužić**, odnosno **Luka Mamužić** i **Nađa Bedeković**. Misno slavlje uveličao je i veliki broj mladih i djece odjevenih u bunjevačku nošnju. Prikazana je i *kruna* dužijance koju je izradila slamarka **Jozefina Skenderović**.

Pred kraj mise održana je i procesija s Presvetim oltarskim sakramentom oko crkve, a Bandašicino kolo kao završnica svečanosti održano je navečer na Etnosalašu „Balažević“. Večer prije održano je i Risarsko veče na kom su predstavljeni ovogodišnji bandaš i bandašica, a ujedno priređen i program zatvaranja dvije druge manifestacije: ovogodišnjeg, XXXVII. Saziva Prve kolonije naive u tehnicu slame te XI. Seminara bunjevačkog stvaralaštva.

Izvor: HR – D. B. P. (Priredila N.S.)

DUŽIONICA U SOMBORU

Od zrna žita do kruha

Od 1935. godine, kada su Hrvati u Somboru prvi puta javno proslavili Dužionicu, traje neprekinuta zahvala Bogu za bogat rod žita, uspješno obavljenu žetvu i novi kruh. Ovogodišnja, 88. Dužionica počela je okupljanjem sudionika u Hrvatskom domu. Ove godine u povorci u nošnjama su bili i članovi Šokačke grane iz Osijeka i KUD-a „Mijat Stojanović“ iz Babine Grede, te HBKUD-a „Lemeš“ iz Lemeša. No, najznačajniju ulogu imali su **Ivan i Ivana Vilim**, bandaš i bandašica ovogodišnje Dužionice.

Svečana misa na kojoj je posvećen kruh od novog žita održana je u crkvi Presvetog Trojstva, a misu je predvodio vlč. **Franjo Ivanković**, župnik u Žedniku. Bandašičino kolo odigrano je na Trgu sv. Trojstva, a povorka sudionika Dužionice prošla je centrom grada do Županije gdje je kruh od novog žita predan zamjenici gradonačelnika **Ljiljani Tici**.

Uz sudionike u nošnjama iz Osijeka, Babine Grede i Lemeša, gosti Dužionice bili su i generalni konzul Generalnog konzulata RH u Subotici **Velimir Pleša**, dužnosnici Ministarstva i informiranja RS, općine Babina Greda, HNV-a i ZKVH-a, Hrvatske samouprave Gara i Grada Sombora.

Izvor: HR – Z. V. (Priredila N.S.)

DUŽIJANCA U MALOJ BOSNI

Na zemlji mir – vapaj svih nas

Euharistijskim slavljem u crkvi Presvetog Trojstva, u nedjelju, 31. srpnja, u Maloj Bosni, proslavljena je Dužijanca. Nositelji ovogodišnje zahvale Bogu za žetvu i novi kruh bili su mali bandaš **Luka Vujković Lamić** i male bandašice **Jovana Katić** i **Lana Stantić** (velikog bandaša i bandašice ove godine nije bilo). Misu je predvodio karmelićanin iz Sombora o. **Stjepan Vidak** uz koncelebraciju mjesnog župnika vlč. **Dragana Muharema**.

Ovogodišnju *krunu* Dužijance izradila je slamarka **Katarina Skenderović**. Kako je istaknuto, golubica prikazana na *kruni* simbol je mira i Duha svetoga. Imajući u vidu rat u Ukrajini, *na zemlji mir – vapaj* je svih nas, te se molitve upućuju i s tim nakanama.

Navečer je u župnom domu priređena predstava, a nakon nje uslijedilo je Bandašicino kolo.

Izvor: HR – N. Sudarević (Priredila N.S.)

DUŽIJANCA U ĐURĐINU

Savez između čovjeka i Boga

Svečanim euharistijskim slavljem u nedjelju, 7. kolovoza, proslavljena je Dužijanca u Đurđinu. Nositelji ovogodišnje zahvale Bogu za žetvu i novi kruh bili su bandaš **Marko Zubelić** i bandašica **Regina Dulić**, te mali bandaš **Nenad Ivković Ivandekić** i mala bandašica **Marina Šarčević**. U crkvi sv. Josipa Radnika misu je predvodio kancelar Srijemske biskupije vlč. **Tomislav Lasić** uz koncelebraciju župnika crkve sv. Marka Evanđelista iz Žednika **Franje Ivankovića** i svećenika domaćina vlč. **Daniela Katačića**. Misno slavlje uzveličala je brojna mladež i djeca odjevena u narodne nošnje. Također, mladi su se potrudili urediti crkvu pletenim vijencima od vlača žita.

Kruna đurđinske Dužijance bila je u znaku euharistije, a izradila ju je **Marica Vidaković**. Misno slavlje glazbeno je obogatio Katedralni zbor Albe Vidaković iz Subotice pod ravnanjem **Miroslava Stantića**. U večernjim satima upriličena je književna večer *Rič pod đermom*, a nakon toga i Bandašicino kolo koje je okupilo lijep broj mještana i gostiju.

Izvor: HR – N. Sudarević (Priredila N.S.)

DUŽIJANCA U MIRGEŠU

Zahvala za žetvu u Mirgešu

Dužijanca u selu Mirgeš proslavljena je u nedjelju, 7. kolovoza, misom zahvalnicom u Domu kulture. Predvoditelj euharistijskog slavlja bio je župnik župe Srca Isusovog iz Tavankuta vlč. **Marijan Vukov**, a koncelebrirali su župnik subotičke župe sv. Roka i predsjednik Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ mons. **Andrija Anišić** i župni vikar u Horgošu vlč. **Tomislav Vojnić Mijatov**.

Ovogodišnja Dužijanca u Mirgešu nije imala velikog bandaša i bandašicu, već samo malu bandašicu, **Nađu Bedeković** (koja je bila mala bandašica i u Tavankutu). Gosti su bili gradski bandaš **Dominik Skenderović** i bandašica **Katarina Piuković**. Među pukom bili su i neki raniji bandaši i bandašice koji sa svojom djecom nastavljaju tradiciju sudjelovanja u ovom običaju zahvale Bogu za novo žito. Nakon mise održano je Bandašicino kolo.

Izvor: HR – Nada Sudarević (Priredila N.S.)

OPĆINA BUNJEVAČKI HRVATI
DUŽIJANCA

Dužijanca u europskoj prijestolnici kulture

U godini kada je održana 112. puta, dužijanca je po treći puta izašla iz subotičkih okvira. Nakon proslave Dužijance u Zagrebu 2018. godine, Dužijance u Baji 2021. godine, žetvena svečanost bunjevačkih Hrvata iz Bačke predstavljena je kao jedinstveni kulturni program u Europskoj prijestolnici kulture 2022. godine, Novom Sadu.

Dužijanca u Novom Sadu započela je u petak 22. srpnja svečanom akademijom u atriju nekadašnjeg isusovačkog samostana pokraj crkve sv. Jurja u Petrovaradinu. Komorni sastav Subotičkog tamburaškog orkestra pod ravanjem **Marijane Marki** izveo je tom prigodom drugi, treći i četvrti stavak Vojvođanske svite (Griva, Kraj sveta, Vojvođanska fantazija) **Dubravka Isakova Cicka**. Ariju Ruže iz opere Dužijanca skladatelja Josipa Andrića, također uz pratnju ovog orkestra, izvela je operna diva **Alenka Vojnić Ponjavić**, a krunu Dužijance u Novom Sadu predstavila je umjetnica koja stvara u tehnici slame **Jozefina Skenderović**. Manifestaciju je otvorio predsjednik UBH-a mons. **Andrija Anišić** i među ostalim rekao: „Ponosni na trajnost ovog običaja, radujemo se što će naša udruga prikazati ljepotu tradicijske kulture i običaja bunjevačkih Hrvata i dio svoje duhovne baštine. Želimo je predstaviti kao jedinstveni projekt hrvatske zajednice u Novom Sadu. Nadamo se da će ovo predstavljanje biti doprinos kulturi Novog Sada i suživotu s drugim narodima s kojima na ovim prostorima živimo već stoljećima“. Izložbu slika „Bunjevačka nošnja i ris“, koja je bila postavljena u Spomen-domu bana Josipa Jelačića, predstavio je

autor izložbe i direktor UBH-a „Dužijanca“ **Marinko Piuković**. „Želimo prikazati našega čovjeka u poslu – risu – koji štuje i poštuje zemlju od koje živi, te bogatstvo naše bunjevačke nošnje. Nošnja je u prošlosti imala dominantnu ulogu u svakodnevnom životu, a danas je neizostavni dio tradicijske kulture i zaostavštine te povezuje identitet i opstojnost naše zajednice. Slike su dio putujuće izložbe koju smo prvi puta priredili u Gradskom muzeju u Subotici na tradicionalnoj izložbi *S Božjom pomoći*, a gostovala je i na izložbi u Etnografskom muzeju u Zagrebu i u Kulturnom centru bačkih Hrvata u Baji“, kazao je Piuković predstavljajući izložbu.

Na novosadskom središnjem gradskom trgu u subotu 23. srpnja održan je koncert folklornih skupina. Večer je započela pogodbom risara, nakon čega su se redala kulturno-umjetnička društva koja su razveselila Novosađane pjesmom i plesom. Nastupili su: HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta, pjevačka skupina HKUPD „Stanislav Preprek“ iz Novog Sada, HGU „Festival bunjevački pisama“ iz Subotice uz solisticu **Tamaru Štricki Seg**, te KUD „Vuk Karadžić“ iz Temerina, KUDH „Bodrog“ iz Monoštora, HKC „Bunjevačko kolo“ iz Subotice, KPZH „Šokadija“ iz Sonte i HKPD „Silvije Strahimir Kranjčević“ iz Berega.

„GDJE STE ABRAHAMI INTELEKTUALCI, DIPLOMATI, MOLITELJI? „

Duhovni, emocionalni, vizualni i događajni krešendo trodnevne manifestacije Dužijanca u Novom

Sadu kulminirao je zahvalom Bogu. Svečano euharistijsko slavlje u nedjelju, 24. srpnja, u crkvi Imena Marijinog predvodio je beogradski nadbiskup i metropolit mons. **Stanislav Hočevar** u zajedništvu sa svećenicima Subotičke biskupije i Beogradske nadbiskupije.

Nadbiskup Hočevar je u homiliji rekao kako velika vrućina koja oduzima istinski polet duha i srca daje barem naslutiti da nismo jedini i prvi gospodari ovog predivnog Planeta. U nadahutoj propovijedi nadbiskup je spomenuo izvornost i autentičnosti bunjevačkih Hrvata „koji su se na ovim predivnim bačkim ravnicama na sva događanja i procese u prirodi odazivali ispunjeni uzvišenom duhovnom i značenjskom snagom. U povezivanju vidljivog s onim Nevidljivim shvatili su da je rad, znoj, oranje i sijanje njihov udio u kozmičkoj stvarnosti, a žetva i ubiranje plodova dar Neba“, rekao je mons. Hočevar i okupljene podsjetio na misna čitanja dotaknuvši se praoca vjere Abrahama koji se „hrvao“ s Bogom za svakog čovjeka. „Njegovim praotačkim

sti, to jest načine kako izići iz ovih naših zatvorenih svjetova sebičnosti! Gdje ste, nadalje, Abrahami diplomati, da biste naše velebne tvrđave bez prozora i vrata otvorili komunikaciji, dobrim i pozitivnim međusobnim odnosima?! Tako ćete i jedni i drugi omogućiti današnjem svijetu zrnavlje mudrosti i istine, zrnavlje razumijevanja i kruh zajedništva“, naglasio je nadbiskup i nastavio: „Gdje smo, nadalje, svi mi Abrahami vjernici i molitelji, da bismo žarkom molitvom oslobodili propadajuću civilizaciju sebičnosti i samodostatnosti i podigli novu kulturu na onim visinama Isusove komunikacije s Ocem. Nije moguće već samo po sebi, pa ni ljudskoj logici nije dopušteno, proglašavati se kršćaninom, a oduzimati drugima besplatni dar žetve, pšenice, kruha, života... Ne možemo sebe postaviti na mjesto Boga Stvoritelja i Jedinoga Suca svekolikog stvorenja i sve povijesti, a vjeru prikačiti na svoje uniforme kao puku značku kršćanske ideologije. Biblijski gospodar ne dopušta da se po našim ljudskim mjerilima određuje i čupa povijesni korov. Krist Gospodar povijesti govori nam danas: 'Kucajte', kucajmo svi mi koji živimo u kućama Gospodnjim! Kucajmo svi mi redovnici i monasi Istoka i Zapada u jedan glas – i to izišavši iz zatvora konfesionalnih podijeljenosti – da bismo nadvisili zlu snagu svih sodoma i gomora našeg vremena“, rekao je među ostalim mons. Stanislav Hočevar.

ŽITNA KRUNA DUŽIJANCE - SIMBOL UJEDINJENIH KLASOVA

U svečanoj zahvali Bogu, sudjelovali su predvoditelji ovogodišnje Dužijance bandaš **Dominik Skenderović** i bandašica **Katarina Piuković**, te mali bandaš **Andrija Kujundžić** i mala bandašica **Ema Ivković**. Središnji simbol Dužijance, *krunu*, na oltar su prinijeli ovogodišnji bandaš i bandašica, a tijekom mise blagoslovljeni su klasovi nove pšenice koji su podijeljeni sudionicima slavlja i uzvanicima. Na misi je pjevao Župni zbor crkve Imena Marijina „Laudanti“ iz Novog Sada i Katedralni mješoviti zbor „Albe Vidaković“ iz Subotice pod ravnanjem **Miroslava Stantića**, a za orguljama je bio orguljaš novosadske katedrale **David Bertran**. Nakon što se zaorio himan *Tebe Boga hvalimo* i svečanog blagoslova, uslijedila je povorka do Trga Republike, gdje je posjetiteljima Dužijance prikazana ljepota i šarolikost nošnje, običaja, a kraljice su zapjevale pjesmu pisanu namjenski za ovu manifestaciju. Oko 300 sudionika Dužijance iz Subotice, Tavankuta, Monoštora, Sonte i Vajske, po izrazito vrućem ljetnom danu, obučeni u raskošne bunjevačke i šokačke nošnje pokazalo je u gradu europskoj prijestolnici kulture ljubav prema svome narodu, običaju, kulturi i vjeri. Povorku

umom i srcem molimo se i mi za čitav današnji svijet, za današnje čovječanstvo posrnulo u ratove, podijeljenosti i konflikte... Dobro su, dakle, osjetili naši vrli preci – doživljavajući žetvu kao besplatni dar, da bi u daru kruha mogli dostojno živjeti i sada i u vječnosti. Tako se rodila Dužijanca kojom se i danas odano dičimo. Dakle, srcem i glasom, ustima i u zborovima razglašujemo zahvale Svevišnjem za dar žetve i prinosimo pred oltar kruh – najrječitiji simbol života – poput Abrahama molimo za današnje čovječanstvo da ne sprječava dijeljenje darova žetve i pšenice svim ljudima bez razlike te tako i kruha dobrih odnosa. Molimo za one Abrahame koji znaju da treba izići iz svojih kuća sebičnosti i krenuti na put budućnosti nesalomivih nada! Predragi svi vi Abrahami intelektualci, prorokujte puteve budućno-

Zmaj Jovinom ulicom do Trga Republike pratili su članovi HGU-a „Festival bunjevački pisama“, a na koncu povorke u svečanim karucama okićenim žitnim vijencima stigli su bandaš i bandašica. Bandaš je domaćinu salaša **Davoru Šimiću** simbolično javio da je „ris gotov i žito pokošeno“, te mu predao vijenac

od žita koji je bio jedan od prvih simbola Dužijance. Bandašica je uručila kruh zamjeniku gradonačelnika Novog Sada **Milanu Đuriću**, koji je u obraćanju nazočnima izrazio radost što je Novi Sad u godini kada je proglašen Europskom prijestolnicom kulture mogao biti domaćin ove značajne manifestacije.

„Još od rađanja ideje, gradonačelnik **Miloš Vučević** pružao je punu potporu održavanju Dužijance ovdje. Ponosimo se našom multikulturalnošću i tolerancijom u kojima stoljećima živimo. Kultura nas uvijek vodi na ispravan put, čemu svjedoči održavanje Dužijance u Novom Sadu. Grad Novi Sad aktivno je sudjelovao u obnovi spomen-kuće bana Jelačića u Petrovaradinu, pomogao obnovu nadgrobnog spomenika Josipu Runjaninu i rekonstrukciju crkve Uzvišenja svetog Križa, kao i izradu elaborata za cjelovitu obnovu crkve Svetog Jurja u Petrovaradinu. Dužijanica ima i duboku simboliku. Ona slavi rad i duhovnost čovjeka, podsjeća nas na povezanost s prirodom kao i na višestoljetnu marljivost naših predaka, na univerzalne vrijednosti. Moram pohvaliti cjelokupan program i čestitati organizatorima koji provode svoju misiju i promiču svoj kulturni identitet i stvaralaštvo uz uključivanje šire javnosti“, rekao je među ostalim Milan Đurić, kojemu je dopredsjednica UBH-a

„Dužijanca“ **Ljiljana Dulić** uručila sliku – grb Novog Sada izrađen u tehnici slame.

Riječi zahvale uputio je i direktor UBH-a „Dužijanca“ **Marinko Piuković**, koji je okupljene podsjetio što je dužijanca, te istaknuo da je vodstvo Grada Novog Sada manifestaciju Dužijanca u Novom Sadu proglasio manifestacijom od značaja te joj dodijelio značajna financijska sredstva za organiziranje. „Prikazan je mali dio naše bogate kulturne baštine. Trodnevni program kojega smo pripremili u zajedništvu s udrugama iz hrvatske zajednice i našim gostima prikazali smo u Europskoj prijestolnici kulture. Sve vrijeme imali smo izuzetnu suradnju s vodstvom Novog Sada, a uz njihovu financijsku pomoć, značajna sredstva je izdvojio i Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Osobito mi je drago da smo tradicijsku kulturu Hrvata mogli prikazati bez ikakvih problema ili smetnji“, rekao je Piuković.

ORGANIZATORI I GOSTI

Nositelj trodnevnog projekta *Dužijanca u Novom Sadu* je Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ iz Subotice u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem, a uz financijsku potporu Grada Novog Sada, Vlade AP Vojvodine i Središnjeg državnog ureda Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Podršku manifestaciji svojim prisustvom dali su gradonačelnik Subotice **Stevan Bakić**, Vukovarsko srijemski i Osiječko baranjski župani, **Damir Dekanić** i **Ivan Anušić** te **hrvatski veleposlanik** u Srbiji **Hidajet Bišćević**, kao i brojni predstavnici pokrajinskih tijela, hrvatske zajednice, državnih struktura Republike Srbije i Republike Hrvatske.

Manifestacija *Dužijanca u Novom Sadu* imala je za cilj predstaviti žetvenu svečanost bunjevačkih Hrvata iz Bačke u jednom od tri grada (Novi Sad, Kaunas i Esch) koji ove godine nose titulu Europske prijestolnice kulture. Ujedno, bila je ovo prigoda prikazati dio bogate folkorne baštine bačkih Hrvata.

Izvor: HR – Ž. V. i M. T. (Priredila N.S.)

Kruna Dužijance u Novom Sadu

Krunu je izradila slamarka **Jozefina Skenderović**, dugogodišnja voditeljica Likovne sekcije slamarskog odjela HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta. Od 2007. godine izrađuje *krunu* za Dužijancu u Subotici.

Kruna je izrađena je u tehnici slame kao unikatno djelo za proslavu Dužijance u Novom Sadu. Pri izradi, autorica je koristila više vrsta tehnika pletenja. Na

kruni se nalaze znakoviti simboli, u sredini je Sat kula, mjesto i simbol ljubavi za građane Novog Sada, a umjesto vjetrokaza je „naš putokaz – križ“, kako kaže autorica. Na obodu *krunu* su žito i obrisi Žeželjevog i Mosta slobode, koji, kao i svi mostovi, spajaju kulture i narode. Cijela kruna obavijena je hrvatskim tropletom. Sastavni dio krunu je jastuk i lenta izvezeni u tehnici zlatoveza s motivima žita i cvijeća.

Književna večer Katoličkog društva „Ivan Antunović“

Književna večer koju tradicionalno priređuje Katoličko društvo „Ivan Antunović“ uoči središnje proslave Dužijance održano je 11. kolovoza u svečanoj dvorani HKC-a „Bunjevačko kolo“. O liku i djelu znanstvenika, književnika te društvenog i kulturnog djelatnika grada Subotice Matije Maće Evetovića (1894. – 1972.), čija se 50. obljetnica smrti obilježava ove godine, govorio je ravnatelj Povijesnog arhiva u Subotici **Stevan Mačković**.

U drugom dijelu programa predsjednik Društva, vlč. **Josip Štefković** proglasio je ovogodišnje dobitnike nagrade „Ivan Antunović“.

Po odluci Vijeća za promicanje kršćanskih vrednota u našem društvu Katoličkog društva Ivan Antunović dobitnik nagrade u kategoriji zaslužnog pojedinca je prof. dr. **Josip Ivanović**, redoviti sveučilišni profesor, dekan Učiteljskog fakulteta na mađarskom nastavnom jeziku u Subotici Sveučilišta u Novom Sadu. Kako se navodi u Obrazloženju odluke, Josip Ivanović je aktivno sudjelovao u počecima institucionalnog organiziranja hrvatske zajednice u Srbiji. Sudjelovao je u osnivačkim koracima Katoličkog društva Ivan Antunović, Teološko-katehetskog instituta Subotičke biskupije, Hrvatskog akademskog društva, Hrvatskog informatičkog centra, Hrvatskog društva za pomoć učenicima i studentima Bela Gabrić, Hrvatske čitaonice, Društva srpsko-hrvatskog prijateljstva, Privremenog hrvatskog nacionalnog vijeća, Nacionalnog vijeća hrvatske nacionalne manjine u Srbiji i Crnoj Gori. Bio je prvi predsjednik Udruženja *Marija* koje je pokrenulo Radio Mariju Srbije. Godine 2011. Sveta Stolica mu je dodijelila odličje *Pro Ecclesia et Pontifice* za dugodišnji rad i prinos razvoju katoličkih škola u Srbiji.

U kategoriji brojne i aktivne obitelji nagrađena je obitelj **Zdenka i Jasne Dulić** iz Župe sv. Josipa Radnika u Đurđinu. U vjeri odgajaju sedmero djece: Saru (13), Barbaru (11), Jakova (9), Anastaziju (8), Petra (6), Marka (4) i Iliju (1)), a iščekuju osmo dijete. Školska djeca pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku, a cijela obitelj aktivna je u brojnim župnim aktivnostima, kao i u Neokatekumenskoj zajednici.

Nagrada za zaslužne udruge ili institucije, dodijeljena je časnim sestrama dominikankama koje ove godine obilježavaju 75. obljetnicu svoga djelovanja u Subotici, a nagradu je primila priora s. **Nada Ivanković**. Časne sestre dominikanke u Suboticu su došle 1947. godine velikom zaslugom s. Male Tereze Vidaković, prve bačke dominikanke. Vodila ju je želja duhovno blago dominikanskog duha prenijeti u svoj zavičaj, među svoje sunarodnjake bunjevačke Hrvate. U crkvi su pomagale oko uređenja, na župi su organizirale veliki mješoviti zbor te poučavale djecu sviranju harmonija i glazbi. Djelovale su i u Tavankutu do 1998. godine, a nakon otvorenja novog samostana u Subotici 1986. sestre su u njemu otvorile dom za starije i bolesne gospođe. Pokrenule su mnoge inicijative u župi: župne tribine, molitvenu zajednicu Dominik, sudjelovanje dječjeg zbora na *Zlatnoj harfi*, sudjelovanje mješovitog zbora na različitim događanjima i smotrama, izlete djece, hodočašća odraslih.

U ime nagrađenih, Vijeću Katoličkog društva Ivan Antunović zahvalio se prof. dr. Josip Ivanović.

Na književnoj večeri obznanjene su i prve tri nagrade za izloge u Subotici ukrašene u duhu Dužijance. Književnu večer svojim je nastupom glazbeno obogatio *Collegium Musicum Catholicum* pod ravnanjem **Miroslava Stantića**, a program je vodila **Lucija Ivanković Radaković**.

Izvor: Tomislav Vojnić Mijatov i HR – I. Petrekanić Sič (Priredila N.S)

Izložba radova s XXXVII. Saziva kolonije slamarki

Izložba radova od slame nastalih na XXXVII. Sazivu Prve kolonije naive u tehnici slame održanom od 8. do 16. srpnja u Tavankutu, otvorena je u petak, 12. kolovoza, u Vestibulu Gradske kuće u Subotici, u okviru središnje proslave Dužijance.

Osim slika od slame koje je na koloniji izradilo 30 slamarki, članica tavanškutskog HKPD-a „Matija Gubec“, na izložbi su se mogli vidjeti i kupiti i drugi radovi od slame, poput slika-minijatura, čestitki, kutija, nakita i različitih suveniru.

Nazočne je ovom prigodom pozdravila, zahvalila na dolasku te podržala slamarkama u čuvanju tradicije i prenošenju znanja rada sa slamom na mlađe generacije, voditeljica slamarskog odjela Gupca **Marija Rukavina Prčić**, a izložbu je otvorila dopredsjednica UBH „Dužijanica“ **Ljiljana Dulić**.

Sudionice ovogodišnje Kolonije bile su **Jozefina Skenderović, Marija Vojnić, Marija Rukavina Prčić, Katarina Skenderović, Vera Bašić Palković, Kata Kujundžić, Branka Vujić, Dobrinka Babijanović, Marija Dulić, Zorica Čakić, Lozika Homolya, Katarina Hajdu, Biserka Horvacki, Karolina Ostrogonac,**

Marija Gabrić, Ana Šujić, Dragica Bukvić, Slavica Godar, Mira Perčić, Jadranka Kolar, Vesna Petreš, Višnja Kovačić, Jelena Skenderović, Mirjana Kopljović, Adilja Hodža, Ana Melačić, Đurđica Jurić, Ivana Vuković, Mia Skenderović i Natalija Vuković. Zahvalnice za sudjelovanje im je uručio ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Tomislav Žigmanov**.

Izvor: HR – I. P. S. (Priredila N.S.)

TAMBURAŠKA VEČER I IZBOR PRATITELJA BANDAŠA I BANDAŠICE

Najljepši pratiteljski par – Ana Mandić i Davor Pandžić

Kako je već dugogodišnji običaj, katedralni župnik mons. **Stjepan Beretić**, na Tamburaškoj večeri u petak 12. kolovoza na glavnom gradskom trgu predstavio je ovogodišnje nositelje žetvenih svečanosti, bandaša i bandašicu, **Dominika Skenderovića** i **Katarinu Piuković**.

Nakon predstavljanja bandaša i bandašice, prisutni su mogli uživati u glazbi Subotičkog tamburaškog orkestra uz koje je nastupio solist **Antun Letić Nune**. Publika je nadalje tijekom večeri uživala u nastupima tamburaških ansambala *Biseri*, *Hajo* i *Ruže*.

Usljedio je defile i izbor tri najljepša para koji će na glavnoj proslavi Dužijance biti pratitelji bandaša i bandašice. Stručni žiri kojega su činili predsjednica **Dajana Šimić** i članovi **Nada Sudarević**, **Kristina Tokodi Križan**, **Ivan Piuković** i **Marin Jaramazović** imali su dužnost između 13 mladića i djevojaka izabrati tri najljepša para. Prema odluci žirija titulu trećeg pratiteljskog para ponijeli su **Tereza Kujundžić** i **Emil Cvijin**, drugi su bili **Marija Šarčević** i **Nemanja Sarić**, dok su za prve pratitelje izabrani **Ana Mandić** i **Davor Pančić**. Nagrade pratiljama i pratiocima uručila

je **Ljiljana Dulić**, dopredsjednica UBH „Dužijanca“. Već desetljećima izlozi u gradu se ukrašavaju u duhu dužijance i tako najavljuju njen skori dolazak. Ovom prigodom uručene su nagrade najboljim aranžerima izloga. U natjecanju za najljepše uređen izlog u duhu dužijance ove godine sudjelovalo je deset pojedinaca odnosno skupina aranžera. Prva nagrada je pripala **Zorici Ivković** za aranžman pod

nazivom *Novo ruvo* za Dužijancu u izlogu *Simpo*. Izlog radnje *Enmon* ukrasile su **Mirjana Iršević** i **Sanda Benčik** i dobile drugu nagradu za rad *Šije se bandašicino ruvo*. **Emina Kujundžić** i **Iris Stantić Miljački** nazvale su svoj rad *Kruh (krug) života* a njim se krase izlog butika *Veruška*. Nagrade je uručio direktor UBH „Dužijanca“ **Marinko Piuković**.

Izvor: HR – Željka Vukov (Priredila N.S.)

Na glavnom gradskom trgu od četvrtka, 11. kolovoza do nedjelje, 14. kolovoza posjetitelji su mogli pogledati prodajnu izložbu rukotvorina.

VEČERNJA, SKUPŠTINA RISARA I NASTUP FOLKLORNIH ANSAMBALA

Ista, a uvijek drukčija zahvala

S ubotnja večer 13. kolovoza započela je, kao i svake godine, duhovnom pripremom, svečanom pjevanom Večernjom molitvom u katedrali sv. Terezije Avilske koju je predvodio katedralni župnik mons. **Stjepan Beretić** uz nazočnost **mostarsko-duvanjskog biskupa i trajnog apostolskog upravitelja trebinjsko-mrkanskog** mons. **Petra Pali-**

ća i brojnih svećenika, a pjevanje je predvodio katedralni zbor Albe Vidaković. Dirljivu propovijed je i ovoga puta izrekao mons. Beretić koji je služeći se stihovima Alekse Kokića podsjetio okupljene na to da je dužijanca najsvečaniji izjev ljubavi zahvalnog vjernika prema Bogu i čovjeku. Iste večeri je predstavljena i *kruna* Dužijance koju je izradila slamarka

Jozefina Skenderović.

Ovogodišnja *kruna* simbolizira molitvu, na postolju je križ s krunicom, a u podnožju snop i kruh.

Nakon Večernje risari su žitnim vijencima okitili spomenik Risaru i bistu Blaška Rajića u parku ispred Gradske kuće, a potom su se uputili na Gradski trg, gdje je održana skupština risara. Nakon uspješne pogodbe i nazdravljanja domaćina i risara, uslijedio je folklorni dio večeri, kada su se redala kulturno-umjetnička društva: HKC „Bunjevačko kolo“, OKUD „Mladost“, MKC „Népkör“ i FA „Sunce“ iz Subotice, HKPD „Matija Gubec“ iz Tavanuta, te gosti iz Hrvatske KUD „Lipa“ Semeljci i KUD „Šumari“ iz Vinkovaca.

Izvor: HR – Željka Vukov (Priredila N.S.)

Blagoslov i ispraćaj bandaša i bandašica

Vrhunac proslave Dužijance jeste sveta misa, kojoj je prethodio svečani ispraćaj bandaša i bandašica iz kolijevke Dužijance, župe sv. Roka. Kraljičkom pismom ispraćeni su predvoditelji žetvenih svečanosti – bandašica **Katarina Piuković** i bandaš **Dominik Skenderović**, kao i svi bandaši i bandašice okolnih dužijanci, od Sombora do Subotice.

Ponosni na rad, radosni zbog dara

Žitnim vijencima okićenim svečanim karucama gradski i bandaši i bandašice iz svih okolnih mjesta došli su na središnju proslavu Dužijance 2022. do katedrale sv. Terezije Avilske gdje su ih dočekali crkvene starješine, **Gabrijel Kujundžić** i dr. **Marko Sente**. Svečanu misu zahvalnicu slavlenu u sklopu središnje proslave 112. Dužijance, zahvale za žetvu bunjevačkih Hrvata, predslavio je u zajedništvu sa svećenicima Subotičke biskupije u nedjelju, 14. kolovoza Mostarsko-duvanjski biskup **Petar Palić**. Prije mise predsjednik Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ mons. **Andrija Anišić** pozdravio je vjernike i uzvanike u ime subotičkoga biskupa Slavka Večerina koji je bio odsutan zbog oporavka od bolesti, u ime gradonačelnika Subotice **Stevana Bakića**, kao i u ime Udruge.

Do posljednjeg mjesta ispunjena subotička katedrala, te mnoštvo mladih i djece u bunjevačkim nošnjama svjedočili su koliko je za Hrvate – Bunjevce vjera i zahvala Bogu važna, što je i tijekom propovijedi istaknuo nekadašnji pitomac subotičkog sjemeništa Paulinum, biskup Palić. „Danas sam s radošću ovdje među vama, kako bih bio dionik ovoga vašega slavlja, koje pokazuje ponajprije vaš vjernički, a zatim i narodni identitet koji je sastavni dio ovoga područja i ove zemlje u kojoj živite. Dužijancom, hrvatskim narodnim običajem i slavljem, naš hrvatski narod na ovim prostorima više od 110 godina na ovakav svečan i prepoznatljiv način zahvaljuje Bogu za svoje salaše, za dobru žetvu i za kruh svagdašnji. Ima li čovjekova plemenitijeg osjećaja od zahvale?“ kazao je biskup u homiliji.

Čitanja su navijestili bandašica **Katarina Piuković** i bandaš **Dominik Skenderović**, psalam otpjevala **Nataša Kostadinović**, *Aleluju* **Marko Križanović**, a mladi u nošnji su prinijeli darove na oltar zahvalnosti. Svečanu liturgiju je animirao Katedralni zbor „Albe Vidaković“ na čelu sa zborovodnom i orguljašem **Miroslavom Stantićem**.

POKRETNE SLIKE KULTURNE BAŠTINE

Nakon misnog slavlja s uzvanicima Dužijance i biskup Palić je sudjelovao u svečanom mimohodu do središnjeg trga, gdje je priređen kulturni program i uručen kruh od novoga brašna gradonačelniku Subotice Stevanu Bakiću. Povorku Dužijance predvodio je barjak, konjanici, te simboli: velika pletena kruna i veliki klas, kraljice, djeca iz vrtića „Marija Petković – Sunčica“ i „Biser“, radni dio povorke, među kojim su bili i gosti iz Hrvatske – radna skupi-

na „Moba“ iz Županje, kao i ovdašnji vrijedni risari. Osobit dojam na prisutne ostavila su djeca i muškarci koji su pucali bičem. Slijedila su društva: KUD „Lipa“, Semeljci (Hrvatska); KUD „Šumari“ iz Vinkovaca, HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta te društva iz Subotice, FA „Sunce“, MKC „Népkör“ i OKUD „Madost“, djeca i mladi HKC-a „Bunjevačko kolo“. Članovi „Kola“ su ove godine tijekom povorke po prvi puta prikazali pokretne slike kulturne baštine: običaj prela, polivača, čuvara Božjeg groba i tako na neki način predstavljali nekadašnje Bunjevačko momačko kolo. Na Katoličko divojačko društvo koje je skupa s Momačkim društvom i svećenikom Blaškom Rajićem organiziralo prve dužijance, podsjetile su djevojke u Bandašicinom *ruvu* (odijelu). U povorci su prikazani i svatovski običaji odnosno rakijare, a rozoliju – cvjetne ukrase za rakijare i polivače izradila je **Kata Temunović**. Na kraju povorke su u pratnji konjanika na trg pristigli u svečanim i žitnim vijenci-

ma okićenim karucama pratioci bandaša i bandašice, te središnje osobe Dužijance, bandaš Dominik i bandašica Katarina, te mali bandaš Andrija i mala bandašica Ema. Na improviziranom salašu na gradskom trgu bandaš je domaćinima salaša obznanio da je ris gotov i predao prvi simbol Dužijance – pleteni vijenac, a potom je bandašica predala kruh od novog brašna gradonačelniku Subotice Stevanu Bakiću, koji ga je pokazao na sve četiri strane svijeta.

„Izuzetno mi je drago što svjedočimo da dužijanca kao svojevrsni spoj molitve, zahvale Bogu i pohvale čovjeku i danas, a vjerujem i ubuduće, predstavlja simbol zajedništva, a Subotica sredinu u kojoj se ljudi međusobno poštuju, razumiju i uvažavaju. Raduje me što je ove godine, kao novina u odnosu na sve dužijance, ona održana i u Novom Sadu. Ponosan sam na činjenicu da smo i u Europskoj prijestolnici kulture 2022. godine jasno pokazali da je dužijanca

vremenom postala mnogo više od narodnog običaja. Da je to manifestacija u kojoj se prepliće tradicionalno i suvremeno, seosko i gradsko, svjetovno i duhovno. Da je poštovanje tradicije jedinstven kulturni projekt, pokretni etnološki i tehnički muzej“, rekao je gradonačelnik Bakić i naglasio kako će Grad Su-

botica i nadalje podržavati Dužijancu, te je pohvalio organizatore – UBH „Dužijanca“ koji, kako je rekao, s puno ljubavi i entuzijazma pristupaju ovoj manifestaciji.

Tijekom središnje proslave Dužijance bili su aktualni i prosvjedi poljoprivrednika koji su blokirali grad, ali ne i za vrijeme Dužijance.

112. DUŽIJANCA – SREDIŠNJA PROSLAVA DUŽIJANCE 2022.

Predvečer su bandaš i bandašica s predstavnicima „Dužijance“ posjetili grob svećenika Blaška Rajića, a u večernjim satima na trgu je održano Bandašicino kolo. Središnjoj proslavi nazočili su i predstavnici hrvatske diplomacije, Osječko-baranjske županije, predstavnici Hrvatske državne samouprave u Mađarskoj, predstavnici Hrvatskoga nacionalnog vijeća i hrvatskih institucija i udruga u Srbiji, kao i predstavnici Grada Novog Sada koji su nedavno ugostili manifestaciju „Dužijanica u Europskoj prijestolnici kulture“.

Izvor: IKA i HR – Željka Vukov (Priredila N.S.)

112. DUŽIJANCA – SREDIŠNJA PROSLAVA DUŽIJANCE 2022.

Bandašica Katarina Piuković

Ovogodišnja bandišica **Katarina Piuković** kći je **Marinka** i **Anastazije Klum** iz subotičke župe Uskrsnuća Isusova. Njezina sestra **Ivana** je apsolventica je na Fakultetu tehničkih znanosti u Novom Sadu, smjer Grafičko inženjerstvo i dizajn. Mlađa sestra **Barbara** učenica je prvog razreda općeg smjera Gimnazije „Svetozar Marković“ na hrvatskom jeziku.

Nakon završene Osnovne škole „Matko Vuković“ na hrvatskom jeziku Katarina je upisala opći smjer Gimnazije „Svetozar Marković“ u Subotici, također na hrvatskom. Studira inženjerski menadžment na Fakultetu tehničkih znanosti u Novom Sadu inženjerski menadžment. Uposlena je na RTV Vojvodine kao prezenter dnevnika na hrvatskom jeziku. U svojoj župi je aktivna u pjevanju i čitanju. Od sedmog razreda bavi se folklorom u Hrvatskom kulturnom centru „Bunjevačko kolo“ gdje je također članica Književno teatarskog kružoka (KTK). U slobodno vrijeme voli slušati glazbu i družiti se s prijateljima.

Bandaš Dominik Skenderović

Bandaš Dominik Skenderović je iz Župe Presvetog Srca Isusa u Donjem Tavankutu. Sin je **Antuna Skenderovića** i **Svetlane Rudić**. Dominikova braća su **Martin** i **Josip**. Poslije završetka školovanja u Osnovnoj školi „Matija Gubec“ u Tavankutu, Dominik je završio Tehničku školu „Ivan Sarić“ u Subotici. Uposlen je u *Venera bike-u*, a po struci je strojarski tehničar za kompjutorsko konstruiranje. U svojoj župi je bio aktivan kao ministrant. U Hrvatskom kulturnom centru „Bunjevačko kolo“ se bavi folklorom nekoliko godina, a u Tavankutu desetak godina. U sebi nosi ljubav prema zemlji, pa se uz svoj posao, kod svojih roditelja bavi poljoprivredom i stočarstvom.

Blagoslovom polja započela 112. dužijanca

Na blagdan sv. Marka Evanđeliste, 25. travnja, svetom misom u crkvi sv. Josipa Radnika u Đurđinu i blagoslovom mladoga žita započela je proslava Dužijance.

Svetu misu je predvodio župnik, vlč. **Daniel Katačić**, u zajedništvu s predsjednikom UBH „Dužijanca“ mons. **Andrijom Anišićem**, župnikom u Žedniku preč. **Franjom Ivankovićem** i župnim vikarom u Horgošu vlč. **Tomislavom Vojnićem Mijatovom**.

Među uglednim gostima bili su generalni konzul R. Hrvatske u Subotici **Velimir Pleša**, predsjednik Izvršnog odbora Hrvatskog nacionalnog vijeća **Lazar Cvijin** i **Josip Bako** u ime Zavoda za kulturu vojvođanskih

Hrvata. Vlč. Katačić ovom je prigodom predstavio đurđinskog bandaša **Marka Zubelića** i bandašicu **Reginu Dulić**, te malog bandaša i bandašicu, **Nenada Ivkovića Ivandekića** i **Marinu Šarčević**.

Nakon mise vlč. Tomislav je predvodio procesiju uz pjevanje Litanija svih svetih.

Direktor UBH, „Dužijanca“ **Marinko Piuković** je predstavio program ovogodišnje Dužijance te objavio da će ovogodišnja katedralna bandašica biti **Katarina Piuković** iz subotičke župe Isusova uskrsnuća, a bandaš **Dominik Skenderović** iz Tavankuta.

Izvor: HR - I. Petrekanić Sič (Priredila N.S.)

Proslava Tijelova (Brašančeva)

Dvojezično euharistijsko slavlje na svetkovinu Presvetog Tijela i Krvi Kristove (Br(a)šančeva) 16. lipnja u subotičkoj katedrali sv. Terezije Avilske predvodio je biskup Subotičke biskupije mons. Slavko Večerin.

Pred kraj misnog slavlja formirana je svečana procesija oko katedrale u koju su se osim ministranata, svećenika, Presvetog oltarskog sakramenta, mladih u nošnji, pjevača, uključili i brojni vjernici. Po tradiciji katedralni župnik mons. **Stjepan Beretić** predstavio je i predvoditelje žetvenih svečanosti *Dužijance*, bandaša **Dominika Skenderovića** i bandašicu **Katarinu**

Piuković, te malog bandaša i bandašicu **Andriju Kujundžića** i **Emu Ivković**.

Izvor: HR – Ž. V. (Priredila N.S.)

Priskakanje vatre

Priskakanje vatre uoči sv. Ivana Krstitelja, u narodu zvanog Ivan Cvitnjak, i ove godine okupilo je ljubitelje običaja i tradicije. U organizaciji UBH „Dužijanca“ 23. lipnja, večer uoči sv. Ivana Cvitnjaka, u dvorištu pored crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu priskakala se vatra. Svake godine se u ovaj program uključuje sve više mladih obitelji i djece. Stariji ljudi se ovog običaja sjećaju još kada se vatra priskakala po salašima, a mladima i djeci je ovo nešto novo i zanimljivo.

Ove godine na priskakanju vatre nastupila je starija dječja skupina HKC-a „Bunjevačko kolo“ iz Subotice, a u priskakanje su se uključili i mladi i stari posjetitelji.

Osim priskakanja vatre, običaj je i da djevojke jedna drugoj ispletu vijenac za glavu od ivanjskog cvijeća, koji bi kasnije bacale na krov kuće ili salaša, pa i duda, ili ga objesile na zid kod ulaznih vrata kuće gdje bi visio do drugog Cvitnjaka, da sačuva kuću od groma ili vatre.

Prema zapisima Alojzija Stantića, postoje brojna vjerovanja i tumačenja običaja vezanih za priskakanje vatre.

Izvor: HR – Ž. V.

(Priredila N.S.)

Otvorenje Kolonije slamarki u Tavankutu

Ovogodišnji, 37. Saziv Prve kolonije naive u tehnici slame u organizaciji istoimene Galerije i HKPD-a „Matija Gubec“, odvijao se od 8. do 16. srpnja u OŠ „Matija Gubec“ u Tavankutu. Okosnicu Kolonije činile su slamarke iz HKPD-a „Matija Gubec“, a skupa s njima stvarale su i druge sudionice iz Srbije, te Hrvatske i Njemačke. Na ovoj, za slamarke središnjoj godišnjoj manifestaciji, sudjelovale su i dvije učenice OŠ „Matija Gubec“ i njihova nastavnica, kao i srednjoškolka **Višnja Kovačić** iz Subotice. Koloniju je otvorio tavankutski župnik vlč. **Marijan Vukov**, a u programu su sudjelovali folkloriši HKPD-a „Matija Gubec“. Izložba radova nastalih na koloniji otvorena je tradicionalno uoči subotičke Dužijance, u petak, 12. kolovoza, u predvorju Gradske kuće.

Izvor: HR – D. B. P. (Priredila N.S.)

Kad švigar pukne

U subotu, 16. srpnja na njivi pored crkve u Đurđinu održano je još jedno natjecanje u pucanju bičevima u organizaciji UBH „Dužijanica“. Natjecalo se 50 sudionika raspoređenih u nekoliko kategorija, a najmlađi sudionici bili su šestogodišnjaci Danilo Cvijanov i Matej Tonković. Svi natjecatelji imali su mogućnost pokazati koliko puta mogu puknuti bičem u 30 sekundi (djeca) i odrasli za 60 sekundi, a kako su suci pojasnili, brojali su se samo „čisti pucnji“.

U kategoriji do 10 godina prvo mjesto je osvojio Lazar Matković, drugo je osvojio Mihajlo Trkulja, a treće Nikola Ivanković Radak. Prvo mjesto u sljedećoj kategoriji, od

10 do 16 godina, pripalo je Mariju Kujundžiću, drugo mjesto osvojio je David Cvijanov, a treće Ivo Miković.

Ove godine natjecale su se i cure, njih sedam, od kojih je prvo mjesto ponijela Aleksandra Barna, drugo mjesto Matea Cvijanov i treće Petra Ivković Ivandekić.

Odrasli sudionici mogli su se natjecati u dvije discipline: u simplom i duplom pucanju bičem. U kategoriji odraslih u simplom pucanju prvo mjesto pripalo je Dragomiru Peiću Gavranu, koji je u dva navrata, minuta + minuta imao čak 110 čistih pucnjeva ili probijanja zvučnog zida. Zapravo, bič, odnosno švigar, kad pukne probije zvučni zid. Odmah za njim bio je drugoplasirani Josip Stantić, a treće mjesto zauzeo je Boris Radaković. Prvo mjesto u

duplom pucnju pripalo je Grgi Tikvickom, drugo Stipanu Kujundžiću, a treće opet Josipu Stantiću.

Svi sudionici natjecanja dobili su zahvalnice i medalje za sudjelovanje, a oni najbolji su dobili i pehar (pokal). Za sve okupljene bilo je pripremljeno „mašćom kruva“, a druženje je nakon natjecanja nastavljeno uz kuhani grah.

Izvor: HR – Ž. V.
(Priredila N.S.)

Amy del Duomo pobjednik utrke „Dužijanca“ 2022.

Konjički klub „Bačka“ je 23. i 24. srpnja na subotičkom Gradskom hipodromu organizirao tradicionalne kasačke utrke Dužijanca 2022. Ovom utrkom se konjički klub priključuje proslavi završetka žetve još od 1968. godine.

Prvog dana publika je pratila 7, a drugog dana 8 utrka. U najvažnijoj, utrci Dužijanca, bilo je prijav-

ljeno pet kasača koji su se natjecali u dva trčanja.

Grlo Amy Del Duomo štale Dream Catcher iz Sombora obitelji **Jokić** s vozačem **Vladimrom Pribić** u prvoj trci zauzelo je prvo mjesto, dok je u drugoj utrci završilo iza lago d`Amore s vozačem **Milanom Žanom** iz Slovenije i Zante Font s vozačem **Goranom Zolnaji**. Nakon zbrajanja rezultata pobjednički pehar Dužijance osvojilo je grlo Amy del Duomo (Amy je bila prva i treća, a lago prvi i četvrti). Za utjehu grlo lago d`Amor postavilo je novi rekord utrke s vremenom 1:13,6.

Pobjednički pokal uručio je gradonačelnik Subotice **Stevan Bakić**, koji se na ceremonijalnom predstavljanju obratio prisutnim posjetiteljima.

Nakon druge osvojene MVP titule u NBA ligi **Nikola Jokić** može se pohvaliti još jednim najvažnijim trijumfom u svijetu sporta, osvajanjem subotičke Dužijance.

Izvor: Subotica.info (Priredila N.S.)

IZLOŽBA „S BOŽJOM POMOĆI“

Krone subotičke dužijance

Izrada žetvenih kruna od slame koje su popratni, sastavni i neizostavni dio svake Dužijance

stvorilo je veliko bogatstvo narodnog stvaralaštva, najveću zbirku kruna i predmeta od slame. Sve krune subotičke Dužijance koje čuvaju povijest identiteta i kontinuiteta održavanja Dužijance, pohranjene su u muzeju Subotičke biskupije.

Izložba „S Božjom pomoći“, ustanovljena 1993. godine kao sastavni dio žetvene svečanosti bunjevačkih Hrvata Dužijanca, otvorena je u ponedjeljak, 25. srpnja, u Pastoralnom centru Augustinianum u Subotici. Tema ovogodišnje izložbe, čiji su organizatori Katoličko

društvo „Ivan Antunović“ i Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ je *Krone subotičke Dužijance*.

Program otvorenja izložbe započeo je zanimljivim predavanjem uz video prezentaciju o simbolu najveće žetvene svečanosti. Predavanje je održala slamarka **Jozefina Skenderović**, koja još od 1995. izrađuje krune za tavankutsku Dužijancu, a od 2007. za subotičku i one gostujuće, koje su do sada održane u Zagrebu, Baji i Novom Sadu. Govoreći o načinu izrade, ona je navela da se razlikuju krune koje su nastale prije završetka, odnosno nakon II. svjetskog rata.

Članica Vijeća Katoličkog društva „Ivan Antunović“ **Klara Ševčić Dulić** rekla je ovom prigodom da zbirci subotičke Dužijance nedostaju krune iz prvih godina održavanja Dužijance, za koje nema traga. Ona je podsjetila da su se krune darovale i nosile u poklon prigodom održavanja velikih i značajnih događaja, što je razlog neposjedovanja njihove cjelovite zbirke.

Najveća i najbogatija zbirka kruna čuva se u muzeju Subotičke biskupije, jedna je u Gradskom muzeju u Subotici, jedna u Etnografskom muzeju u Beogradu, dvije krune za koje se zna da su najstarije (iz 1925. i 1926. godine) su u Etnografskom muzeju u Zagrebu. Spomenutom muzeju je krunu 1925. godine darovalo Katoličko divojačko društvo, a za subotičku Dužijancu izradila

ju je Đula Prčić iz Male Bosne. Lijepa zbirka kruna se nalazi i u župama u okolnim mjestima Subotice u kojima se slavi Dužijanca: Đurđinu, Tavankutu, Maloj Bosni, Žedniku i Bajmaku.

Najpoznatije umjetnice za koje se zna da su izrađivale krune za zbirku subotičke katedrale su Đula Prčić, sestre Ana, Teza i Đula Milodanović iz Žednika,

Kata Rogić i Mara Ivković Ivandekić iz Đurđina koje su zajedno radile krune sve dok Kata nije preminula 1993. nakon čega ih je Mara potom 13-14 godina izrađivala sama. Posljednjih 15 godina krune izrađuje Jozefina Skenderović iz Tavankuta.

Osim u Subotici, Dužijancu je Udruga bunjevačkih Hrvata do sada organizirala u Zagrebu 2018., gdje je kruna darovana Zagrebačkoj nadbiskupiji, potom u Baji 2021., gdje se čuva u tamošnjem Kulturnom centru bačkih Hrvata, te ove godine u Novom Sadu, a kruna je darovana Muzeju Vojvodine.

Krune su u muzeju subotičke biskupije posložile i popratnim tekstovima i potpisima za ovu izložbu obogatile Jozefina Skenderović, **Marija Rukavina**, **Katarina Skenderović** i **Ivana Piuković**.

Izvor: HR – I. Petrekanić Sič (Priredila N.S.)

Otvorena izložba slika XXV. Međunarodne likovne kolonije „Bunarić“

U Svečanoj dvorani Hrvatskog kulturnog centra „Bunjevačko kolo“ otvorena je, 4. kolovoza, izložba slika nastalih na XXV. Međunarodnoj likovnoj koloniji „Bunarić“ u organizaciji Likovnog odjela HKC-a „Bunjevačko kolo“. U ime Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji događaju je prisustvovao član Izvršnog odbora HNV-a zadužen za kulturu **Vojislav Temunović**. Ovim je ujedno započeo novi, XXVI. saziv likovne kolonije.

Izvor: HNV

Održan XXVI Saziv Kolonije *Bunarić*

Međunarodna likovna kolonija *Bunarić*, koju organizira HKC „Bunjevačko kolo“, a koja se održava u okviru programa subotičke Dužijance, traje već više od četvrt stoljeća, obogaćujući likovni i kulturni život toga grada. Od 4. do 6. kolovoza ove godine održan je njezin 26. saziv, koji je okupio 44 slikara (amaterskih i profesionalnih) iz Srbije (Subotice, Beograda, Kruševca, Leskovca, Pančeva, Kikinde, Sombora, Crvenke, Novog Sada), Hrvatske (Osijek, Beli Manastir), Bosne i Hercegovine (Tuzla, Sarajevo) i Mađarske (Segedin, Tompa). Dio sudionika činili su, već tradicionalno, članovi *domaćeg* Likovnog odjela HKC-a.

Slikari su stvarali u Velikoj dvorani i dvorištu Centra, a nastalo je 70 likovnih radova u različitim tehnikama, različitim stilova i poetika. Dominiraju pejzaži, ali su na platnima ovjekovječeni i žetelački radovi, prizori grada Subotice, a tu su i slike *mrtve prirode*.

Izvor: HR – D. B. P. (Priredila N.S.)

Proštenje na Bunariću - završni čin 112. Dužijance

Proštenje u marijanskom svetištu Bunarić kod Subotice započelo je 28. kolovoza jutarnjom misom za hodočasnike pješake koju je predvodio župnik subotičke župe Marije, Majke Crkve i rektor svetišta preč. **Željko Šipek**. Svečanu misu proštenja na hrvatskom jeziku predvodio je srijemski biskup koadjutor mons. **Fabijan Svalina**. Prije početka mise povorka vjernika na čelu s bandaškim parom ovo-

godišnje Dužijance do oltara je donijela milosnik Gospe od Suza .U znak dara i zahvale bandaš **Dominik Skenderović** i bandašica **Katarina Piuković** predali su biskupu Svalini njegov grb izrađen od slame.

Biskup Svalina je u svojoj homiliji pozvao prisutne da kao vjernička zajednica upute molitve za preminulog biskupa Slavka Večerina.

Na misi su pjevali združeni subotički zborovi pod ravnanjem **Marija Bonića**, orguljaša župe Marije Majke Crkve. Božju riječ na misi proštenja čitali su bandaš i bandašica, dok su mladi u bunjevačkim narodnim nošnjama predmolili molitve vjernika i prinijeli darove.

Na bunarićkom proštenju kojim se završava ovogodišnja Dužijanica, bili su nazočni i gosti iz društvenoga života različitih razina.

Izvor: IKA (Priredila N.S.)

„Dužijanca“ na susretu hrvatskih udruga

UBH „Dužijanca“ sudjelovala je na redovitom proljetnom susretu hrvatskih udruga u Orahovici u Republici Hrvatskoj, 11. i 12. lipnja. U ime Udruge susretu je nazočila dopredsjednica **Ljiljana Dulić**. Susret je organiziralo Hrvatsko nacionalno vijeće uz podršku Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, a odazvali su se

predstavnicima brojnih udruga iz Vojvodine, Beograda i Niša. Tijekom dvodnevnog rada analizirani su natječaji na kojima su sudjelovale udruge, programi koje su organizirali, a govorilo se i o problemima s kojima se suočavaju udruge u svom radu. Drugi dan bio je u znaku predstojećeg popisa stanovništva.

VI. Etno radionica pravljenja tarane i radionica košenja žita

Radionica pravljenja tarane, šesta po redu, održana je 28. lipnja na Etnosalašu u Đurđinu. I ove godine je **Marija Kujundžić** okupila žene iz Đurđina koje su se rado odazvale ovome poslu.

Tarana se pravi na dva stara načina, a to je zakuhanjem tijesta, koje se formira u *jupike* i tako se prosije kroz *protak* (rešeto), a drugi način je da se umućena jaja postupno sipaju u brašno, te trljajući

na manifestaciji *Takmičenje risara*. Smisao ovih radionica je prezentirati pravljenje tarane, naučiti mlade ovome poslu, te u isto vrijeme i pružiti ženama mogućnost da pokažu što znaju.

Istoga dana razmjerene su parcele za *Takmičenje risara*, a održana je i radionica košenja žita. Na radionici su sudjelovala dva para mladih risara koji su učili kositi žito, praviti uža, rukovetati, vezivati i skupljati snoplje u krstinu. Buduće mlade risare obučavao je **Stipan Kujundžić** i spremao ih za *Takmičenje risara*.

Izvor: HR – Ž. V. (Priredila N.S.)

dlanom o dlan nastaju grudvice – odnosno tarana.

Na radionici se napravi između 20 i 30 kg tarane, koju je potrebno još nekoliko dana sušiti. Sva tarana, uz domaću *divenicu*, koja je također autentičan proizvod napravljen na *Risarskom disnotoru*, se iskoristi

Žito za vijence spremno

U subotu, 18. lipnja, vrijedni risari pokosili su staru i pomalo zaboravljenu sortu žita *bankut* koja će i ove godine služiti za pletenje vijenaca za Dužijancu. Ovaj posao odradili su dobro poznati risari, **Stipan Kujundžić** i **Martin Gabrić**, te ovogodišnji bandaš

Dominik Skenderović, a risaruša je bila **Joca Vuković**. Posao je nadgledao **Grgo Piuković** koji od 80-ih godina prošloga stoljeća ručno sije i kosi ovu sortu žita. Za osvježanje risara pobrinula se **Anastazija Piuković**, a pomagala je i mala **Marija Gabrić**.

Izvor: HR – Ž. V. (Priredila N.S.)

Dužijanca na izložbi u Tavankutu

Dužijanca čuvana od zaborava tema je izložbe *Kroz pendžer Galerije Četrdeset pete nedilje* tradicijske kulture u Tavankutu. Autor izložbe je **Marinko Piuković**, a organizirali su je HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta i UBH „Dužijanca“ u okviru projekta *Pe-deset dvi nedilje tradicijske kulture u Tavankutu*.

Ovaj najstariji i najljepši običaj bunjevačkih Hrvata opisan u knjigama, monografijama, oslikan na plakatima, promo materijalima kao dio vizualnog identiteta, sudionicima 11. radionice bunjevačkog stvaralaštva u Tavankutu 15. srpnja predstavili su direktor i predsjednik Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ **Marinko Piuković** i dr. sc. **Andrija Anišić**. Arhivski materijal za izložbu korišten je iz zbirke **Nace Zelića**, **Marinka** i **Grga Piukovića**, UBH „Dužijanca“ i Hrvatskog kulturog centra „Bunjevačko kolo“.

Nošnja u svijetu mode

Nagrada za doprinos modnoj sceni „Anny Style Award 2022“. Čuvari kulturnog nasljeđa dospjela je u ruke UBH „Dužijanca“ i naše svjetski poznate modne kreatorice **Marije Šabić**. Nagrade su uručene 6. rujna u Vrnjačkoj Banji, 11. puta, a povod je i 700. izdanje TV emisije *Anny Style Awards 2022*. Ova manifestacija okuplja najistaknutije predstavnike i najzvučnija imena s domaće i inozemne modne scene,

ali i iz područja kulture, biznisa, turizma.

Dodjeli nagrada ispred UBH „Dužijanca“ nazočili su dopredsjednica udruge **Ljiljana Dulić** i član OO Dužijance **Miroslav Kujundžić**, kao i mladi u nošnji: bandašica **Katarina Piuković** i bandaš **Dominik Skenderović**, te **Barbara Piuković** i **Nemanja Sarić**, koji su imali priliku prošetati i pokazati svečanu bunjevačku nošnju.

Marija Šabić dobila je nagradu za doprinos i očuvanje kulturnog nasljeđa u svijetu mode.

Izvor: HR – Ž. V. (Priredila N.S.)

UBH „Dužijanca“ na Festivalu „Bunjevci bez granica“

Na V. festivalu kulturne baštine „Bunjevci bez granica“, održanom 2. listopada u Tavankutu, Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ predstavila se izložbom „Ris“. U postavci izložbe sudjelovali su **Zorica Ivković**, **Jelena Piuković** i **Marinko Piuković**.

Središnji događaj festivala „Bunjevci bez granica“ koji okuplja udruge bunjevačkih Hrvata iz Srbije i Mađarske, uz druženje i radni sastanak, bio je nastup udruga u Domu kulture gdje je prezentirana njihova zajednička bogata baština – folklorni plesovi, glazba, nošnja i bunjevačka ikavica. Sudjelovali su: domaći HKPD „Matija Gubec“ iz Tavankuta, HKC „Bunjevačko kolo“, HGU „Festival bunjevački pisama“ i Hrvatska čitaonica iz Subotice, HKPD „Đurđin“ iz Đurđina, HBKUD „Lemeš“ iz Lemeša, Hrvatska samouprava Bačalmaš i KUD „Zora“ i Hrvatska samouprava iz Kámara.

Risari u berbi kukuruza

Risari Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ već godinama aktivno sudjeluju na manifestacijama branja kukuruza, gdje se svake godine vrte s nekoliko osvojenih nagrada. Tako su 1. listopada gostovali u Crnoj Bari, gdje je ujedno proslavljen i dan sela. Po riječima **Marije Kujundžić**, koja je i ovoga puta okupila risare, natjecanje u branju kukuruza je bilo teže nego ikada zbog činjenice da je urod kukuruze ove godine vrlo slab. Organizatori su dodatno organizirali natjecanja poput ubacivanja kukuruza u košareve, traženje istih u džakovima, te brojne druge aktivnosti, među kojima je bilo i natjecanje u kvaliteti rakije. Risari su se i ovoga puta pokazali u najboljem svijetlu, te su u berbi kukuruza osvojili prvo i treće mjesto, dok je drugo mjesto osvojila ekipa iz Novog Orahova.

Izvor: HR – Ž. V.(Priredila N.S.)

Uspješna prekogranična suradnja

Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ uspješno je realizirala projekt *Prekogranična suradnja* Turistička zajednica grada Županje - Udruga bunjevačkih hrvata „Dužijanca“. Projekt obuhvaća izradu i nabavku opreme stolova i klupa, prodajnih štandova i kućica. Ovaj program prekogranične suradnje između Republike Hrvatske i Republike Srbije financiralo je Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije iz Republike Hrvatske.

Dobijena oprema se sastoji od 30 setova stolova i klupa, dvije kućice i 7 štandova, a koristit će se za Takmičenje risara i središnju proslavu Dužijance.

Posjet grobovima velikana Dužijance

Po tradiciji, uoči blagdana Svih svetih bandašica i bandaš nose cvijeće na grob svećenika, mons. Blaška Rajića, utemeljivača Dužijance. Ove godine cvijeće je na njegov grob odnijela bandašica **Katarina Piuković**.

Po prvi puta predstavnici UBH „Dužijanca“, direktor **Marinko Piuković** i član udruge **Ninoslav Radak** (bandaš 2016. godine) u želji da na blagdan Svih svetih odaju počast velikanima Dužijance, posjetili su grob mons. dr. Andrije Kopilovića, grob prve predsjednice Katoličkog divojačkog društva zaslužne za održavanje prve javne Dužijance, Justike Ostrogonac rođ. Skenderović (Lešine), posljednje predsjednice Katoličkog divojačkog društva Jovane Stantić, potom grobove bandaša Lacka Vojnić Hajduka koji je bio bandaš 1932. godine i Mate Jaramazovića, bandaša 1934. godine.

Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ i nadalje ima namjeru na ovaj način sjećati se značajnih osoba za razvoj Dužijance.

Kruna Dužijance predana u trajno vlasništvo Muzeju Vojvodine

Kao spomen na proslavu Dužijance u Novom Sadu, Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ 10. studenog darovala je u trajno vlasništvo Muzeju Vojvodine u Novom Sadu *krunu* od slame, središnji simbol Dužijance. Višoj kustosici, etnologinji dr. **Tatjani Bugarski** *krunu* je predala bandašica **Katarina Piuković**. Ovom prigodom održan je i sastanak na kojem su sudjelovali i kustos Muzeja Vojvodine, etnolog msr. **Aleksandar Antunović**, vodi-

teljica Zbirke narodnih nošnji Etnografskog muzeja u Zagrebu, viša kustosica **Katarina Bušić**, vlč. dr. **Ivica Ivanković Radak** i direktor UBH „Dužijanca“ **Marinko Piuković**, a razgovaralo se o suradnji dvaju muzeja i Udruge „Dužijanca“.

Kruna je izrađena u tehnici slame kao unikatno djelo za proslavu Dužijance u Novom Sadu.

Autorica krune **Jozefina Skenderović** pri izradi je koristila više vrsta tehnika pletenja. Na *kruni* se nalaze znakoviti simboli, u sredini je Sat kula, mjesto i simbol ljubavi za građane Novog Sada. Na obodu krune su žito i obrisi Žeželjevog i Mosta slobode. Cijela kruna obavijena je tropletom. Sastavni dio krune je jastuk i lenta izvezeni u tehnici zlatoveza s motivima žita i cvijeća.

Predbožićno druženje uz zamedljanu rakiju

UBH „Dužijanca“ učinila je ove godine još jedan mali iskorak. Organizacijski odbor, članovi Udruge i prijatelji Dužijance okupili su se 22. prosinca na predbožićno druženje u caffeu *Galerija*.

Uz zamedljanu rakiju, druženje i razgovore, susret je prošao ugodno, u nadi da će se ovaj običaj nastaviti i idućih godina.

Susret sa župnicima

UBH „Dužijanca“ organizirala je 10. siječnja 2023. godine sastanak članova Organizacijskog odbora Dužijance i župnika iz okolnih mjesta u kojima se organizira Dužijanca. Susretu su se odazvali žednički župnik **Franjo Ivanković**, đurđinski **Daniel Katačić**, župnik iz Male Bosne **Dragan Muharem** i **Stjepan Beretić**, katedralni župnik, a nisu mogli doći župnici iz Tavankuta i Bajmaka, **Marijan Vukov** i **Robert Erhard (Erhard Róbert)**.

U otvorenom razgovoru župnici su upoznali predstavnike UBH „Dužijanca“ s izazovima i poteškoćama ali i svim lijepim trenutcima koje doživljavaju pri organizaciji dužijance. U nekim župama glavne poteškoće su pronaći odgovarajućeg bandaša i bandašicu, a sve više predstavlja problem pronaći, ali i financirati, kočijaše s karucama. Bilo je i zanimljivih prijedloga oko buduće organizacije bandašicinog kola.

Predsjednik **Andrija Anišić** je zamolio župnike da, uslijed poteškoća glede pronalazjenja bandaša i bandašice, nastoje svake godine pronaći makar malog bandaša i bandašicu, jer dužijancom može-

mo nazvati samo onu misu na kojoj sudjeluju bandaš i bandašica, pa bio to i mali bandaški par. U godini u kojoj to nije moguće osigurati može se održati misa zahvalnica, ali ne zvati je Dužijancom.

Direktor „Dužijance“ **Marinko Piuković** naglasio je da Udruga i nadalje očekuje suradnju župa u okol-

nim mjestima u vezi sudjelovanja malih bandaša i bandašica na manifestaciji „Dužijanca malenih“ kao i velikih bandaša i bandašica, ali i mladih i ostalih vjernika na središnjoj proslavi Dužijance u Subotici. Osoba za vezu s župnicima ostaje **Ivan Piuković**.

Na susretu se dogovaralo i o terminima održavanja dužijanci u okolnim mjestima budući da se u nedjelju 23. srpnja 2023. organizira Dužijanca u Mostaru. Piuković je potaknuo župnike da na vrijeme obavijeste bandaše i bandašice u svojim župama kako bi i oni mogli sudjelovati na manifestaciji u Mostaru.

Na sastanku je dogovoreno da se ovakav susret održi svake godine.

Položeni vijenci na spomenik Ivanu Antunoviću

U okviru Dana biskupa Ivana Antunovića, a prigodom 135. obljetnice smrti toga velikana hrvatske zajednice, u petak, 13. siječnja, položeni su vijenci na spomenik biskupa **Ivana Antunovića** koji se nalazi u

parku kod katedrale sv. Terezije Avilske u Subotici. Vijence su položili predstavnici Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici, Hrvatskog nacionalnog vijeća, Zavoda za kulturu vojvodanskih Hrvata, NIU „Hrvatska riječ“, Katoličkog društva „Ivan Antunović“, HKC-a „Bunjevačko kolo“ i Udruge bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“.

Osmi risarski disnotor

Prva aktivnost koju na početku godine priređuje UBH „Dužijanca“ je svinjokolj. Tradicionalno okupljanje počelo je 18. siječnja 2023. u Mirgešu kod Jose i Tanje Mačković koji su darovali dvije svinje rase mangulice. Na početku, prije posla, služila se rakija i prisnac. **Stipan Kujundžić, Matija Tikvicki, Martin Gabrić, Ivan Piuković, Tomica Mesaroš, Davor Ševčić i Marinko Piuković** odradili su posao oko klanja i paljenja svinja. **Vlatko Vojnić Purčar** je

rezao šunku od prošlogodišnjeg disnotora koja se posluživala posjetiteljima u Đurđinu. Poslije prvog dijela posla, ekipa koja je radila svratila je u podrum **Marinka Skenderovića** u Mirgešu na koštanje vina. Nakon domaćinskog prijema odlučilo se za vino sorte sila, koje se služilo tijekom trajanja disnotora. Drugi dio posla nastavljen je u dvorištu kod crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu, a tu su se pridružili **Ivan Dulić, Ivica Tumbas, Gabrijel Kujundžić i Perica Tikvicki**. Mast je topio **Željko Pančić, Eržika Horvacki** spremila je frišak *prisnac*, **Ruža Juhas** je užarila peč i ispekla *kruv* i *divenicu*, **Ante Skenderović** je kuhao paprikaš, a **Marija Kujundžić** kojoj su u kuhinji pomagale **Krista Očanović i Joca Vuković** spremila je i služila pečenu jetricu. Nakon ovoga velikog posla, ručak i druženje nastavljeno je u dvorani župe uz tamburaški ansambl *Ruže*. Oko poslužnja ručka pobrinule su se **Slavica Prčić i Etuška Gabrić**.

Dogovor za Dužijancu u Mostaru

Čelništvo UBH-a „Dužijanca“ boravilo je 9. veljače u Mostaru, a 10. veljače u Senju radi dogovora oko organiziranja Dužijance u Mostaru koja se planira 22. i 23. srpnja 2023. godine. Izaslanstvo su činili direktor UBH-a „Dužijanca“ **Marinko Piuković**, predsjednik mons. **Andrija Anišić**, dopredsjednica **Ljiljana Dulić** i član OO Dužijance **Miroslav Kujundžić**. Prigodom posjeta Mostaru izaslanstvo UBH „Dužijanca“ susrelo se s gradonačelnikom

Marinko Piuković, Ljiljana Dulić, Mario Kordić, Andrija Anišić, Miroslav Kujundžić, Marko Babić

Ines Žarković, Jurica Tomljanović, Ljiljana Dulić, Andrija Anišić, Blaženka Ljubović, Miroslav Kujundžić, Marinko Piuković

Mostara **Mariom Kordićem** i njegovim suradnicima. Vodstvo „Dužijance“ izložilo je gradonačelniku Kordiću svoje želje da on i grad Mostar budu pokrovitelji planiranoga dvodnevnoga slavlja. Gradonačelnik je obećao svestranu organizacijsku i financijsku potporu najavljenom događaju i rekao da će Grad Mostar podržati organizaciju „Dužijance“, koja će u srpnju obogatiti kulturni život grada.

Istoga dana vodstvo „Dužijance“ susrelo se i s mons. **Nikolom Menalom**, generalnim vikarom mostarske biskupije u biskupskom domu. U srdačnom razgovoru mons. Nikola je prenio pozdrave i podršku biskupa Palića i istaknuo kako će cjelokupni planirani program biti moguće ostvariti.

Narednog dana vodstvo UHB „Dužijanca“ susrelo se s gradonačelnikom grada Senja **Juricom Tomljanovićem**, ravnateljicom Gradskog muzeja u Senju prof. **Blaženkom Ljubović**, te s **Mislavom**

Bilovićem, savjetnikom za kulturu i društvene djelatnosti grada Senja. U delegaciji grada Senja bila je i **Ines Žarković**. Gradonačelnik Senja i njegovi suradnici također su obećali učiniti sve što je u njihovoj moći da i Bunjevci iz Senja i ličkoga kraja sudjeluju na manifestaciji u Mostaru.

Osim ovih, vodstvo Dužijance je imalo i zanimljive susrete s generalnim konzulom R. Hrvatske u Mostaru **Markom Babićem**, koji je također bio u delegaciji UBH „Dužijanca“ kod gradonačelnika Mostara i pružio značajnu podršku kako bi do tog susreta došlo.

Manifestacija Dužijanca u Mostaru zamišljena je kao vrhunac predstavljanja Dužijance izvan matične države, kao manifestacije svih Bunjevaca koji priznaju svoje hrvatsko porijeklo.

Izvor: HR – Ž.V. (Priredila N.S.)

„Dužijanca“ na sajmu turizma

UBH „Dužijanca“ je i ove godine bila predstavnik Turističke organizacije grada Subotice na 43. Međunarodnom sajmu turizma u Beogradu.

Radni sastanak u povodu Dužijance u Mostaru

Radni sastanak predstavnika Hrvatske državne samouprave u Mađarskoj, Saveza Hrvata u Mađarskoj i UBH „Dužijanca“ u povodu održavanja Dužijance u Mostaru, održan je 17. ožujka 2023. godine. Na sastanku su bili predsjednik HDS **Ivan Gugan**, dopredsjednica **Angela Šokac Marković**, predsjednik SHM **Joso Ostrogonac** i predstavnici UBH „Dužijanca“, mons. **Andrija Anišić**, **Ljiljana Dulić** i **Marinko Piuković**.

DUŽIJANCA

Vojislav Sekelj

U vondiru
Snaga kose
Žito klapi
Dok klas
U krstini
Pismu vridni risara
gustira

BLAŠKO RAJIĆ – BUNJEVČICE (CRTICE IZ ŽIVOTA BUNJEVAČKIH HRVATA)

Moje čobanovanje

Svršio sam drugi razred osnovne škole. Kod kuće me nisu mogli upotrebiti ni za što, a salaškom rodu nisu hteli moji roditelji da sa mnom dosađivaju. A ja bi u polje kao u raj. Još mi se iza dvi godine duša svejednako kupala u sunčevu svitlu, opojena mirisom poljskog bosiljka, zelenoga kukuruza, pčelinjim zujanjem i njihala se u visini na talasima ševina pivanja. Polje, polje ... Šarenilo poljskog cviča, švračja nožica, različak, rižak, još i magareće trnje. . . Sve me je privlačilo, mamilo : hajde u polje ... Sva srića, imao sam tetka čobana. On mi je bio kum na krizmanju. On se našali :

„Haj, Stipane, o' š bit moj bojtjar ?”

Da li oću ? O, to je vrhunac svih mojih želja. Biti bojtjar ! Imati kuku ! I kabanicu.! Jašiti na magarcu ! Nositi mliko u dvi čobanje ! Da li oću ? To bi bio moj raj zemaljski. O, o ! ... Ali nisam smio ni pisnuti, nego sam samo pogledao na nanu. Valda mi je pročitala iz očiju, šta se u meni zbiva. Ona se sa nekoliko riči „udivani” sa tetkom i ja posta bojtjar.

Bio sam glodvasto derle visokog stasa, tako da su sa malo truda prekrojili za me jednu staru kabanicu. Galir sastrag ostao kao i prija, i rukavi, samo su ih odozdol potkusavili malo. Vrlo malo, tako da se amade vukla za mnom po zemlji. Ali su mi pod vratom prišili svezu od novoga kajiša. Dobio sam i štap, al - bez kuke. Dobar, oguljeni, suh drenovac, ali ni kuke ni karike ... Taj sam manjak naknađavao time, da sam, kada je tetak ili njegov ortak Stipan Lemeš otišao na vašar ili kuda bilo, ja njihov štap sa kukom i karikom nosio za ovcama.

„Trnja” nam je bila u Tuku. Tu dva pulina i veliki čobanski ker, kolik dobro tele. Tetak ga prozvao Bošnjak. Mislim, da je imao nekog zlotvora, pa je njegovo ime dao keru. Iz tog se vidi, kako je tetak volio još i zlotvora svoga, jer je njegovo ime nadio najkorisnijem svome pomoćniku. Bošnjak je bio neobičan pas. Kada je netko došo, da se sa tetkom ispravlja radi nekakve zobi, što je mamila ovce, ili zbog kakvih kukuruza, koji su ležali blizu strnike, gdi su ovce imale svoju pašu, pa počeo da ukрупno divani i slučajno digne ruke, on je odmah bio dolje: Bošnjak je sastrag skočio na njegov, ošinio ga o zemlju i metnuo mu šape na ramena, a gubicom mu obzinuo gršu tako, da je čovik ležao ko mrtav. Kad je tetak zovnuo Bošnjaka, on je otkoračio sa čovika, ovaj se digao - i razgovor brzo svršio pa otku-

lecao. Tetka je zamolio, da ga otprati do uvratina.

Kerova smo dakle imali i imali, ali magarca skoro nikakvog. Bila je jedna siva matora magarica, tako matora, da nije bila vridna da sažvače ni najmlađi zametak kukuruzni. Koracala je ona sirota vrlo brzo, kad smo išli s mlikom u varoš, još brže nego druga magarad, ali je slabo odvađala.

Meni se nije nikako sviđala. Drugo magare, kad štogod usput šušne, kad spazi ususret kera ili bilo šta drugo, živo ili neživo, ono digne glavu, načuli uši, zastrize, pa će da nešto po magareću i frkne. Ali matora sivka bolan, kako krenemo, i ona spusti glavu i oklepa uši : zadrma i ide jednako, kao da je drvena mašina. Još ni repom nije mahala, osim ako ju je kakav obad ubo, ili sam je javio sa stiskom opanaka.

O, malo nisam zaboravio opanke. Moj mi ih čiča „sputro” od starih sara sa čizama. To su bili opanci ! Naprid sto mrsaka, sitnih ko na švapskoj suknji. Šiljasti ko baba Lucin nos; ona se svaki dan zato svađala sa svojim didom, koji joj je govorio: „Opet si turila tvoj zaoštrljasti nos, kud ne triba.” Kad sam s otim opancima stisnuo slabine sivkine, odmah je mahnula repom i stala. Jednom ričju sivka je bila slabo magare. Za mene, koji sam oprobao na Gatu svu šnajdersku magarad od Škoranove pa do Nojčičeve. A ti su magarci odgojili na svojim leđima pet do šest šegrtskih generacija, izakako su ih kao „ovčje konje” poslali u penziju, da vuku krojačke kovčege. Stane ko jagnje. Ti se popneš. Druzi pušte glavu, baća Mate, varoški svinjar, kara nas izdaleka, a magarac đipi ko pomaman, skoči desno, skoči livo, skoči uvis, rep baci nakrste, potrče među svinje, dok napokon usred bare, gdi svinje planduju, strese, te magarac otrče malo dalje i sa podsmihom pobedioca gleda, kako se ti vučeš iz blata već naprid osičajući modrice od peruške, što ćeš od nane primiti za ublaćene košulje. To se naravno dogodilo dva ili tri puta. Onda sam se i ja izumio, kako se triba držati za grivu, pa nogama oko trbuha magarčeva, da me ne zbacu kao mače, kad padne s tavana. Toliko sam već napredovao, da jedan sivi magarčina, na kojem se još nije živ šegrt ugrijao, nije mogao da me zbacu, već je trčao sa mnom po svem Gatu, dok me napokon ne sastruže sa sebe ožuljav se o jedan mladi kiseljak na novom onda vašarištu.

Zato nisam bio sa sivkom nimalo zadovoljan. Nikakve opasnosti. Valda da sam i slučajno s nje pao, i ona bi legla, da sa nižeg padnem, da se ne bi ugruvao.

No moja muka nije bila zadugo. Moj tetak kupi na vašaru od nekih Dalmatinaca veliku magarčinu. Crn, vran ko gavran. Uši male i glava mala, noge visoke i tanane ... kao kakav arapski konj. Tetak mu nadine ime Maksin. Imao je jedan loš adet: nije trpio dite u blizini svojoj. Čim je čuo dičji glas, on je zastrignuo ušima i namištao se, da se vući. A zato su ga kupili, da brže doveze mliko u varoš, da se ono ne bi u vrućini pokvarilo. Ali je vrućina škodila i čobanima, ne samo mliku.

Oni bi rado poslali mene, ali kako će, kad me Maksin ne trpi ni za grošić. Naposlitku iza dugoga moga moljakanja naume, da će me poslati s mlikom na Maksinu. Ko veseliji od mene! Natovare mliko, jedan zatisne Maksinu oči, a drugi me baci na leđa magarcu, dadu mi u šake veliki štap sa kukom i sa karikom i utvrde me, da putom ne pisnem, jer ako Maksin čuje moj dičji glas, bit će me na sve strane. Ja klimnem glavom i pođemo. Da posvidočim Maksinu, da sam „čovik“, okrenem deblji kraj štapa i okinem Maksina po glavi. On zatrese glavom, digne je i pokasa. U mene srce sve igra, sve se cipa od dragosti. Mislim, da sam mustulundžija. Sretne ljude, sretne žene, sretne čak svoga učitelja, pokojnog Peru Rajčića. Treba ih pozdraviti. Ja šešir podignem, ali riči ne puštam. Ni da pisnem. Tako stigismo kod Čičine kuće. Tu me skinu žene, izliju mliko, a iz druge čobanje razliju popola, pa me ko i prvi put posidnu na Maksina, dok njemu zakrile oči, da ne vidi, ko mu sida na leđa. Isto se to dogodi i kod moje tetke Jelke. I tu me natovare povrh praznih čobanja, ja raskrilim široke gaće moje (imao sam gaće u četiri pole, jedva su stale mrske oko mog vitkog stasa), pa „Bože, pomози!“ Ali samo u sebi. Maksina opet oparmačim štapom po glavi, pa evo nas za čas ispod senčanske gvozdene ćuprije. Maksin ide, sve se praši. Pored puta dubok jendek. Pun dikice. Na tu miru nanese anđeo mog najboljeg druga, Šimu Mikinog. Kad me je vidio, kako se šepurim na Maksinu, on poviče sav razdragan :

„Ao, Stipane, otkud tebi tako 1ip magarac? Ajde, pusti i mene, da i ja malo jašim!“

To je bilo mnogo. On da jaši! On, ni bojtari ni čoban. Bio je guščar pred njihovom lazom. Ja se prevarih i dreknem mu :

„Mani se ti jašenja!“

Kad je Maksin čuo moj dičji glas, on zastrigne ušima, pogleda bisno natrag. Onda: po tri koplja u visinu skoči, a naprid skoči po četiri ... Ja se držim, al on pravom magarećom lukavosti skoči desno tako bisno, da se ja srušim s njega upravo u jendek, strm i dubok do dva hvata, i stadoh se kotrljati po dikici u gaćama i u košulji baš do dna jendeka. Maksin

ode ko iz puške, a ja se iskopelja iz jendeka i stadoh tribiti dikičine boce iz ruku, iz nogu; sa leđa, odo svuda. Jedva sam se oćibao od silnih boca. Šime pobigao još s početka tragedije, a Maksin otkasao pa do tanje nije ni stao. Samo jedared se okrenuo, kao da bi rekao :

„Aj, oćeš tući Maksina po glavi!“

Ja uzeo sa zemlje štap sa kukom. Prije sam ga uvijek nosio na ramenu i preko njega obisio kabanicu ko pravi čoban. A sada sam ga stao drljati za sobom. Malo pa postanem i češem i stiskam rane, što ih dikica zadala. Tri dana sam se škrabao, dok nije nestalo bola i svrabeži.

Uto je došla i škola, dokonča moje čobanovanje i ja se sa Maksinom navike rastadoh. Onda sam prvi put iskusio na svojim leđima, da nisu svi magarci - magarci.

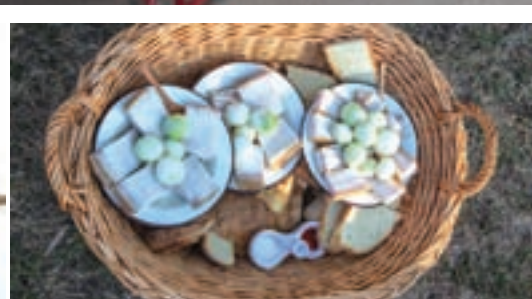
PROGRAM DUŽIJANCE 2023.

18.1.2023.	Tijekom dana	Risarski disnotor - Etno salaš u Đurđinu
25.4.2023.	U 16.30 sati	Blagoslov žita – „Markovo“ – sveta misa u crkvi sv. Josipa Radnika u Đurđinu; poslije svete mise procesija od crkve do njive
17.6.2023.	U 9,00 sati	VII. Etno radionica pravljenje tarane - Etno salaš u Đurđinu
17.6.2023.	Tijekom dana	15. Festival dječjeg stvaralaštva „Dužijanica malenih“ HKC „Bunjevačko kolo“ Subotica
18.6.2023.	U 10,00 sati	15. Festival dječjeg stvaralaštva „Dužijanica malenih“ katedrala-bazilika sv. Terezije Avilske, Subotica
23.6.2023.	U 19,00 sati	Priskakanje vatre na sv. Ivana Cvitnjaka – dvorište ispred crkve u Đurđinu
2.7.2023.	U 10.30 sati	Dužijanica – crkva sv. Petra i Pavla apostola, Bajmak
8.7.2023.	Od 6.30 sati	Takmičenje risara – njiva kraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu
9.7.2023.	U 9.30 sati	Dužijanica – crkva sv. Marka Evanđelista, Žednik
16.7. 2023.	U 10.30 sati	Dužijanica – crkva Presvetog Srca Isusova, Tavankut
22.7.2023.	Tijekom dana	Dužijanica u Mostaru - Blagoslov i otkrivanje obnovljene spomen ploče u Blagaju, Tribina - Biskupijski centar, Mostar
22.7.2023.	U 20,00 sati	Dužijanica u Mostaru , Koncert folklornih skupina - Gradski trg, Mostar
23.7.2023.	U 10,00 sati	Dužijanica u Mostaru, Svečano euharistijsko slavlje - katedrala Marija Majka Crkve, Mostar
23.7.2023.	u 11.30 sati	Dužijanica u Mostaru, svečana povorka kroz grad, predaja kruha gradonačelniku – Gradski trg, Mostar
23.7.2023.	U 14 sati	Konjičke utrke Dužijanica – Gradski hipodrom, Subotica
26.7.2023.	Tijekom dana	Postavljanje izloga u središtu grada za natjecanje aranžera izloga – Subotica
27.7.2023	U 19,00 sati	Otvorenje Izložbe s Božjom pomoći
29.7.2023.	U 18,00 sati	Natjecanje u pucanju bičevima – njiva kraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu
30.7.2023.	U 10,00 sati	Dužijanica – crkva Presvetog Trojstva, Mala Bosna

31. - 10.8.2023.		Radionica čišćenja žita i pletenja vijenaca - dvorište župe sv. Roka u Subotici
3.8.2023.	U 19,00 sati	Izložba slika s XXVI. Međunarodne likovne kolonije „Bunarić“ – HKC „Bunjevačko kolo“, Subotica
3.-5.8.2023.	Tijekom dana	XXVII. Međunarodna likovna kolonija „Bunarić“ – HKC „Bunjevačko kolo“, Subotica
6.8.2023.	U 10,00 sati	Dužijanca – crkva sv. Josipa Radnika, Đurđin
6.8.2023.	U 18,00 sati	Dužijanca – dvorana mjesne zajednice, Mirgeš
10.8.2023.	U 19,00 sati	Književna večer u organizaciji Katoličkog društva „Ivan Antunović“ – Svečana dvorana HKC „Bunjevačko kolo“, Subotica
11.8.2023.	Tijekom dana	Izložba rukotvorina – Glavni trg, Subotica
11.8.2023.	U 19,00 sati	Izložba radova od slame nastalih na XXXVIII. Sazivu kolonije slamarki u Tavankutu – Vestibul Gradske kuće, Subotica
11.8.2023.	U 20,00 sati	Tamburaška večer - Gradski trg, Subotica
	20.20 sati	Predstavljanje bandaša i bandašice i izbor pratilaca, proglašenje najljepšeg izloga – Gradski trg, Subotica
12.8.2023.	U 18,00 sati	Svečana Večernja – katedrala-bazilika sv. Terezije Avilske, Subotica
	U 19.30 sati	Polaganje vijenaca od žita na spomenik Risaru i spomen-bistu Blaška Rajića – park ispred Gradske kuće, Subotica
12.8.2023.	U 20,00 sati	Skupština risara – Gradski trg, Subotica
		Nastup folklornih ansambala , - Gradski trg, Subotica
13.8.2023.	SREDIŠNJA PROSLAVA DUŽIJANCE 2023.	
	U 9,00 sati	Blagoslov i ispraćaj bandaša i bandašice – crkva sv. Roka, Subotica
	U 9.15 do 9.45 sati	Povorka do katedrale sv. Terezije Avilske
	U 10,00 sati	Svečano euharistijsko slavlje – katedrala sv. Terezije Avilske, Subotica
	U 12,00 sati	Svečana povorka kroz grad, predaja kruha gradonačelniku – Gradski trg, Subotica
	U 19,00 sati	Posjet grobu Blaška Rajića – Kersko groblje, Subotica
	U 20,00 sati	Bandašicino kolo – Gradski trg, Subotica
27.8.2023.	U 10,00 sati	Proštenje na Bunariću

DUŽIJANCA

SUBOTICA
14. 8. 2022.

TAKMIČENJE RISARA

ĐURĐIN
9. 7. 2022.

DUŽIJANCU 2022. pomogli su:

Josip Miković

Ovaj broj Revije Dužijanca pomogli su:

Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama

Štamparija ROTOGRAFIKA

SALAŠ 024

FOTOGRAFIJE:

Zoran Vukmanov Šimokov
Adrijana Vukmanov Šimokov
Klara Dujak
Nada Sudarević

Ivan Ivković Ivandekić - Klapim
Vedran Jegić
Augustin Juriga
Nela Skenderović
www.subotica.info

UBH „Dužijanca“
Iz privatne arhive Ljudevita
Vujković Lamić - Moće
Iz arhive HUK „Lajčo Budanović“
Iz arhive NIU „Hrvatska riječ“

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

008(=163.42)(497.113)
398.332.33

REVIJA Dužijanca : Ilustrirani časopis Udruge
bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ za kulturu življenja / Glavna
urednica Nela Skenderović, - God. 1, br. 1 (pros. 2014.) - Subotica :
Udruge bunjevačkih Hrvata Dužijanca, 2014. - Ilustr.; 30 cm

Izlazi jednom godišnje.
ISSN 2406-1638 = Revija Dužijanca
COBISS.SR.-ID 292121607

Bandaš i bandašica 112. Dužijance 2022. –
Dominik Skenderović i Katarina Piuković

ISSN 2406-1638

9 772406 163009